

Mansikoita ja Mustikoita I

Various

Rights for this book: [Public domain in the USA](#).

This edition is published by Project Gutenberg.

Originally [issued by Project Gutenberg](#) on 2020-01-06. To support the work of Project Gutenberg, visit their [Donation Page](#).

This free ebook has been produced by [GITenberg](#), a program of the [Free Ebook Foundation](#). If you have corrections or improvements to make to this ebook, or you want to use the source files for this ebook, visit [the book's github repository](#). You can support the work of the Free Ebook Foundation at their [Contributors Page](#).

The Project Gutenberg eBook, Mansikoita ja Mustikoita I, by Various

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

Title: Mansikoita ja Mustikoita I

Author: Various

Release Date: January 6, 2020 [eBook #61117]

Language: Finnish

***START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MANSIKOITA JA
MUSTIKOITA I***

E-text prepared by Jari Koivisto

MANSIKOITA JA MUSTIKOITA I

Soisin Suomeni hyväksi,
Maani marjan kasvavaksi.

Helsingissä, Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kirjapainossa, 1859.

Paino-luvan antanut: *L. Heimbürger*.

Aineisto.

Sananen Anni orpanalle.

Kosken-kuvia.

Tuttuni, tui! jopa kevättä koittaa.

Totta puhuen.

Pohjan-piltti. Kirjoitt. Y. K.

Kettu Repolainen. —kk— K.

Sukeltaia (Schillerin mukaan). Kirjoitt. Y. K.

Sukeraja (Schmei m mukaan). Kirjoitt. J. K.
Runebergin Puutarhahoitajan kirjeet. A—n.
Suomennoksia Runebergin Runoelmista. Kirjoitt. O. B.

Sananen Anni orpanalle.

Jaakon päivästä Sorsansaarella.

En ole hetkiin unohtava tuota kaunista kesäpäivää, kun Sorsansaarella vietimme Jaakko enon nimipäivää. Ensinnä ei kukaan ollut muistamanansa koko asiaa. Aamukahvi juotiin, kuin muullostikin, puistossa ruusu-pensasten välissä, ja eno istui äänetönnä, sanomalehti edessänsä, eikä sanaakaan virkkanut. Äijä oli nähtävästi vähän nyrkkipyhissänsä, kun ei kukaan hänen vuosijuhlaansa muistanut. Mutta ei sitäkään ollut kukaan näkevänään. Eeva tati kutoi valkoista villasukkaa niin ahkerasti, että olisi luultu hänen odottavan talven tuloa elokuussa, ja sinä tepastelit tuhansissa pienissä askareissa, joissa ei toinen maailmassa sinulle vertoja vetäne. Viimein käännyt yht'äkkiä minun puoleeni, kysyen, eikö "nuori herra" tiennyt Jumalan kaunista ilmaa sen verran arvossa pitää, että tahtois edes ongelle tulla.

Minä vastasin, että "nuoren neitsyen" kattila luultavasti paljoa enemmän kostuisi, jos, pyssy olalla, minä liikkeelle lähtisin. Mutta koska olit ottanut kaikki seudun lintuset, jopa itse kryptimaan varpusetkin, korkean suojeluksesi alle, et siihen ehdotukseeni millään muotoa myöntynyt, vaikka ko'in todeksi näyttää, että kalalla on henki ja tunto yhtä hyvin kuin linnullakin.

Olisimme siitä tieteellisestä seikasta ehkä kauankin sanoja vaihtanut, ellei tati olisi keskeyttänyt:

"Hsss! lapsikullat; rauha maassa! Jättäkää rauhaan sekä suorsat että ahvenet, ja tulkaa Sorsansaarelle, jos ei muuksi, niin marjaan. Minun täytyy käydä heinäväkeä katsomassa. Ettekö näe tuota pientä pilven nuohaa, joka kokoontuu päivän alla. Jos en minä toimeen tartu, ei tule kuivia heiniä ikipäivinä".

Jokainen oli kääntynyt eteläpuoleen, ja jokainen oli näkevänänsä jotakin pientä pilveä, vaikka tosi oli, että kaikki taivaanrannat olivat yhtä puhtaat, kuin sinun hohtava kahvipannusi. Tati oli kutimensa kokoon pannut ja kaikki menoa. Sen muoto oli sulaa kärsivällisyyttä, ikäänkuin uhriksi menijällä yhteisen asian, nimittäin heinäsaaliin tähden. Eno ei puhunut paljo mitään, mutta seurasi hankin, kun kaikki lähdimme rantaa kohden.

Kyllä tuo kummalla näytti. Rannassa oli vene ihan valmisna, ikäänkuin odottelemassa. Tuhdot ja aivot olivat paikallansa, purje ja lipunvarsi asemillaan. Pursi parka oli kaikesti pelännyt lastuillensa lahoamista, mutta ei tytynyt paljaisiin valituksiin, niinkuin Wäinämöisen muinainen, vaan itse lähtenyt vesille. No, pian oli purje levitetty, ja tuo sininen lippu, jonka selvää puhdasta siniä ma aina olen ihastellut, oli myöskin nostettu. Minä istuin airoille; sillä tuulesta ei paljon apua ollut.

Tultuamme Sorsansaarta lähemmäksi, huomasi perämiehemme, s.t.s. Jaakko eno itse, jättäneensä tupakat ja piipun kotia unohduksiin. Kysyimme kaikin, eikö sopisi palata noutamaan, johon hän lyhyesti vastasi: "ei". Samassa loi silmänsä saarta kohden, ja näki kaiken työväen seisovan joutilaana rannan puolella.

"Sen vietävät!" hän tiuskasi, hyvillään kun sai närkästyksensä johonkin panna, — "eikö ne, Jumala nähköön, seiso kädet ristissä jo aamusta alkaen".

Täti leppeästi muistutti, että työväelläkin oli suurusaikansa, ja eno siihen jotain jupisteli, josta en muuta kuullut, kuin — "ikänsä syödä!"

Mutta nyt tultiin rannalle, ja kymmenen vahvaa kättä veti veneen valkamoille semmoisella vauhdilla, että sinä, joka kokassa olit seisonut, epäilemättä olisit mennyt pitkällesi, ellet jo sitä ennen olisi kiville hypännyt kuin kärppä.

"Vanha laki: vedä perämies maalle", sanoi yksi miehistä, ja kaikki nostivat lakkinsa.

Mutta olisit nähnyt, kuinka enon silmät menivät avolle, kun koivikosta astui kuusi nuorta tyttöä valkoisissa paitahioissa ja pitkät kukkaseppeleet väännettyinä haravien varsia ja lapoja myöten, jotta suuri pitkä J, kukkaisista kudottu, oli kunkin kädessä kuin juhla-lippu. Ja kun tytöt rupesivat laskemaan pienen laulun, niin luulen melkein nähneeni, että kyynele tirkisti Jaakko enon silmänurkassa. — Tuota kaikkea sinä et voinut nähdä; olithan kumminkin itse jo näkyvistä kadonnut. Mutta laulun tunnet, sen ihanan nuotin, jonka itse olit muutamia päiviä ennen kokoon pannut ja sitten opettanut "Saaren impilöille". Sanoista en puhu mitään; ne oli joku ystävästäsi kyhännyt. Ja koska ne varmaankin jo olet unohtanut, panen nekin tänne nuotin kanssa. Mutta nuotti kuitenkin oli juhlamme loisto.

Tyttöjen laulu Sorsansaarella.

Juhlallisesti.

Terve, Jaakko, juhlihimme!
Riemun tuotkin tullessasi.
Terve! suovat Saaren immet,
Iloitsevat onnellasi.
Ijän pitkän ihanaisen
Jumalalta
Antajalta
Toivotamme tulevaisen.

Kaste kaunis kylvöllesi,
Pouta heinän-aikanasi,
Täysi terä elollesi,
Sieluhusi rauhan kasi!
Ijän pitkän ihanaisen
Jumalalta
Antajalta
Toivotamme tulevaisen.

Sitä minä oikein ihmettelen, kuinka hyvin olet saanut heitä laululle taipumaan.
Somasti se nytkin heiltä kävi, ja somia heitä itsiäkin joukossa oli, — vaikka jo
melkein kadun sen sulle sanoneeni.

Matta Jaakko eno hämmästyksessänsä oli unohtanut veneestä lähteä. Eikä hän
enää tarvinnut lähteäkään. Pajuvesoista tehty tuoli, koristettu tuoreilla heinillä
ja kukkasilla, tuli jollakulla taikauksella hänen allensa, ja nyt hän kannettiin,
ennenkuin itse aavistikaan, keskelle koivikkoa, missä suuruspöytä oli valmistettu
työväelle — ja meille. Enolta oli kaikki pienet närkeästyksiset hävinneet kuin
sumu. Sillä sitä en miksikään lue, että hän vielä pöydän äärelle tultuansa kysyi
kyllä julmistuneella äänellä: "Mikä hullutus teillä mielessä on? tämäkö
heinäntekonne onkin, sen vietävät? Ja ennen puolipäivää tulee sadetta
kaatamalla".

Vanha Köhkörön Junni, joka kaikki ilman muutteet tietää, vakuutti siihen
iloisesti, ett'ei tänä päivänä muka kastaisi muu kuin kurkku. Ja nyt vasta enokin
huomasi, ett'ei pilven-nuohia ollut nimeksikään.

Mutta nyt sinäkin ilmestyit, ja kädessäsi oli suuri karsittu katajanoksa, joka
tarkemmin katseltuna havaittiin piipunvarreksi piippunensa. Toisessa kädessä oli

tuokkonen tupakkia, ja nämä aseet tarjosit hymysuin enolle, mainiten, että saaren Haltia, kun kuuli Jaakon unohtaneen tupakkansa kotia, lähetti omat aseensa ja omat omakasvosensa rakkaan vieraan maistettaviksi. Eno ei saattanut olla nauramatta; mainitsi vain, että Haltia kasvatti erinomaisen hienoa tupakkaa, ja käski miestenkin tuota maistella, jos kellä sattuisi piippukynä muassa olla.

Muutoin siinä syötiin, ja enokin, joka ei milloinkaan suurusta syö, otti oikein vahvan aterian. Mekin muut söimme ja juttelimme väen kanssa. Ja niinkuin tietäjämme oli ennustanut, tuli myöskin kurkku kastetuksi. Olutta minä en milloinkaan juo — muuta kuin sinun tekemääsi, ja sentähden nytkin join jotensakin. Mutta tuota sinä muistat yhtä hyvin kuin minäkin. Mitä mä siis juttelenkaan, kuinka työväki ja vanhat menivät heinäntekoonsa ja me marjaan. Olisit sinä mielellämmin mennyt haravoimaan, mutta minä, joka en osaa vikatetta käyttää ja huonosti haravaakin, pidin vastapintaa. — Sitä mun nyt pitää joskus oppimani, nimittäin heinäntekoa.

Nyt en pitänyt ajanluvusta sinä päivänä mitään, enkä siis tiedä kuinka kauan marjassa viivylimme. Oli ainakin jo ehtoopuoli, kun palasimme, molempien suut yltympäri marjassa, joka todisti, että kumminkin jompikumpi meistä oli enemmän syönyt kuin poiminut.

Luulen melkein, että väki jo työltäkin palasi; eno kumminkin jo istui koivikossa oluthaarikan ääressä. Mutta kuka vieras istui hänen vieressänsä? Oikein! se ei ollut mikään muu kuin tuo Hemppulan "herasyöninki", jonka monenmutkaista nimeä en ole koskaan huolinut muistooni panna ja jonka pitäjäläiset tavallisesti kutsuvat paljaastansa Hempuksi.

Sinä pysähdyit vähän matkan päässä ja sanoit jotenkin tyyliä — sitä en sano, että se minun korvissani tyyliä soi —: "Mikä on senkin lähettänyt!" Minun olisi tehnyt mieli lisätä enon tavalla: "Sen vietävä!"

Ja kun tervehtimiset tapahtuivat, näytit vielä vähän happamalta, jonka asian Hemppu — "herasyöninki" piti sanomani — selitti sillä tavoin, että sulla oli muka ikävä marjakumppali ollut.

"Minullapa on ollut paljon ja hyviä kumppalia, kaikki Sorsansaaren laululinnut", vastasit ja muotosi oli jo muuttunut iloiseksi.

"Sanokootte mitä hyvänsä", jatkoi eno herrojen keskustelemusta, "välikirjoja minä pidän aluslalaisten kanssa ja ajan pitkään minä sillä tavoin voitaa paljoa

enemmän kuin te, joka alinomaa ajatte väkenne mäelle, Silläpä ette saakkaan enää kelvollista väkeä".

"Kireämpiä palkollisasetuksia! parempia asetuksia la'illisesta suojeluksesta! Minä olen siitä antanut jo mietteeni Huoneenhallitus-seuralle".

"La'ista tulee synti, sanoo pyhä Paavali", — lopetti eno lähtiessään pois työväkinsä puheille, joka jo istui vähiin taempana oluen ääressä.

Niinkuin tiedät minä en ole mustasukkaisia; lähdin siis nuorten laulutyttöjen luoksi, joitten parissa pidin iloa hetken aikaa. Kuulin kuitenkin hyvin selvästi mitäs sinäkin "herasyöningin" kanssa juttelit, — ja muistaakseni Köhkörön Anni, sinun kaimasi, minulle kerran muistuttikin, ett'en muka hänen puolisella korvalla oikein hyvin kuullut.

Sitä nyt en oikein voi vakuuttaa, alkoiko keskustelemuksenne niin halvasta asiasta kuin palkollisista. Sen vain muistan, että puhe-kumppalisi sanoi mietteesi kovin runollisiksi ja suloisiksi, niinkuin muka itsekin olit, mutta kuitenkin ne olivat hänestä liian pilventakaisia, että sopisivat tän maailman menoihin. Lisäksi puhui kohteliaan sanan sinun runollisuudestasi ja muuta semmoista, jota en muistoon pannut.

Sinäpä vastasit — ne sanat ma tarkasti muistan —:

"Minussako runollisuutta! oikein naurattaa. Teillä totta-tosiaan lienee runolliset silmälasit yllänne. Mutta se ei ole mitään runollista eikä mitään pilventakaista, että

"soisin Suomi hyväksi, maani marjan kasvavaksi,

"kuten Suomen kansa laulaa Kantelettaren runoissa. — Oletteko Kanteletarta lukeneet", lisäsit, luultavasti päästäksesi toiseen puheen-johtoon.

"En, en ole tullut semmoista kirjaa nähneeksi. Nykyaikoina pannaan niin eriskummaisii nimiä kirjoihin, ett'ei nimestä ollenkaan voi arvata mitään. 'Chemie' ja 'Hiavatha', onko nekin nimiä? Mutta mitä lajia tuo — — mainitsemanne on?"

"Kanteletar, se on kokous suomenkielisiä muinoisrunoja, niinkuin Kalevalakin. Tottahan niitä tunnette".

"Muistan minä joskus nähneeni Helsingin Sanomissa —"

"Mutta suomeksi, tottahan niitä olette suomeksi lukeneet".

"Minä en osaa lukea suomenkieltä".

"Oho! nyt olette viisastelevananne. Olenpa kuullut teidän selvää suomea puhuvanne, eikä tällä maalla käykkään juuri mykkänä olla".

"Puhutte leikkiä nyt", arveli herasyöninki, joka jo mielellään olisi muihin asioihin poikennut eikä tahtonut juuri mainittavaksi, että suomea taisi puhua; — "Puhutte leikkiä nyt; minä sanoin, ett'en osaa lukea".

"Ette lukea osaa?" kysyt niin isolla äänellä, että tätikin, joka oli jonkun ehtoollisen toimissa, kummastellen kääntyi sinne puoleen; — "No, sitte ette myöskään ole ripille päässyt; se onkin totta, ett'en ole teitä koskaan kirkossa nähnyt", lisäsit.

Se la'in-opillinen herra tunsu nähtävästi maan tapoja paremmin kuin sinä, ja nosti säälivällä naurulla olkapäätään. "Tahtoisiko mamseli, että minä lukisin kaikkea mitä mökkiläiset hökkelissään lukevat. Olkoon se suotu, että heitä vasten on suomenkielisiäkin kirjoja. Mutta sen kyllä tiedätte, että suomenkieliset kirjat ovat talonpoikaista kirjallisuutta; se teiltä kaiketi on leikkipuhetta, kun sanotte niitä lukevanne".

Sinäkin saatat toisinaan tulistua, ja luullakseni se juuri oli nyt, kun kaimasi sai tilaisuuden puhua toisen korvani kuuroudesta. Sinä vastasit:

"Minä en ole tätä nykyä aivan leikillisellä mielellä, ja saatatte siis — jos suotte — todeksi uskoa, mitä mä sanon. Minä luen usein ja paljon suomea, ja äskettäin lu'in yhden, nimeltä *Taito ja Toimi*, jonka eräs Suomen talonpoika on tehnyt *hökkelissään*. — Siitä olisi teillekin, hyvä herra, kaksi hyvää opetusta saatavana, ensiksi kuinka palkollisia pitää kohdeltaman ja toiseksi — mitä se *eriskummainen kirjannimi Chemie* merkitsee" — — —

Kuinka puheenne sitten jatkettiin, en saanut oikein kuulluksi, koska ennen mainitusta syystä minun täytyi vaihettaa kuuroa korvaa. Pian tulikin ehtoolliskäskey. Hemppulan herra sanoi täytyvänsä jonkun tärkeän asian tähden lähteä ja teki jäähyväiset. Minä itsekseni ajattelin, miksei hän saman tärkeän asian tähden saattanut kokonansa tulemattakin olla.

Sillä sinä et koko iltaan tahtonut hyvää mieltäsi takasin saada. Ja kuitenkin oli muutoin vielä kyllä iloa ja ilon syytä. Vanha Junni piti kaikkien puolelta suoran ja lämpimän kiitospuheen isännälleen, vieläpä muistaakseni laulettiinkin kotimatalla kesäisen kuutaman valossa. Lauloit kyllä sinäkin muiden tyttöjen kanssa; mutta et enää ollut entiselläsi.

* * * * *

Seuraavana aamuna istuttiin taas kahvin ääressä ruusupensasten välissä, ja jokainen muisti mielihyvällä eilistä päivää. Jaakko eno oli varsin toisella tuulella kuin eilisaamuna ja jutteli ulkomaan oloista, joita hän nuorempana oli matkoillaan nähnyt. Sitä sinä aina niin mielelläsi kuuntelet, ja sinäpä vielä ymmärrät sen, mitä ei eno juuri ymmärräkkään, nimittäin sovittaa kaikki oman maan verroille.

"Onko missään", kysyit vihdoon, "semmoista laitaa kuin täällä, että herrasmies tuskin kehtaa puhua saati lukea samaa kieltä, kuin talonpoika?"

Eno vähän ajatteli; sanoi viimein: "Se on totta, semmoista onnetonta tilaa on harvassa; minä en ole tullut sitä nähneeksi. Mutta, niinkuin itekin tiedät", hän lisäsi lepyttääksensä, "koetaan sitä täälläkin muuttaa".

"Kuka sitä kokee?" vastasit lempeästi, melkein sulavasti, "millä se tehdään? Suomen kirjallisuus on talonpoikia varten, herrasväkemme on liika-viisas sille; niin minulle eilen selitettiin; ehkä totta lieneekin? Minä en siis oikein ymmärrä, että täällä siinä kohdassa on mitään tekeillä. Minä kyllä ymmärrän yhden puutteen, jonka itse olen usein tuntenut, mutta neuvoa siihen en tiedä. Meillä ei ole suomeksi mitään kirjallisuutta, joka olisi nimenomaan herrasväkeä varten — taikka jos ma sen ikävän nimen heitän, sivistyneempiä, opissa paremmin perusteluita varten. Se on tarpeellista, välttämättömän tarpeellista. — Siihen tämän nuoren herran pitää neuvo tietämän", lisäsit kääntyen äkkiä minun puoleeni.

Silloin näytit hyvin veitikalta.

Minä ko'in todeksi näyttää, ett'et juuri ampunut lintua kohden, kun moitit kielieroituksen ja kuitenkin tahdoit kaksi eri kirjallisuutta vaikka samallakin kielellä. Mutta sanoit vaatineeasi ainoastaan sen, että Suomenkin kirjallisuudessa löytyisi semmoista ylevää nykyajan runollisuutta ja muuta kaunokirjallista, jota sivistyneet muissa maisia lukevat omalla kielellään.

No kyllä; mutta minä, sinun nöyrin palvelijasi, olin ja olen vielä semmoiseen jättiläistekoon liian kykenemätön. Sitä tekevät kansojen suuret henget, kun aika täytetään. Ystävissäni on kyllä monta paremmilla voimilla varustettua. "Mutta mitä me kaikki", arvelin, "voisimme kirjoittaa semmoiselle nuorelle neidolle, joka lukee Shakespeare'n ja Dickens'in alkukielellä. Ylevää ei olisi meillä toivomistakaan. Hyvä, jos puolikuntoistakaan kyniemme alta syntyisi" —

Silloin sinä vakuutit, — ja vakuutukseesi minä luotan —, että mielellämmin lukisit omankielistä jos huonompaakin, kuin vieras-kielistä jos parempaakin; muistutit, että

oma maa mansikka, muu maa mustikka.

"Mutta jollette paljaita mansikoita saakkaan, pankaatte mustikoita sekaan". — sanoit; "tydyn suomennoksiinkin".

Viimein lupasit itse ruveta jotakin kirjallista yrittelemään, jos minä vain olisin mies panemaan ensinnä alkuun.

* * * * *

Tätä kaikkea olen tahtonut muistoosi juohduttaa, ett'et tätä pientä kirjaa, jonka nyt sinulle lähetän, aivan oudoksuisi. Nimi on niitä "eriskummaisia", joita tuskin muu, kuin sinä, ymmärtänee. Muistin marjat Sorsansaarella, muistin toivoneesi "Suomen hyväksi, maasi marjan kasvavaksi", ja muistin viimein kauniin sananparren, jonka kauniisti sovitit Suomen kirjallisuuteen. Ystävieni suostumuksella panin siis nimen, minkä näet. Nämä ystävät, — jotka, niinkuin kyllä arvaat, ovat enimmän työn tehneetkin —, sanovat vain pelkäävänsä, että mansikatkin tässä maistunevat kovin paljon mustikalta. Muutoin toivovatkin, että sinulta kohdakkoon kypsyneempiä marjoja valmistuu, ja lupaavat sinun avullasi lisätä *Mansikoita ja Mustikoita* lisäämistään. Muista siis sinäkin lupaustasi! — — —

Mutta Sorsansaarta ja Jaakonpäivää en voi unohtaa. Enkä saata olla sinulle juttelematta, mitä viimeinen joutsen lähtömatkallansa toi mulle uutisiksi. Se oli pieni juttu, jos kuulla jaksat.

Muutamana aamuna oli, näet, tapahtunut, että eräs henttu ja hieno herra, "herasyöninki" arvoltaan, ja kolmen manttaalin isäntä, tuli kaikella komeudella muutamaan paikkaan, jonka nimen olen tyyni unohtanut, mutta jossa kumminkin

asui nuori, sievä neito. Sen neidon hän pyysi kolmen manttaalin emännäksi ja "herasyöninki"-arvon apulaiseksi. Mutta neito oli vastannut, että hänen, nimittäin "herasyöningin", ei pitänyt naimista ajatteleman, ennenkuin oli oppinut sisältä lukemaan.

Kosken-kuvia.

Ma seisoin kosken kuohun partahalla,
Katsoen vaahtoharjain ottelusta,
Kun nälin heitä nieli pyörre musta,
Mi määrätönnä mylvi huurun alla.

Kuin oris karhun kourien alaisna,
Vapisi kalliokin tuskillansa;
Ja hädänhiki hänen kupeiltansa
Yleni vihmana viluttavaisna.

Vaan sumun suitevaisen harma'ille
Kirjoitti aurinkoinen taivon kaarta.
Kuvaillen kuohun päälle sulon saarta
Asuttavaksi Päivän tyttärille.

Niin ihmissydänkin on tuima koski:
Syvyydessään on pyörre pauhaamassa
Ja vaahto, vapistus on vaivoissansa;

Mut päältä paistaa päivän ruusuposki.
Luvaten rauhan runsaan kuolemassa,
Kun taistelus on viimein alallansa.

Tuttuni, tui! jopa kevättä koittaa.

Tuttuni, tui! jopa kevättä koittaa;
Hellästi hyväilee aurinko maata.
Taistelee talvi, mut kevät jo voittaa.
Voittaa ja härmäiset urohot kaataa.
Leivonen pilvissä riemuissaan,
Lentelee, liitelee, laulelee vaan.

Tuttuni, tui! anna, minäkin laulan

Keväisen kultaisen kunnianvirttä. —
En toki, en! mitä kevättä laulan?
Kevääss' on kylmä ja kevääss' on kirttä;
 Suven on sulo, on lämmin, oi!
 Suvenpa toivoa lauluni soi.

Tuttuni, tui! jahka urpuset puhkee,
Tapion tytärten morsius-puku.
Jahkapa tuomi ja pihlaja muhkee
Häitänsä pitää ja kukkien suku
 Aukaisee silmänsä juhliksi, oo! —
 Lemunsa lähettää uhriksi, oo! —;

Silloin, oh Tuttuni, silloin ma lennän
Luoksesi vetten ja vuorten takaa,
Silloin on riemu, mik' ei ole ennen,
Sylissä' silloin mun pääni jo makaa. —
 Tuttuni, tui! jop' on kevättä, jo;
 Suviko viipynee, kauanko?

Totta puhuen.

Min'en totuutta peittele koskaan.
Puhu päätöntä mielittelystä; —
Sumu silmissäs' soimaukseksi
Olis' viekkauden pidetystä.

Sanon siis, että oon minä nähnyt
Mukavampia muodolta muita.
Sekä varrelta sorjemmat naiset,
Sini-silmiä myös, sima-suita.

Mutta en, mutta en ole nähnyt
Sinun mointasi suloudessa:
Sinun muotos' on henkesi peili,
Jossa näyttäit jaloudessa.

Kuten tuntosi puhdas ja pyhä,
Siten silmäs' on kirkas ja kaino:
Kuten sydämmes' lämmin ja harras.

Siten suudelmas' iloni ainoo.

Pohjan-piltti.

Kuvaus lopulta 13:tta vuosisataa.

Jos otamme vanhat Klintin merikartat katsellaksemme ja haemme sen lehden, missä Merenkurkku lukemattomine luotoinensa kuvataan, keksimme pian keskellä meriä, toista peninkulmaa Mikkelin-saarista luodetta kohden, pienen karimerkin, jonka viereen on pantu nimi: "Pohjanpiltti". Olen useilta saaristolaisilta ja merimiehiltä kysellyt, minkä-näköinen tämä Pohjanpiltti on. Mutta tän aian ihmisistä ei ainoakaan voi sanoa sitä nähneensä, vaikka se ennen muinoin mainitaan terävänä kärkenä ylöttyneen muutaman kyynärän korkeudelle veden pinnasta. Vanhat tietävät jutella, kuinka tämä pieni kari heidän vanhempiansa nuorella iällä oli ollut kaikkien merenkulkijain pelko ja kauhistus, kun syys-yön pimeydessä näitä vesiä sattuiivat kyntämään. Se oli aina ikäänkuin joku lumous olisi viettelty heidän haahtensa sinne käsin kulkemaan. Lukemattomat laivat ja alukset olivat yht'äkkiä törmänneet tätä julmaa nirkkoa vastaan, ja silloin oli aina kaikki pelastus mahdoton. Näköisenä aikana oli helppo karttaa tätä kovaa onnea, sillä Pohjan piltin sivut ja hamara hohti päivänvalossa erinomaisella loisteella, jonka silakan-pyytäjät Mikkelin-saaristosta näkivät kaukaisena tähtenä näkö-alan luoteisessa ääressä. Mutta harvat lienevät kuitenkin päivänvalossakaan uskaltaneet lähestyä tätä kamaloittavaa paikkaa, jossa niin monelle miehelle oli surma tullut. Yleinen luulo oli, että Pohjanpiltti oli henki jonkin-lainen, ja kun aiottaisiin tapahtui että tuo päiväs-aikainen loiste moneksi vuodeksi hävisi ja haaksi-rikkoja silloin aina eneni, sanoivat saaristolaiset keskenänsä: "nyt on Pohjanpiltti äkeissänsä". Mutta mistä sen suuttumus ja äreä mieli näin aiottain oli syttynyt, sitä eivät oikein tienneet. Saaristolaiset tällä puolen ovat Ruotsalaisia ja Pohjanpiltti oli heille muukalainen.

Mutta nyt on Pohjanpiltti hävinnyt, eikä kukaan ole kuullut isoon aikaan sitä mainittavankaan. Samalla aikaa kuin kaikki muut karit ja luodot näillä vesillä ylenevät ylenemistänsä, satamat mataloituvat ja koko Merenkurkku jo rupeaa kuivalta tuntumaan Pohjan kaupunkien suurille laivoille, on tämä kari nähtävästi vaipunut syvemmälle ja kätkenyt terävän kärkensä syvälle aaltojen alle. Vai olisiko sen nirkko taittunut, sen voima ja viha särkynyt? — —

* * * * *

Syyskuussa 1595 kulki iso, mutta kanneton vene hyvällä purje-tuulella Pietarsaaren rannikolta Merenkurkkua kohden. Ilta alkoi pimetä, ja muutamat miehistä jo olivat levittäneet avarat sarka-kauhtanansa aluksen pohjalle, missä venyivät, jos ei juuri nukuksissa, kuitenkin hyvässä levossaan, sill'aikaa kuin muut istuivat purjeita kaitsemassa. Aluksessa olikin kelpo lailla väkeä, eikä tavaraa nähtävästi mitään, jotta helppo oli havaita, ett'ei tavallista kauppa-matkaa kuljettu. Tosin oli pitkin alusta ladottu iso joukko kirjavia vakkoja, mutta näitä tuskin lienee isompi luku ollut kuin miehiäkään, ja koska jokaisen kannessa oli punalla tai keltamaalilla kirjoitettu nimi ja vuosiluku, ei ollut epäilemistäkään, että niissä ei muuta tavaraa säilynyt kuin matka-eväs jokaiselle miehelle ja muut pitkän matkan tarve-kalut. Perimmäinen vakka oli muita suurempi ja kantoi kannessansa nimen: "Pentti Pouttu", mutta rinnatusten seisoi toinen vähäisempi, jossa ei nähty muuta kirjoitettuna, kuin: "H.H.F.", ja tätä vastaan nojausi hylkeen-nahkainen kesseli eli kapsekki, joka oli pystyyn pantu. Vahvainen hylkeen-pyssy eli niinkuin silloin sanottiin tuli-putki seisoi vakan ja kesselin nojassa, josta arvaisit kaikella kolmella olevan yksi omistaja, ja vahva nahkakinnas, sisustettu nuorella nädän nahalla, oli peitteeksi asetettu pyssyn suuhun. Toinen samanlaatuinen kinnas makasi miehen polvilla, joka par'aikaa perä-melaa hallitsi ja veneen purjeettomalta puolelta tarkasti silmäili keulan edustaa kauas siintyvää selkää myöten. Puvusta arvaten näytti tämä mies ikäänkuin aluksen päällysmieheltä. Hänellä tosin oli lammasnahkainen alus-takki niinkuin muillakin ja avara sarkakauhtana hartioille heitetty. Mutta lakkinsa ei ollut koirannahkaisella reunuksella niinkuin useimpien muitten, vaan kokonansa nädän-nahasta tehty, semmoinen kuin aatelisten siihen aikaan oli tapa kantaa. Ja kuitenkin ei tämä ollutkaan aatelinen, vaan pikemmin talonpoikainen mies. Se oli tuo rikas ja mahtava nimismies Hannu Hannunpoika Fordeel, joka itse, samatekkuin isä vainajansa ennen, oli Ruotsin kuninkaille rahoja lainannut, ja tässä aatelittomassa Pohjanmaassa tosin oli mainiampi mies kuin moni aatelinen muualla. Mutta mikään päällysmies hän ei kuitenkaan tässä ollut; senpä jo olisi nähnyt siitä rohkeasta silmästä, jolla häntä tarkasteli toinen mies, istuen kädet ristissä lähisen vakan ääressä. Tämä mies oli jotenkin lyhyt ja vahva, erinomaisen palavat silmät päässä ja suu vähäisen ilveissä päin. Leveä naama todisti Hämäläistä suku-perää. Se oli tuo mainio talollinen Pentti Pouttu Kyröstä.

— "Minä olen sielunne halki katsonut, Hannu", sanoi Pouttu, yhä luoden terävät silmänsä perämieheen. "Noihin Pietarsaarelaisiin en paljon luota, mutta teihin luotan. Kuitenkin tahdon toden puhua. Te kyllä pidätte kaikella rehellisyydellä meidän puoltamme, te kyllä rakastatte Pohjanmaan vapautta — siihen teillä hyvät syyt on, — mutta teiltä puuttuu rohkeutta. Jos ei teidän varomisenne olisi

aina esteenä ollut, me talonpojat jo olisimme sonta-ryyttäreitämme päähän kolahuttaneet".

— "Ja saaneet koetella oman niskanne vahvuutta", lisäsi Hannu Hannunpoika, katsomatta toisen puoleen; "minä taidan vakuuttaa, Klaus herralla on terävät kirveet ja koko mestarit mestaus-miehiksi. Rautalammissa ovat nämä jo oppineet, millainen niskan-rakennus Hämäläisillä on".

— "Klaus herra! no, minä tahtoisin sen pirun nokista nenää vähän pestä", sanoi Pouttu tuimistuneena, mutta malttoi mieltään ja lisäsi: "Puhutte oikein, Hannu; täytyy odottaamme, mitä apua Kaarlo herttua meille tietää. Eipähän säädyt suotta lie Söderköpingiin kutsuttu".

— "Minä en luule", vastasi Fordeel, "että Hänen ruhtinaallisen armonsä asiain niin äkkiä valmistuvat. Jonkun vuoden ainakin saamme maltaa, ja minä aion siksi aikaa jäädä Ruotsiin valvomaan tämän maakunnan asioita. Mutta katsokaatte vaan, ett'ette ennen aikoja mihinkään rupea".

— "Vai Ruotsiin jäädä!" kertoi pilkallisella äänellä Pouttu; "no, no, kukin ihoansa arosta".

— "Pentti!" vastasi toinen, katsoen kumppalinsa silmiin, "olen jättänyt vaimoni kotia; sinä tiedät, että häntä arosten enemmän kuin omaa ihoani".

Pentti ei vastannut mitään ja hetken päästä puhe kääntyi toisaalle.

— "Jos tuuli näin pysyy, olemme ennen päivää päässeet Kurkun läpi".

Pouttu nousi pystyyn ja katseli merta ympärillensä. — "Jos tätä suuntaa pidätte, tulemme ennen yösydäntä asumaan Pohjanpiltin linnassa. Olen minäkin näitä vesiä ennen kulkenut".

"Olkaa vai!" vastasi Hannu vakavasti. Mutta yht'äkkiä molemmat säikähtivät. Yö oli näköinen ja täysi kuu tuolloin tällöin paistoi pilvi-hattarojen lomasta. Nyt juuri kuu uudestaan näytti kirkkaat kasvonsa ja samassa toinen loiste leimahti veden pinnassa, noin puolen penikulmaa keulan edestä. Kaikki valveilla olijat sen kohta havaitsivat ja muutamat tekivät vanhasta katolilaisesta tavasta ristinmerkin. "Kääntää!" huusi Hannu Hannunpoika perästä ja kohta purjeet olivat löyhässä. Vähäisen ajan päästä taas pursi lenteli laineilla, mutta nyt etelämpää suuntaa. Maksamon saariston puoleen.

eteämpää suuntaa, maksamien säästöjen puoleen.

— "Pohjanpiltti on armollinen tänä vuonna", arveli taas Hannu Hannunpoika, kun kaikki oli suorassa. "Muutoin sen ei ole tapa lähettää loistettansa kuin päivällä, ja lapsuudessani Kustaa kuninkaan loppu-aioilla muistan kuulleen, kuinka alukset päivä-sydännäkin jäivät sen nokkaan kököttämään, kuten lahnan-lisut onkeen".

— "Niin kyllä", vastasi Pouttu, — "vanha isäntä ei ollut Pohjanpiltin ystäviä, sen taidan kyllä uskoa. Mutta jos tällä kertaa olemme pelastuneet, niin minua tosin siitä saatte kiittää. Minä tahdon teille asian sanoa. Pohjanpiltti ei tahdo mielellään upottaa omaa sukuaan. Mutta jos toisten näillä vesillä kuljette, ett'en minä muassa ole, katsokaatte silloin eteenne. Ette taida tietää, mikä tämä Pohjanpiltti onkaan?"

— "Sitä ei juuri paljo kukaan tietäne", arveli nimismies.

— "Minä tiedän", sanoi vakavasti Kyröläinen ja vähän ajateltuansa hän alkoi jutella.

— "Taidatte tietää, että Kyrön kirkko ja Viipurin linna ovat yhtäaikaiset. Toisen on rakentanut koko Ruotsin-valta, toisen Kyrön seurakunta. Siitä on nyt kolmen vuosisadan paikka. Nepä kyllä rauhattomat ajat oli, jos nämätkin". — —

— "Vai rauhattomat!" keskeytti nimismies; "sitä ette sanoisi, jos olisitte lukeneet riimi-kronikaa. Herra Liungo Kalajoessa, jonka hyvin tunnette, on siitä tehnyt suomennoksen, josta kohta kuulette, olivatko Torkel Knuutinpojan ajat rauhattomat. Kuulkaappas nyt, mitä riimi-kronika lausuu:

"Silloin hallitsi Torkel Knuutinpoika,
Taitava mies ja varsin oikea.
Talonpojat, papit, ritarit ja herrat
Hänehen suostuivat kaikki kerrat.
Riemu ja tanssi ja ritari-painit
Hoviloissa nähtiin, myöskin kaikki mainit.
Viljaa ei puuttunut talonpojilta,
Pöydäss' oli kalaa ja lihaa joka ilta.
Eip' ollut hätää kellään koko maassa,
Rauha oli rikkomaton valtakunnassa,
Eikä kukaan tohtinut vääryyttä tehdä,

Sitä ei marski kärsinyt nähdä.

"Sentapainen mies oli Torkel Knuutinpoika. Kuinka semmoisen miehen ajat sanotte rauhattomiksi?"

— "Sanon kun sanonkin", vastasi Pouttu; "minulla on toinen kronika omassa ja esi-isieni hyvässä muistissa, ja sen mä taidan teille vakuuttaa, että minun muistikronikassani on paljoa sujuvampi runon-puku, kuin teidän riimi-kronikassanne. Mutta siitä ei tarvitse meille riitaa tulla, sillä tahdon teille jutella asian paljailla puvuttomilla sanoilla. Satuin sanomaan, että Kyrön kirkko ja Viipurin linna ovat yht'-ikäiset. Olisi pitänyt sanoani, että Kyrön kirkko on vanhempi, ennemmin aloitettu. Mutta valmiiksi se saatiin vasta kymmenen vuotta myöhemmin. Tämä ei tullut siitä, että Ruotsin-valta on suuri ja Kyrön pitäjä vähäinen. Ei vain! Kyrön pitäjä silloin oli kuin valtakunta. Koko eteläinen Pohjanmaa, rannat, saaristot ja sydänmaat, olivat silloin tämän pitäjän alla, ja sen asukkaat olivat kuin ruhtinaita, vallitsivat koko Lapinkansan yli ja kokosivat veron-saaliiksensa oravan- ja näädän-nahkoja summattomat määrät. Silloin tulivat nämä Ruotsin Hurrit rantoihimme ja juuri se sama Torkel Knuutinpoika ne tänne lähetti. Luuletteko tämän asian rauhaksi kääntyneen. Hän, joka ei kärsinyt muka nähdä vääryyttä kellenkään tehtävän, — eikö hän tässä tehnyt meille vääryyttä? Saatpas nähdä; jos sonta-ryyttärit kerran voiton saavat, he varmaankin tekevät yhtäläisen kiitos-puheen Klaus Flemingistä". — —

Näin kulki Pouttulaisen puhe eteenpäin, samalla lailla kuin pilven-hattarat taivaalla, jotka milloin yhtyvät milloin taas hajoovat, mutta kaikki kuitenkin vihdoin kulkevat yhtä suuntaa. Nykyisen ajan seikat sekaantuivat Kyröläisen ajatuksiin ja vetivät hänen kertomuksensa oikealta tieltä, vaikka hän tavan takaa koki palata poikkeemisistansa. Koko yökauden lienee juttunsa kestänyt, jolla aikaa vene hyvällä vauhdilla kulki Riitakarin ohitse ja siitä lounaista suuntaa Kurkun läpi Ruotsinpuoliselle Raumanmerelle.

Sille tielle tahdomme jättää Pentti Poutun; mutta hänen juttunsa tahdon säilyyn ottaa. Jos lukija joskus on lehdessä ollut, lieneepä nähnyt, kuinka toinen kassaralla leikkaa lehtevät oksat maahan, toinen ne kokoilee ja sitoo kerpoihiin. Jälkimäinen virka annetaan vaimoväelle ja lapsille. Niin minäkin tahdon Poutun kertomuksesta ko'ota nuo hajalliset aineet vihkoloihin, enkä vähäksyä tätä alhaista virkaani niin mainion miehen alla.

Käräjät.

Eräänä aamuna päivän noustessa kokoontui suuri joukko miehiä, Joutsi kunkin olalla, sille tasaiselle kunnaalle Kyröjoen varrella, missä nykyänsä Vähän-kyrön kirkko seisoo. Ne olivat Pirkkalaiset Lapinkävijät Suupohjassa [Tässä arvaisin Pentti Poutun olevan erehdyksissä. Ne olivat arvatakseni kaikki Lapinkävijät sekä Suupohjasta että Peräpohjastakin, vaikka ensin osa vielä edellisessä lienee asunut.], jotka suvi-sydännä pitivät käräjiä ja keskustelemuksia yhteisistä asioistaan. Keskellä kunnasta oli kaksitoista istuma-kiveä piirissä, ja kullekkin istuutui yksi niistä Pirkkalais-seuran vanhemmista, joitten neuvot ja päätökset enimmästi asettivat sekä seuran yhteiset asiat että yksityisten keskinäiset riidat. Tulipunaiset lakit leveällä nädän-nahkaisella reunuksella olivat vanhinten tunnus-merkki, vaikka muuten kyllä olivat eri-pukuiset. Yhden puku oli varsinkin eri-näköinen. Muun vaatteensa ylle oli heitetty rauta-paita, kudottu hienoista renkaista, ja jaloissa oli rauta-saappaat semmoiset, joitten varret ylöttyivät polvien yli, rauta-paidan liepeitten alle. Itse mies, joka tämän raskaan rauta-kuorman yllänsä kantoi, ei ollut enää paraassa iässään; mutta joka kerran hänen muotoansa katseli, olisi luullut, että iho kasvoissansa oli samaa ainetta kuin paita ja saappaat, ja että pää ja kasvot ainoastaan siitä syystä olivat jääneet rauta-pukua vaille, koska jo itsestänsä olivat niin lujat, ett'ei minkään ase-terä niihin pystynyt. Hänen jalkojensa juuressa makasi suuri halleva koira, silmät ummessa, ikäänkuin nukuksissa. Pitkät selkä-karvat, jotka vähän väliä pystyyn nousivat, osoittivat kuitenkin selvästi, että niitten omistaja oli valppovalveillansa taikka ainakin levottomia unia näki.

Vasta-päätä tätä rautaista vanhusta istui vanhinten joukossa toinen mies, jonka puvussa ei mitään erinomaista ollut, mutta jonka vahvat jäsenet ja pitkä varsi todistivat tavattomia ruumiin voimia. Hänen päänsä istuessakin ylettyi puolta kyynärää korkeammaksi kuin muitten istujien. Hänen muotonsa näytti iloiselta ja vapaalta, ja vapaasti hänen silmänsäkin kulkivat kokoontuneen käräjä-joukon ympäri. Tämä joukko oli ikäänkuin siirtynyt enemmän sille puolelle, missä viime-mainittu mies istui ja levoton häly kuului heidän keskeltänsä, sill'aikaa kuin vanhimmat tuosta tästä keskustelivat. Se oli niinkuin ensimmäiset suhinat puitten latvoissa, raju-ilman lähestyessä.

Keskustelemus-aineet olivat nyt loppumaisillansa, kun yhtä äkkiä tuo pitkä mies vanhinten luvusta nousi pystyyn ja nyt vasta nähtiin, ett'ei koko joukossa sen mittaista ollut. Kaikki häly oietti vaikenä, kun tämä otti puhuaksensa:

— "Matti Kurki!" lausui hän, ja halleva koira kohta jaloillansa oli, kun kuuli isäntänsä nimeä mainittavan, — "Kurki! minä tahdon tässä kaikkien Pirkkalaisten läsnä ollessa sulata asian kysyä. Miksiikä olet noikaksi lähettänyt

Pirkkalaisten lastia ollessa sulla asiaa kysyä. Miksikä olet poikasi lalettanyt Ruotsin kuninkaan kartanoihin? Miksikä hänen olet lähettänyt Ruotsin marskin seuraan, omia veljiämme vastaan Karjalassa sotaa käymään? Outoja puheita jo käymässä on. Mutta tiedä se, että vaikka tulisit kuningasten kummiksi ja ylimysten apiksi, vaikka poikasi koko Karjalan valloittaisi ja vihdoin tänne palajaisi kultaisiin kannuksiin puettuna, ei tule sinusta eikä sinun suvustasi ikinä meille herroja. Me olemme tähän asti pitäneet sinua päämiehenämme. Mutta tämä on ollut ja on vieläkin meillä ehdon asia. Me emme ole sen vuoksi muuttaneet Hämeen suloisista maista näihin Pohjan rämeisiin, että pitäisi joutumamme rauta-höyhenisten kurkien tallattaviksi. Tänä päivänä, jos mielemme tekee, valitsemme toisen päämiehen".

Se oli Kurjen vanha sota-toveri, Viljakka Pouttu, joka näin lausui, ja muusta joukosta kuului iso hälinä, joka kyllä todisti, että Viljakan puhetta oli hyväksytty. Kurjen ukon silmissä näkyi vihan leimaus, joka levitti kalpean loisteen hänen rautakarvaisiin poskipäihinsä. Mutta hän ei noussut eikä virkkanut mitään.

— "Se on totta, minkä Pouttu puhuu", lausui toinen vanhimmistä; "siitä Kurjen suvusta paisuu meille ankara esivalta. Hän istuu keskellämme niinkuin kuningas, tuskin on kuulevanansa mitä keskustellaan; mutta kun vihdoin sanansa sanoo, se sana ei ole neuvon sana, se on käskyn. Jos annamme ylpeyden paisua, tulee meistä pian Lappalaisia ja hän meidän vero-herraksemme. Ottakaamme toinen päämies, joka meidän-mukainen on ja meidän-mukaisia poikia kasvattaa, — ottakaamme Pouttu".

"Pouttu päämieheksi", huusi koko kärejä-joukko. Mutta Kurki nousi seisaalle, jotta rautarenkaat paidassansa helisivät. Kaikki joukon meteli tyyntyi, kun hänen terävät silmänsä synkästi tarkastivat heitä. Sitten nämä silmät palauttivat teränsä ja vaipuivat maata kohden. Ikäänkuin itseksensä hän puhui:

— "Ihmisellä on lyhyt ikä, mutta sitäkin lyhyempi muisti. Siitä ei ole täyteensä kahta kymmentä vuotta, kuin minä ja Viljakka Pouttu te'imme naimis-matkan, veimme miekka kädessä kaksi kaunista sisarta Karjalasta. Siihen aikaan nähtiin meissä kaksi luopumatonta toveria. Mutta ystävyys on haihtunut kuin oluen vaaho ja vanha toveri jo yrittää, millä saisi veikkonsa re'en syrjältä kinokseen. Hän on uusia veljiä saanut Karjalassa, missä emme ennen muuta nähneet kuin yhteisiä vihollisia. — No, onko viisitoistakaan vuotta kulunut siitä, kun kävin Maunu kuninkaan puheilla toimittamassa koko tälle Pirkkalais-väelle herruuden Lappalaisten yli, jota ei yksikään teistä olisi voinut. Nyt olen mielestänne jo

tarpeeton, mitätön mies. Kiitollisuus on riutunut, niinkuin keväinen jää, se on umpeen mennyt, niinkuin re'en jälki lumituiskussa". — Hän nosti silmänsä taas; kaikki oli ääneti ja hän jatkoi: "Minua soimataan siitä, kun poikani olen lähettänyt kuninkaan ja marskin hoviin! Millä lailla luulette voivanne pitää sen oikeuden ja herruuden, jonka teille toimittanut olen, jos en minä teille pidätä Ruotsin hallitusmiesten suosiota. Minun poikani palvelus vieraassa maassa on teille suojelusta, hänen retkensä Karjalan pakanoita vastaan ostaa teidän syntinne Jumalalta anteeksi. Mutta te ette ymmärrä taivaallisia eikä maallisia etujanne. No", hän lisäsi uhka-äänellä, "minä pyydän teistä eron. Maksakaa vain, minkä olen hyväksenne kuluttanut!" — Koira kerran haukahti puheen päätteeksi, ikäänkuin sanoaksensa: "Niin maksakaatte, taikka!" —

Äänetön odottamus vallitsi koko joukossa. Mutta Viljakka Pouttu kohta uudestaan nousi.

— "Jos tahdot meistä eron", sanoi hän, "niin kulutuksesi ja vaivan-näkösi ovat helposti maksetut, — ne, mitkä meidän edestämme olet tehnyt ja nähnyt. Sinun syntiesi tähden olemme jo ruvenneet kirkkoa rakentelemaan ja joutuneet Turun pispan vallan alle. Sinun omaatuntoasi painaa kahden naisen murha, ja sinulle helpoitukseksi painaa meitä nyt Turun paavin paimen-sauva. Sinun muistosi on höltynyt, kun et enää oikein muista sotaretkeämme Karjalaan. Minä olin naimaton, ja kun kaksi kaunista sisarta tapasin, niin sodan oikeudella otin toisen, — te'in hänen naisekseni. Mutta sulla oli nainen kotosella. Mitä vasten silloin otit toisen Karjalais-neidon mukaasi. Ja minne entinen emäntäsi katosi? minne sen lapset? Ja kuinka uuden naisen kävi? Se vihasi sinua, se on totta. Häntä miellyttääksesi, sinä tapoit entisen emännän ja entiset lapset; mutta hän vihasi sinua vielä enemmän. Kaksi lasta, pojan ja tyttären, hän oli sinulle synnyttänyt, niin löyttiin hän muutamana päivänä hirtettynä metsästä. Sinä olet julma mies, Kurki, mutta sinä olet jumalinen. Sinun poikasi nyt käypi risti-sotaa oman äitinsä sukua vastaan, mutta Lappalais-raukkoja sinä raatelet, niinkuin olisivat metsänsäriistaa. Ne pakenevat meitä, ne häviävät, ja meiltä häviää verot ja saaliit. — No, mekin tahdomme sinusta eron. Jos tahdot, niin ostamme sinulle sijan Turun luostariin, missä oikein voit vielä pyhäksi käydä. Mutta jos olet tottumaton avoin jaloin käymään, meillä on avarat tilukset Hämeessä. Ota ne, muuta sinne; siellä olet Ruotsin ylimyksiä ja Turun pappeja likempänä".

Koko joukko huusi suostumusta tähän ehdotukseen, ja Matti Kurki oli hämmästyksissä, että hänen uhkauksensa oli semmoisen päätöksen saanut. Viha sydämessä, täytyi hänen mieltä. Pouttu päämieheksi eli Lapinvoudiksi valittiin viideksi vuodeksi Käräjä vihdoon haivosivat

Vanhat, vanhat, vanhat, vanhat, vanhat, vanhat, vanhat, vanhat.

Pohjan Neito.

Meidän ei ole helppo arvata, mitä kaikkia tuumia ja hankkeita oli Kurjen ukon päässä asunut. Pohjanmaan Lapinkävijät, joitten päämiehenä hän alusta saakka oli ollut, olivat viime aikoina ruvenneet pahaan aavistelemaan ja olivat nyt mielihyvillään, kun asia semmoisen lopun sai. Tosin muutamat, niinkuin Viljakka Pouttu, joka vanhastaan tunsu häntä, tiesivät, että hän ei tämmöistä loukkausta kostamatta jättäisi. Mutta salaiset juonet heitä enemmän pelottivat kuin täysi vihollisuus, ja samassa senkin arvasivat, että Kurjen mahtavuuden aurinko oli laskeumassa, niin pian kuin päämiehyytensä Pohjan miesten seassa oli lakannut. Jos häntä tähän asti oli Ruotsin hovissakin jotenkin suuressa arvossa pidetty, se isommaksi osaksi oli lähtenyt siitä syystä, että häntä oli katsottu ikäänkuin Pohjanperien ja Lappien kuninkaaksi, jota ei käynyt aivan halpana alamaishana pitää. Jos nyt Pouttu taikka joku muu kävisi Ruotsissa tarjoomassa yhtäläistä alamaishuutta ilman Kurjetta, niin arvattavasti Ruotsin hallitus ei ottaisi entisen päämiehen koston-tuumia suojellaksensa, ja silloin ei olisi hätää hänen yksityisistä yrityksistään. Näin vanhat viisaat arvostelivat tämän tapauksen valtiollisia kohtia.

Mutta Pohjan Pirkkalaisissa ei ollut paljaastansa vanhoja viisaita, vaan myöskin nuoria veitikoita, ja nämä eivät paljon suinkaan ajatelleet valtiollisia seikkoja. Että Kurjen ukko itse muutti muuanne, he kyllä mielellään näkivät; hänen kolkko katsantonsa ja ylpeä käytöksensä ei voinut olla heillekkään mieluinen. Mutta tämänpä melkein olivat unohtaa, muistaessaan hänen ainoata tytärtään, joka oli Pohjan kuuluna, Pohjan kunniana.

*Lyyli, lylyn lykyttäjä,
Kautokengän kuluttaja.
Hirven ahkion ajaja,
Pohjan neito pulskeainen,
Veikko viidan impilöille,
Suloisille, suike'ille,
Sisar Vellamon väelle,
Veen emännän tyttärille. —*

Pitikö hänenkin lähtemän pois, hänen joka oli Pohjan poikien ihastus ja kerskaus, "maan kuulu, veden valio?" — Vanhat viisaat vastasivat, vaikka vastoin mieltänsä: "totta kaiketi; hän seuraa isäänsä, niinkuin tytär ainakin" —

Mutta nuoret yhdellä äänellä arvelivat: "ei suinkaan; hän on meidän, hän on

—, mutta nuoret yhä enää aamella arvelivat. Ei suinkaan, hän oli meidän, hän oli Pohjanmaan!" — ja totta puhuen, eivät vanhat viisaatkaan voineet tätä kieltää. Lyyli oli ikäänkuin juurtunut Pohjanmaahan.

Kaikki tiesivät, että Lyyli itse ei tahtonut pois syntymä-paikoiltansa, ja he tiesivät sen ohessa, että Lyyli oli itsevaltainen lapsi, Matti Kurjen omaa jäykkää luonnetta, eikä milloinkaan tottunut muitten tahdon alle taipumaan. Koska Luoja ei nä'y tehneen ainoata ihmistä niin kiven-kovaksi, ett'ei mitään hellää paikkaa hänen sydämissään löydy, oli Kurjen ukollakin, varsinkin vanhalla iällänsä, muutama heikompi puoli, ikäänkuin reikä ruosteen syömässä rauta-asussa. Tämä heikkous oli rakkautensa lapsiinsa, varsinkin tyttäreen. Ei sitä tarvinne muistuttaakkaan, että tämänkin rakkaus oli itsekäs, niinkuin koko mieskin. Mutta osaksi taisivat oman-tunnonkin soimaukset siitä mitä hän äitiä vastaan oli rikkonut, tehdä hänen hellemmäksi, jopa liiankin myöntyväiseksi tytärtä kohtaan, ja Lyyli oli tästä syystä saanut olla ja elää varsin omilla valloillansa. Isä enimmältään oli kotoa poissa, milloin Lapinmaissa käydessään, milloin muissa tärkeissä toimissa, ja suuressa talossa, suuren perheen keskellä oli Lyyli jo lapsuudesta asti enimmästi ainoana haltiana. Tämä asia oli jo aikaisin kasvattanut hänen neronsa ja älynsä, mutta samassa totuttanut häntä ohjattomaan vapauteen, johon vihdoin vanhan Kurjenkin, kotona ollessansa, täytyi suostua. Vapauttansa ja elämän täyttä nuoruuden-riemua rakasti Lyyli enemmän kuin mitään muuta maailmassa, ja tämä miehen luonne ilmaantui kaikissa hänen huvitus-töissäänkin. Taitavammin kuin hän ei kukaan osannut purttansa ohjata Merenkurkun kuohuvissa tyrskyissä, ja tarkemmin kuin hän ei kukaan lähettänyt nuoltansa vikkelen kärpän silmiä kohden. Talvisaikana oli suurin huvituksensa asettaa isänsä lahjoittama aljo-hirvi ahkion eteen, ja sitten niinkuin tuulen siivillä liidellä Pohjanmaan äärettömillä nevoilla. — "Pohjan neiti käy", oli ihmisten tapa sanoa, kun hänestä vilahduksen näkivät, ja Lappalais-raukat luulivat hänen Pirkkalaisten haltiattareksi, joka näille heidän herroillensa antoi niin suurta onnea ja menestystä. Itse Pohjan Pirkkalaisten seassa oli monella melkein sama luulo.

Näin oli Kurjen ukko antanut tyttärensä yletä ja kasvaa oma-valtaisessa vapaudessa. Hän uljaili sydämissään Lyylin puhkeavasta ihanuudesta ja mietteili mielessään suurta tulevaisuutta rakkaalle tyttärellensä. Suurta, komeata naimista hän sille toivoi. Hän oli sitä varten jo muutama vuosi sitten Hämeen puolisisä tiluksissaan rakennuttanut upean kartanon Vesilahdella, josta piti tulemaan Lyylille perintö ja morsius-myötäjäiset, koska taas Pohjanpuoliset tilukset ja päämiehyys Pirkkalais-seurassa oli annettava Lyylin veljelle osaksi. Sillä tavoin muka molempien onneksi oli tehty, mitä hellä isä suinkin tehdä

saattoi: pojalle perintö määrätty siinä maakunnassa, missä hän saattoi etevimmän sian pitää isänsä jälkeisenä hallitsijana, tyttärelle taas asunto määrätty Hämeen suloisilla niemekkeillä, missä hänelle korkeat, ritarilliset naimiset olivat tarjona.

Niinkuin jo olemme nähneet, oli kuitenkin Pohjanmiehillä toinen mieli, — ja niin oli Lyyllilläkin. Ei ole mikään niin inhoittava nuoren tytön kuulla, kuin toisen sille rakentamat naimis-tuumat, ja kun Kurjen ukko toisinaan kuvaili tulevaista onnea ja kunniaa tyttärellensä, kuinka sen piti korkean miehen puolisona istuman Laukon kartanossa Vesilahdella ja tuleman suuren suvun kanta-emäksi, oli tuo Lyyllille niinkuin kalman kylmyyttä, eikä hän ollenkaan voinut ymmärtää, miksikä hänen pitäisi milloinkaan naimisiin ruveta ja miks'ei hänen käynyt elin-aikaansa tyttönä liidellä revon-tulten valaisemilla Pohjan aukeilla taikka puna-purjeillansa lasketella Merenkurkun aaltojen yli. Koko Laukon kartano, koko Hämeenmaa oli käynyt hänelle kiusaksi ajatella, siitä ainoasta syystä että se oli hänelle naimis-asunnoksi aiottu, ja kun Kurjen ukko otti tätä ainetta puheeksi, oli Lyylin tapa sanoa, päättäneensä vaihe-kauppaa tehdä veljensä kanssa, jonka sopisi muka isoisena ritarina Laukossa asua, jättäen Pohjan päämiehyys sisarellensa. "Neidon mieli on kuin keväinen ilma, milloin tuulta, milloin tyyntä", arveli siihen vanha Kurki, ja siksensä olivat asiat muutaman aikaa jääneet. Hän oli vakuutettu, että tyttö pian oli omaa parastansa ymmärtävä.

Mutta nyt olivat asiat yht'äkkiä saaneet vakaisemman muodon. Ei ainoastaan Lyylin, mutta itse Kurjenkin koko perheinensä piti Hämeesen muuttaman. Se oli auttamaton asia. Vaivoin hillitty vihan liekki riehui vanhan päämiehen sydämmessä, eikä hän enää kärsinyt leikki-puhetta tyttäreltänsäkään, joka tosin olikin iloisen mielensä peräti kadottanut. Yhteinen tympeys vallitsi Kurjen ukon koko huonekunnassa. Itse hän valmisti muuttoansa tulisella innolla, ikäänkuin maa olisi hänen jalkojansa polttanut; mutta koko hänen perheensä vitkasteli, vaikka juurtunut kuuliaisuus kuitenkin saatti heidät isännän käskyjä noudattamaan. Totki, tuo vanha uskollinen koira, jonka ikää ei kukaan oikein tiennyt, veti yöt päivät surullista virttä, ikäänkuin olisi pahoja aaveita nähnyt. Lähtö-aika läheni, ja joku osa palkollisista oli jo edeltä lähtenyt Laukkoon; toiset ottivat eronsa, kosk'ei tehnyt mielensä Pohjan seutuja jättää. Ainoastaan viimeiset toimet olivat enää tehtävinä, niin Matti Kurki saisi pudistaa tomun jaloistansa ja lähteä pois entisestä vaikutus-alastaan, jota hän nyt sadatteli, — lähteä takaisin syntymä-maahansa, joka oli nähnyt hänen ensimmäiset askeleensa vallanhimon tiellä.

Matti Kurki lähti nyt muuttamaan Hämeen läheiseen maahan, josta hän oli tullut.

mutta Lyylin pitu syntymä-maastaan iantea, vieraasen maanan, uetymattoman tulevaisuuden maahan tulla. Jo tämä ajatuskin tahtoi hyydyttää hänen lämpimän verensä; mutta asia oli auttamaton. Jos olisivat kaikki muut seikat olleet vanhallaan ja vanha Kurki olisi tahtonut ainoastaan vanhat tuumansa toteen saattaa, hänen tyttärensä epäilemättä ei olisi taipunut, — ja vaikea on sanoa, mikä neuvo vihdoinkin olisi vanhukselle jäänyt; hän oli enemmän tottunut tyttärensä mukaan taipumaan, kuin tytär hänen mukaansa. Mutta nyt oli itse Lyylin tila toivoton, neuvoton. Hän tiesi, että Pohjalaiset ajoivat Kurjen suvun pois maan-ääriltänsä. Hänelle ei voinut tulla mieleenkään, että yleinen viha ei koskisi tytärtä samassa kuin isääkin. Tämä luultu viha tuntui hänelle tukehuttavalta, niinkuin raskas ukkosen pilvi, ja tukaluudessaan hän melkein ikävöitsi päästä Hämeen ilmaa hengittämään. Ja kuitenkin tämä Häme oli hänelle kamottavainen.

Vitjakka.

Niihin viikkoihin, jotka käräjistä olivat kuluneet, ei Lyyli rohjennut Pouttulassa käydä, vaikka tuo oli hänelle tähän asti ollut niinkuin toinen koti ja Pouttulan täti emottomalle niinkuin äidin siassa. Tosin Lyyli ainoastaan vaillinaisesti tiesi, mitä käräjissä oli tapahtunut, mutta senpä ainakin kuuli isänsä katkonaisista puheista, että Pouttulaiset sen etevimpiä vihamiehiä olivat. Monta kertaa oli tyttö näinä ahdistuksen päivinä hankkinut lähteä tädilään, mistä hän aina ennen oli tottunut neuvoja hakemaan. Mutta häntä oli kamoittanut se ajatus, että muka kylmyydellä, ehkäpä vihalla häntä kohdeltaisiin, missä hänen aina oli ollut niin erinomaisen lämmin ja hyvä olla. Enemmän kuin hän itse oikein ymmärsikään, tämä ajatus häntä kauhistutti, ja enemmän kuin kaikki kauhu vaikutti kuitenkin käsittämätön ja hillitsemätön halu, joka kehoitti häntä sanomaan viimeiset jäähyväiset toiselle kodilleen ja sen rakkaille asujaimille. Varhain eräänä aamuna hän istui satuloihin hevosen selässä. Matkansa kulki lounaista joenvartta ylöspäin, kunnes hän muutamassa uitto-paikassa meni virran poikki. Jota edemmäksi hän kulki, sitä enemmän hänen mielensä virkistyi; sillä kesäinen aamu on verraton lääke haihduttamaan kaikkia mielialoja. Melkein tavallinen ilonsa hohti Lyylin kauniista kasvoista, hänen astuessaan Pouttulan pirttiin.

— "Käyn hirveäni hakemassa, missä lieneekään, kun ei ole moneen aikaan nähty, ei kuultu. Täytyy pitää se tästä lähin kytkeydessä, muutoin karkaa takaisin Pohjanmaahan. — Etkö tahtoisit tulla minua auttaa, Vitjakka? Muutoin en tiedä, mitä sinusta luulla. Ehkä kadedit sinä minulta".

Pouttulan pirtissä istui koko perhekunta eineellä, isäntä, tuo uusi päämies Viljakka Pouttu, ja emäntänsä poikineen. Vanhin poika, Vitjakka, oli pitkä

pulskea nuorukainen, jolla jo oli suuri maine Lapinkävijäin seassa hänen rohkeudestaan ja miehuudestaan kaikissa vaarallisissa tiloissa sekä talvi-matkoilla autioissa erämaissa että kesä-retkillä, Pohjanlahden ja Raumanmeren aavoilla laineilla. Hän oli syntyessä saanut nimen "Vitjakka" ja äitinsä oli jo silloin ripustanut vahvat hopea-vitjat hänen kaulaansa ikäänkuin miehuuden merkiksi. Mutta kun lapsi yleni, varttui ja valmistui, syntyi hänelle toinen nimi yht'ikäisten keskellä, joitten etevin ja voimakkain hän oli, ja tätä nimeä ruvettiin pian hänelle yleisesti antamaan. Tämä liika-nimi: "Pohjanpiltti", on yhtä vaikea selittää kuin moni muukin nimitys maailmassa, mutta jos sen omistaja tällä tavoin ikäänkuin verroille asetettiin sen "piltin" kanssa, joka Betlehemissä syntyi, se tosin todistaisi, kuinka vähän kristin-uskoa vielä oli tunkeunut Pohjan seuduille. Ja niin se kuitenkin näyttää olleen. Se oli kunnia-nimeksi otettu, jonka Vitjakan äitikin juhlallisessa puheessa mielellään käytti. Mutta ihmiset ympäristöillä ja pian koko Pohjassa laskivat mielellänsä nimet: "Pohjanpiltti" ja "Pohjan neito" yhteen. Se oli niin luonnollista; molemmat olivat Pohjan kuuluina ja Pohjan tulevaisuuden toivoja.

Mieli-hyvän loiste, joka oli tytön tullessa leimahtanut Vitjakan silmissä, katosi kohta, kun tervehdys-sanat kuuli. Hän oli jo luullut Lyylin lähtevän, hyvästi jättämättä. Siitpä ilo sitä nähdä. Mutta nyt? — Näinkö jää-hyväiset sanottiin Pohjanmaalle ja — tuttaville?

— "Älä huoli kytkyttä laittaa?" sanoi vihdoin Vitjakka, — "hirven emäntä tulee ritarilliseksi rouvaksi ja hirvi itse ritarilliseksi hirveksi. Mikä sen sitten ollessa on! Pohjan laitumilla ei kasva kelpvollista ruohoa niin korkea-arvoiselle itikalle".

Tyttö oli istuutunut lavitsalle. Kauhea täristys uhkasi musertaa hänen jäseniänsä, ja Pouttulan emäntä nousi levottomana pöydältä. Mutta Lyyli tointui jo liikutuksestaan, jonka mielensä voimalla tukehdutti, ja lausui levollisella, vaikka hiljaisella äänellä:

— "Te'et hirvelleni väärin, — ja ehkä hirven emännällekin. Molemmat pannaan kytkeyeen ja molemmille on kytkyt yhtä tottumaton. Mutta toista ei vihata missään; sillä on maailma vihanta joka maassa ja syystä on varomista sen rikkovan kytkeyensä palatakseen syntymäpaikoillensa. Toista taas ajetaan maan-pakolaisuuteen syntymä-kedoiltansa".

— "Sinuako maan-pakolaisuuteen, Lyyli!" huusi Vitjakka riehahtaen. "Kukapa sinusta on eron pyytänyt? Etkös olisi voinut tänne jäädä, antaen isäsi lähteä? — tämä julma isä, joka tappoi tyttärensä äidin, tappoi sinun äitisi, Lyyli! — Etkös

olisi tänne voinut jäädä, tänne syntymä-taloosi, jota olet tähän saakka lapsuudestasi hallinnut? Etkös olisi voinut, kun tahtonut olisit? sillä et olekkaan muitten tyttöjen tapainen; sinä olet syntynyt käskemään ja itse Kurjen ukko on pääsemättömissä, kun sinä jotakin tahdot. Mutta et varmaankaan tahtonut. Voi kaikkien meidän riemua, jos tahtonut olisit!"

Kauheat tunnot tuimistelivat Lyylin sydämessä. Vaaleana, kalman-näköisenä hän istui kuin jäätynyt, ja sydämensä oli pakahtua ahdistuksesta. Hän oli nyt ensi kerran suorilla sanoilla kuullut äitinsä surmallista loppua mainittavan, ja muistaessaan himmeitä huhuja, joita ei tähän asti ollut ymmärtänyt, hän ei enää voinut epäillä, että tässä joku hirveä perä oli salattuna. *Äiteä, äiteä* — kuinka paljon hän oli sitä nimeä näinä viimeisinä aikoina kaivannut mainitaksensa! Nyt vasta, kun syntymämaasta oli lähteminen, hän oikein oli tuntenut äidillistä hellyyttä, äidillistä neuvoa tarvitsevansa. Ja nyt hän kuuli kauhulla, mitenkä tämä hänen kaivattavansa oli päivänsä lopettanut. Kaipaus oli muuttunut polttavaksi tuleksi. Maailma oli käynyt autiommaksi kuin Lapin lumiset aukeat. Tyttö oli vieraantunut ainoastakin turvastansa, mikä hänellä jälillä oli ollut, — vieraantunut omasta isästänsä, — murhaajasta.

Mutta kuka se oli, joka neidon kylmän-hikistä otsaa lämpimällä kädellä pyhkeili? — jonka rintaa vasten neito vaipui, sulaen kyynele-virtoihin? — Se oli Vitjakka Pouttu, "Pohjan-piltti". — — Sydämen polttaviin haavoihin vuoti lievittäväinen voide vuotamistaan. Se oli lemmen sulo, joka toi ruusut takaisin poskipäihin.

Lyyli taas nousi; mutta kuinka muuttuneena! Hänen uljas uskalluksensa, joka ei tarvinnut muihin turvata, oli nyt taittunut, notkistunut. Hän oli sortuneena kovan onnen alle, mutta samassa löytänyt ketä vastaan nojata. Hän oli vaimo nyt, toisen turviin pakeneva, heikko, nöyrä ja taipuvainen.

— "Mitä mun pitää tekemän?" oli hänen ensimmäinen kysymyksensä.

— "Jää minulle", vastasi Vitjakka; "tämä käsi sinua holhoo ja puolustaa". — Nuorukaisen silmät välkkyivät miehuuden voimasta. Hän tunsu käsivartensa väkevämmiksi kuin milloinkaan ennen.

Mutta vanha Pouttu pudisteli päätänsä. — "Saammehan mennä kuulustamaan, mitä Matti Kurjella on siihen sanomista. Minä en hyvää vastausta odota. Ja jos niin on, niin tytär seuraa isäänsä. Ota se sitten, Pohjan-piltti, millä keinoin voit. Mutta varkein emme sitä täällä pidä".

Se oli sana, johon ei kenenkään käynyt vastaan sanoa. Illan tullessa oli Lyyli taas kodissansa, ja seuraavana aamuna kävi vanha Pouttu poikansa kanssa Kurjen talossa, pyytämässä neitoa miehelään. Vanha päämies vastasi pilkalla ja ylenkatseella. Hänen ei sopinut muka naittaa tyttärtänsä alamaistensa pariin, mutta lupasi kuitenkin heidän mieliinsä toimittaa niin, että Lyyli vasta, jonkun mahtavan ritarin rouvana, palaisi Pohjanmaalle, hallitsemaan ja vallitsemaan perintö-oikeutensa nojassa.

Vanha Pouttu levollisesti muistutti, että vanhuus oli tehnyt entisen toverin pään heikoksi, jott'ei enää osannut eroittaa mennyttä tulevaisesta, eikä mieli-kuviansa olevaisista oloista. Ritarillisen herruuden olisi muka huono menestys Pohjanmaalla, jos kohta Lyylinkin kädellä se valta käytettäisiin. Mutta Pohjan miehet eivät olleet muka unohtaneet, millä lailla heidän isänsä olivat naisia kosineet. Ja mitä silloin tapahtuisi Kurjen ukolle ja hänen ritareillensa, sen hän saisi lukea omaksi syykseen.

— "Kaitse tyystin tyttäresi!" huusi Vitjakka, ratsunsa selkään hypätessään; "jos rauta-paitasikin alle sen kätkeisit, minä sen sieltäkin löydän. Pysy valveilla vuoden pisimpänä yönä".

Sininen silkki-vyö viittasi luhdin akkunasta jää-hyväiset pois-menijälle. Hän ajoi ratsunsa siitä alitse, ja vyö laskeutui alas hänen olkapäilleen. Sanaa virkkamatta ajoivat Pouttulaiset kotiansa.

Vuoden pisin yö.

Joulun lähetessä astuskeli Matti Kurki levottomilla askeleilla juhla-salinsa permannoilla Laukon kartanossa. Hänen silmänsä olivat vähän kadottaneet

entistä terävyyttansa ja askeleissa oli vahainen, tuskin havaittava horjaus; mutta kasvot olivat melkein kamalamman karvan saaneet. Mieli-karva, ikävyys ja koston-himo kalvoivat entisen Pirkkalais-päämiehen sydäntä. Hän katseli väliin ympäri huonetta, joka oli pitoja varten koristettu, pöydät peitettyinä hienoilla Englannin veroilla, lavitsat ja penkit varustettuina pehmeillä tyynyillä ja villa-vaipoilla. Mutta tätä katseltuansa hän taas vaipui omiin ajatuksiinsa ja ärjähti toisinaan itseksensä, johon Totki, joka uskollisesti seurasi hänen jälkiänsä, vastasi lyhyellä haukahduksella.

Lavan-alustan puolella istui Lyyli työllään. Palvelija näytti valkeata leimuavalla soihdulla, ja lisäksi paloi vierisellä pöydällä kynttiläkin semmoinen, jonka käyttämistä uuden uskon kirkolliset menot olivat Suomenmaahan tuoneet. Lyyli oli kalpeampi kuin ennen, sen iloinen lapsellisuus oli kasvoista hävinnyt; suru ja kaipaus asui sen silmissä.

— "Mitäs te'et", kysyi Kurki pysähtyen. Hänen äänessään ei enää ollut havaittavana entinen lempeys tytärtänsä kohtaan.

— "Hää-ohjaksia sulholleni", vastasi tytär vakavasti.

— "Se on oikein", jatkoi isä leppeämmin; "tänä ehtoon jo tulee Harald ritarinensa Birger Jaarlin linnasta. Huomis-päivän pidämme iloa täällä ja aikaisin ylihuomen-aamuna ajamme juhlallisessa hää-menossa Sastamalan [tämä oli Karkun pitäjän sen-aikuinen nimi] kirkolle vihkiäisiin. Sitten odottavat komeat tuliaiset nuorta linnan-rouvaa Hämeenlinnassa. Et taida tietää, että koko Pohja on laskettu Haraldin läänin alle. Harald on mahtavin ritari koko Suomenmaassa, Ruotsin marskin omaa sukua" — —

— "Minä en tunne ritari Haraldia, enkä tahdo häntä tuntea", lausui neitto punastuen mieli-pahasta. "Olen sen jo usein Teille sanonut, olen toisen oma, — Pohjan-piltin".

Kurjen ukko löi jalkansa permantoihin, että rautarenkaat helisivät ja salin laet kajahtivat. Palvelija hämmästyksissäänsä päästi soiton maahan, johon se sammuneena jäi karrestansa suitsemaan.

— "Jos et käskyäni noudata, lähetän sun vetten ja vuorten ta'a Saksan synkimpään nais-luostariin, — taikka ma asetan tänne Laukkoon sinua varten rauta-telkeisen luostarin, missä saat muotosi kukkaset syöttää riutuvaisen iän matoloille. Olet jo liian kauan kärsivällisyyttäni koetellut. Sinä olet äitisi

kaltainen, mutta minakin olen se sama Matti Kurki kuin ennen. Tiedä se, että äitisi on verellensä maksanut ynseytensä".

— "Minä tiedän sen, enkä pelkää", vastasi Lyyli jäisellä äänellä, lähtien ulos salista. Täritys sanomattomasta vihasta valtasi vanhuksen sisuja. Hän istuutui lavitsalle uupuneena. Hämmästyksellä hän tunsu, että entinen jänteveys oli jäsenistä poikennut, että ikä oli kuluttanut hänen voimiansa.

Mutta nyt kuului ulkoa hevosten astumista. Ritari Harald seuranensa oli tullut. Kurjen ukko virkosi uupumuksestaan ja vieraat johdatettiin sisälle juhla-saliin pitkän perä-pöydän ääreen. Se oli vahva, roteva mies tämä Kurjen aiottu vävy, ei enää aivan nuorella iällä, täydessä ritarillisessa pukuimessa, kopea käytökseltään ja katsannoltaan. Hänen seurassansa oli useita ritareita ja asemiehiä, jotka erotettiin toisistaan kultaisilla ja hopeisilla kannuksillaan. Muutamat näistä seuraajista olivat Suomen sukua ja näitä Harald varsinkin kielen vuoksi tarvitsi; sillä itse hän oli äskettäin tullut Ruotsista eikä osannut meidän maan puhetta.

Knaapit ulkona riisuivat herrojensa hevosia ja saivat sitten nekin sijansa juhla-salissa, vaikka oven puolella. Riemu oli pian ylinnä vierasten seassa; sillä olut suurissa hopea-jalkaisissa sarvissa kulki ahkerasti kädestä käteen ja väkevää kryydyttyä saksan-viinaa hopeisessa maljassa oli jokaiselle tarjona, jos oluehen ruvettiin kyllästymään. Vähin erin vaikenen riemu vaikenemistaan. Miehet matkasta väsyneinä ja juomilla voitettuina olivat oienneet mikä missäkin torkuksissa, ja vahvoja hornauksia nousi miesten rotevista rinnoista.

Sydän-yön aikana syntyi äkkiä meteli makaajien joukossa. Knaapeista oli yksi ollut vahtina ja toi nyt hätäisen sanoman, että suuri joukko kummallisia eläimiä, joitten päät olivat pensailla koristetut, lähenivät järven jäältä kartanoa, ja että kunkin vedettävänä oli reki täynnänsä miehiä, jotka eivät suinkaan rauhallisessa aikomuksessa näin tulleet. Ritarit olivat pian pystyssä ja pihalla, missä hämmästyksellä katselivat tulijoita, joitten re'et kulkivat kukin ainoalla jalaksella ja joitten hevoset ajettiin kukin ainoalla ohjaksella. Kohtapa havaittiin, että ensimmäisen sanan tuoja oli liikoja nähnyt: sillä rekiä oli ainoastaan kymmenkunta, eikä kussakaan kuin yksi henki. Mutta kamoittihan kuitenkin tämä outo näky, — nämä hennot ja kepeät, pensas-päiset itikat kummallisine ajokaluineensa, — ja moni ritareista teki ristinmerkin, luullen tässä tulevan menninkäisten kanssa taistelemista.

Ainoastaan Matti Kurki tunsu tulijat Lappalaisiksi, vaikka hänkin kummasteli, mitä asiata nämä Laukon kartanossa kävivät. Hän meni siis heitä vastaan ja

kyseli tylyllä äänellä, ketä hakivat, näin yö-sydännä tullessansa. Kohta nousi ensimmäisestä ahkiosta lyhyt-läntä vanhus ja lasi syvästi kumartaen kihtelyksen näädän-nahkoja kysyjän jalkain juureen. Tämä lahja lepytti vanhaa Lapinkävijäin päämiestä, joka nyt ystävällisemmin käski tulijain johdattaa peuransa pihaan ja itse astua katon alle. Mutta vanha Lappalainen sanoi itsensä mahdottomaksi oleksimaan katon alla siinä talossa, missä kuninkaat ja ylimykset ilojansa viettivät, vaan pyysi kuitenkin saadaksensa alhaisilla lahjoillansa kunnioittaa sitä suurta linnanhaltiaa, joka nyt oli hänen ja koko Lapinkansan herraksi asetettu. Ritari Harald, jolle tämä lause selitettiin veti suutansa sääliväiseen nauruun, mutta muutti muotonsa nähdessään niitä kalliita nahka-kaluja, jotka hänen eteensä ladottiin; — ja kuullessansa, että tämän joukon matka ei muuta tarkoittanut kuin hänelle kunnian-osoitusta, hän jalosti suvaitsi luvata näille raukoille olennoille korkeata suojelustaan. Sitten ritarit taas palasivat oluen-juontiinsa. Ainoastaan Kurjen ukko jäi hetken aikaa vanhan Lappalaisen puheille, onkiaksensa häneltä kuulumisia Pohjan Pirkkalaisista. Niistä ei kuitenkaan Lappalainen sanonut paljon tietävänsä; hänen kotonsa muka seisoi kankaan harjulla Pohjanmaan etelä-syrjällä. Ainoastaan kaukaisena huhuna oli hän kuullut, että riita ja eripuraisuus oli ylinnä Lapinkävijäin seassa, ja että tältä riidaltansa eivät tänä talvena malta käydä veroansa kokoilemassa Lappalaisilta. Tämä sanoma ilahutti Kurkea enemmän kuin Lappalaisten tuomat lahjat ja hän käski matkalaisille tuoda vahtoavaista olutta, ennen kuin taas lähtisivät salomaihinsa palaamaan. Se oli Lyyli, joka suurissa haarikoissa tarjosi vieraille virvoittavaista mallasmehua, ja Lapin vanhus teki tarjoojalle ja tarjoomalle kaiken kunnian, minkä jaksoi, juoden haarikon tyhjäksi pohjaan asti.

Mutta mikä tuo kiiltävä kalu oli, jonka hän kenenkään huomaamatta päästi haarikon pohjaan, antaessaan astian tyhjänä takaisin tarjoojalle? Ja mikä leimaus loisti Lyylin surun-alaisissa silmissä? — Se oli lahja, jota ei olisi Lappalaisen kädestä odotettu, lahja luultavasti neidon hää-pukuun aiottu, — vahvat hopeiset ritari-vitjat.

— "Jos joskus tarvitsette hevostanne syöttää Kauraharjun kukkulalla, niin minä Teidän hyvyttänne tahdon palkita, korkea neito!" lausui Lappalainen jää-hyväisiksi, — ja pian oli taas koko seura paluu-matkalla.

Mutta juhla-salissa oli ilo taas alkanut ja kesti koko päivän. Ritarit, asemiehet, knaapit ja muut palvelijat tyhjentelivät kilvoitellen Laukon olut-tynnyreitä, ja itse isäntäkin oli paremmalla mielellä kuin moneen aikaan. Hän oli jo kohta toivonsa perille ehtinyt tyttärensä naimisen asiassa; hänen koston-himonsa hehkui heikummallisesti aiatellessaan Pohjanmiesten nykivistä eripuraisuutta iosta

Henkilö henkimaailmasta ajatellut ja onjannut nykyistä elpäräisästä, josta vanha Lappalainen oli tiennyt jutella, ja vieläpä enemmän lupasi lähin tulevaisuus tydyttää hänen mielensä tuimuutta. Vanhan päämiehen synkät kasvot selkenivät, kun Lyyli täydessä juhla-puvussa astui vähäksi aikaa vierasten joukkoon, täyttäen kohteliaasti emännän velvollisuudet.

— "Minä juon Teidän terveeksenne, korkea neito", lausui Harald ritari, tyhjentäen yhdellä hengehdyksellä sarvellisen olutta. — "Se on oikein, että olette pukeuneet ritarillisiin vitjoihin; sillä mahtavan ritarin morsiamen sopii ritarillisessa pukuimessa käydä. Mutta koska Teillä on vitjat ennaltaan, annan minä Teille toisen kannukseni". — Näin sanoen hän riisui kannuksen jalastansa.

Lyylin poskipäihin olivat kaikki ruusut palanneet.

— "Se on totta", hän lausui ylevästi, "vitjain omistaja ansaitsee kyllä kantaa ritarillisen kannuksenkin. Tämän omistajan puolesta minä Teille, korkea ritari, lahjoitan kiista-kintaan". — Näin sanoessaan neito päästi rauta-kiskoilla päällystetyn kintaan ritarin jalkain juureen.

Sumu hetkeksi lensi Kurjen kasvojen yli, äkätessään hopea-vitjat tyttärensä kaulassa. Joku hämära muisto oli riehoittanut hänen mieltänsä. Mutta kaikki selkeni, kun Harald nauru-suin nosti kintaan, lausuen:

— "Siinä kiistassa toivon molempien tulevan voitetuiksi. Minä jo olen voitettu kauneuden voimalla".

Ritarin seuraajat, joissa mallas-mehu jo oli tehnyt vaikutuksensa, lisäsivät näihin sanoihin leikillisiä selityksiänsä, jotka pian ajoivat Lyylin pakoon juhla-salista.

Illan tullessa nousi naittajan ja ylkämiehen välillä puhe myötäjäisistä ja huomenlahjoista. Kurjen ukosta se ensimältään kovin outoa oli, että Harald ensiksi aikoi viedä tyttären ilman hinnatta ja vielä päälliseksi vaati tavaroita morsiamen myötä. Päin-vastoin oli hänen nuoruudessaan ollut Suomen miehillä tavallista, että kosija maksoi morsiamen sukulaisille kalliin hinnan vietävästään, ellei nähnyt soveliaammaksi ottaa naistansa väkisin ja sitten pitää miekalla puoltansa morsiamen sukua vastaan. Että nyt kosija tahtoi myötäjäisiä, oli ikäänkuin halveksimista, ja vähältä piti, ett'ei koko kauppa olisi rikkunut. Kuitenkin kun vanhukselle seliteltiin, että myötäjäiset olivat morsiamelle omaksi annettavat eikä ylkämiehelle, ja että jälkimäisen piti samate antaman puolisolleen samanarvoinen huomenlahja maa-tiluksissa tai muussa omaisuudessa, niin Kurki myöntvi ja lupasi semmoiset aarteet tunda kuin harva Ruotsin ritari vielä oli

myöntyä ja lupaa semmoiset aarteet löydyä, kuin hän ja ritarit ovat nyt on morsiamensa kanssa saanut myötäjäisiksi. Nämä aarteet hän tahtoi nyt kaikkien ritarien läsnä-ollessa jättää vävymiehen käsiin ja häneltä taas ottaa juhllaisen vakuutuksen huomen-lahjasta. Hän käski vierasten viljellä olut-varoja ahkeruudella ja lähti itse valitsemaan soveliaita kalleuksia niistä aarteista, jotka Laukon kellarissa säilytettiin.

Vuoden pisin yö oli jo ruvennut hämärtämään, ja aikaisin aamu-puolella yötä piti hää-seuran lähtemän Laukosta Sastamalaan. Knaapit ja palvelijat valmistelivat herrojensa hevosia juhla-matkan komeutta vasten.

— "Kuka tuo pitkä ritari on, joka sivutsemme kävi; se ei ole meikäläisiä", puhui yksi knaapeista toiselle, heidän askaroitessaan pihalla hevosten toimissa.

— "Ritari, eikä meikäläisiä!" vastasi toinen, "puhutpa toisia! Luuletkos Saksassa käyväsi, vai missä? eihän Suomen miehissä ole ritareita, ei sukuakaan, ellet ritariksi sano semmoista tervaskantoa, kuin tuo vanha Kurki on. Mutta sinäpä aina loruja latelet".

— "Sanon kun sanonkin, että se ritari oli, koska näin kulta-kannuksenkin hänen kantapäässään. Ja eikö hän nyt tuolla toisella puolella pihaa, sininen vyö hartioillaan, valjasta re'en eteen yhtäläistä kummallista itikkaa, kuin viime yönä nä'imme, silloin kun nuo linnunkotolaiset, tai mitä lienevät olleet, kävivät — —?"

— "Ja kun sinä pelossasi luulit koko sotajoukon menninkäisiä karkaavan päällemme, ja vähissä hengin tulit turmelemaan hyvää yö-untamme. Sopisihan nytkin sinun juosta tärkeän tietosi kanssa ritarien kuuluville. Ha, ha, ha! tekisi mieleni nähdä, kuinka palaisit uudestakastettuna oluella".

Toinen knaappi, jolle nämä pilkalliset sanat lausuttiin, oli vetää miekkansa tupesta vastaukseksi, kun samassa juhla-salin ukset ulvoivat ja talon-isäntä, soihtu kädessä, astui ulos, käyden pihan poikki vahvan rautaoven luoksi, joka vei Laukon kellariin. Totki, joka seurasi hänen jälkiään, ärähti pahasti pihalle tullessa, mutta vaikenen kohta isännän käskystä. Totutetun tapansa mukaan se jäi ulkopuolelle ovea vartiaksi, kun Kurki itse kellariin astui.

Tämä Laukon kellari oli alkuansa luonnollinen vuoren-luola, joka pienestä suustaan ulottui syvälle maan uumeniin. Jo siihen aikaan, kuin ensimmäinen siirteleväinen Lappalainen oli tälle paikalle laukkunsa laskenut, lausuen, kuten tarina mainitsee: "Tähän lasken laukkuni: tämä Laukko olkoon". oli tämä avara

rotko ruvettu kellarina käyttämään, johon Lappalaiset kesän aikana laskivat kalan-saaliinsa säilytettäväksi. Mutta kalliimpia tavaroita oli Matti Kurki tiennyt siihen ko'ota ja vahva rautainen ovi telkeinensä lukkoinensa oli nyt luolan suuhun sovitettu. Jyrkät portaat veivät kohta ovelta alas avaraan kehään, jonka perässä pimeä aukko johdatti teihin tietymättömiin. Mutta sivu-puolella tästä yleni toinen yhtä avara kellari, johon alisesta kehästä päästiin portaita myöten ikäänkuin lavalle. Siinä Kurjen ukko säilytti kaikki ne kalliit kalut, mitkä hän koko ikänsä kuluessa oli kokoillut, milloin sotaretkillänsä, milloin veron ja kaupan käynnillä Pirkkalais-aikanansa. Kaikki muistonhaahmot astuskelivat tässä vanhuksen silmien eteen, mitkä hymy-huulin hänelle muistuttaen entisiä iloja ja maineita, mitkä taas irvi-hampain soimaten häntä monesta julmasta ja tunnottomasta teosta. Kullat ja hopeat, jotka läjittää olivat maassa ladottuina, vaatteet ja kalliit nahat, aseet ja sota-koristukset, mitkä seinissä rippuivat, — kaikilla oli jotakin juttelemista vanhalle uroolle lohdutukseksi tai kiusaksi, hänen kuluneen elämänsä kerrasta.

Soihdun liekki valaisi vaimollista vaate-partta, joka riippui perimmäisessä sopessa, ikäänkuin kätkettynä. Hunnussa vielä näkyi ruskeita veren-tahroja ja hame oli revitty ja rikki leikattu. Äläppäs vielä! toinenkin huntu riippui siinä vieressä, melkein yhtäläinen, ja sekin verellä soaistu! — Kurjen synkimmät muistot astuivat tässä hänen eteensä ja vanhaa syyllistä sydäntänsä tuimasti pöyristytti. Se oli hänestä ikäänkuin molemmat hänen naisensa olisivat siinä seisoneet surma-puvussansa, odotellen sitä aikaa, milloin täydellinen kosto antaisi heille rauhaa Tuonen tyynissä tuvissa.

— "Olenko koskaan vaimoja pelännyt?" hän jupisteli, vihaisesti kääntäen selkänsä vainajien luultuja haahmoja kohden. Mutta kuinka yrittikin karaista sydäntänsä ylenkatsomaan vainajien vihaa, täytyi hänen kuitenkin taas palauttaa silmänsä heidän puoleensa. Hän oli selvästi kuullut kahinan jonkun-moisen, ja riehaantuneessa mielessään hän oli tuntevanansa, ikäänkuin haahmot olisivat lähteneet häntä takaa ajamaan. Kuitenkin veriset hunnut yhä olivat asemillaan. Mutta luultavasti Totkikin yhtäläisiä kummia kuuli tai näki, koska häneltä outo ärinä kuului, missä oven edessä vartiana oli.

Tuskin oli Kurki ennettänyt ruveta tätä uutta kummaa kuuntelemaan, kun Totki viskattiin voimakkaasti kellarin portaita alas, ovi paiskattiin kiinni ja telkeet lukkoinensa eteen pantiin. Kurki riensi, soihtu kädessä, aliseen kellariin ja siitä portaita ylös ovea vastaan, jota tömistytti, kunnes havaitsi sen olevan täysissä telkeissä. Raosta oven ja pielen välissä loisti palo. Se oli juhlasali, joka oli

sytytetty. Kauhea viha vimmasi Kurjen päätä. Olivatko hänen Ruotsalaiset vieraansa häntä pettäneet, ryöstäneet hänen tyttärensä, niinkuin Kurjen omassa nuoruudessa oli ollut tavallista, ja teljenneet hänen itsensä vuoren luolaan? Tämä ajatus pani hänen verensä kuohumaan. Oven tukevuuden hän kyllä tunsikin ja tiesi siis pääsönsä mahdottomaksi. Raivonsa yltyi yltymistään. Silloin silmänsä äkkäsivät Totkin, joka ikäänkuin hävyn-alaisena oli pysynyt portaitten alisilla asteilla. Viha, joka ei päässyt muuanne puhkeamaan, kääntyi koiraa vastaan, jonka olisi pitänyt muka paremmin tehdä virkansa, ja nytpä Kurki, miekkansa siepaten, hyökkäsi silmättömästi portaita alas. — Ainoa isku olisi epäilemättä lopettanut uskollisen toverin viran ja elämän, ellei tämä ulvoen olisi paennut luolan perään ja tästä aukon kautta vuoren sisuksiin. Ikäänkuin kaikkia muuta unohtaen ryntäsi ukko aukkoa vastaan, väänsi rautaisella kädellensä paaden irti kalliosta ja seurasi Totkin jälkiä yhä syvemmälle. Polku oli mutkainen ja haarainen, kuitenkin jokseenkin tasainen ja niin korkea, että mies helposti mahtui kävelemään. Kun Kurki vihdoinkin oli sen verran malttanut mieltänsä, että ymmärsi turhaa ajoa tekevänsä, hän ei enää osannut takaisin palata, vaan katsoi viisaammaksi seurata Totkin johdatusta, joka ulvoen kulki edellä pimeän käytävän läpitse. Soitto toisessa kädessä ja miekka toisessa, hän siis astui yökauden Hiisien muinaisia käytäviä myöten. Jyminä hänen askeleistaan kuuluu yö-sydännä peninkulman matkoja ylt'-ympäri, ja vielä kuudetta sataa vuotta tämän tapauksen jälkeen muistaa kansantarina, kuinka

"Kurjen ukko rauta-kenkä
Astuupi kivistä vuorta,
Kivi-vuorta vangottaapi".

[Ks: Suomen kans. arvoit.]

Mutta Laukon pihassa oli knaappien tora vielä jatkettu, kunnes molemmat tulivat siihen vakuutukseen, että se outo mies, jonka olivat nähneet hämärässä askaroivan, ei ollut kuin joku Matti Kurjen palvelijoita. Pimeys oli jo niin karttunut, ett'eivät mitään voineet silmillänsä eroittaa. Yht'äkkiä kuului kauhea ääriä, ikäänkuin koiralta, joka olisi kuristumallaan. Samassa rauta-ovi kuului paiskattavan kiinni ja lukittavan. Molemmat knaapit juoksivat lentämällä herrojensa luoksi näitä kummia ilmoittamaan, ja saliin tultuansa näkivät tulta jo syttyneen useassa paikassa. Tuokio ei kulunut ennenkuin ritarit olivat jättäneet juominkinsa ja kiiruhtaneet paloa pakoon pihalle. Haettiin Laukon isäntää; — hän oli poissa. Poissa oli Lyylikin, morsian, jonka tähden vieraat olivat tulleet. Ritari eivät tienneet mitä luulla näin kummallisesta seikasta. Oliko Kurjen ukko ollut naimis-ehtoihin tvtvmätön ja lähtenyt tvttärensä kanssa pakoon? — ja

mihinkä pakoon? — Näillä arvoituksilla päättänsä vaivaten, seiso! Harald
miehinensä palon loisteessa Laukon pihalla.

Mutta jäätä myöden pohjaseen kulki tuulen viuhkana hirven vetämä reki, kaksi
henkeä nahka-peittojen välissä. Se oli Pohjan-piltti, joka "vuoden pisimpänä
yönä" vei morsiamensa appelasta Pohjan aukeille rämeille takaisin. Se oli Lyylin
hirvi, joka ilosta päristen palasi syntymämailleen.

Lyylin matka.

Juokseppas, hirvi, joudu ja riennä!
Muista, kun kirmasit ennenkin piennä
Pohjaisten laidunten aukeita pitkin;
Sinneppä rientäös kirmailla nytkin.

Sinnehän minäkin, iioa lyöden,
Kiidähdän talvista tannerta myöden;
Lennän, kuin lintunen, loukosta lähtein,
Siipensä kohotti tienoille tähtein.

Tuolla on tulena taattoni talo,
Takaani loistaa sen ruskea palo;
Edestä viittaa Pohjasen tähti. — — —
Voi sitä, voi! joka isältä lähti,
Ikäisen, horjuvan vanhemman heitti,
Pakonsa öisehen pimeään peitti.

Isä, oi isäni! — — Isäkös lietkään?
Lapseksi minun vai orvoksi teitkään?
Surmasit äitini lempeän, jalon,
Multahan minulta hautasit valon,
Heitit mun portaille emottomille,
Oloille viskasit armottomille.

Oisit jo antanut alttiiksi munkin
Kauppojes' väliksi, valtoihin kunkin. —
Muistaos kuitenkin, muista ja tiedä:
Pohjolan neittä ei kaupalla viedä,
Lyylin ei sydäntä vallitse kenkään;

Väkisin-pyytäjä pilalle menkään.

Silläpä pakenen sulhoni suojaan,
Taivahan turvissa, luottaen Luojaan,
Lähden kuin lähdenkin omille teille,
Rakkahan syntymämaan alanteille.

Juokseppas, hirvi, joudu ja riennä!
Muista kuin kirmailit ennenkin piennä
Pohjaisten laidunten aukeita pitkin;
Sinneppäs rientäös kirmailla nytkin.

Hämärä ja hämmennykset.

Nihkeä, tympistynyt ilma maan-alaisessa käytävässä pöyristytti Kurjen ukon jäseniä, hänen astuessaan yhä eteenpäin Totki toverinsa jäljissä. Pihka-köytinen soihtu hänen kädessänsä oli tuolloin tällöin tukehtumaisillaan tässä paksussa, kosteassa kaasussa, ja itse vanhuksen rinta kohosi raskailla hengen-vedoilla. Hän oli tuntikauden ravakkaasti kulkenut, kun vihdoinkin pysähtyi miettimään erinomaista tilaansa. Soihtu virisi kirkkaammaksi ja muutamat hellän-kirjavat sisiliskot, jotka hämmästyivät tätä outoa valoa, pakenivat kiireesti vuoren rakoihin. Käytävä oli yhä yhtäläinen kuin alustakin, milloin jokseenkin kaita, ett'ei kaksi henkeä olisi hyvin mahtunut rinnatusten käymään milloin taas ankeampi, tehden ikäänkuin pihoja ja avarampia tarhoja, jotka nähtävästi lähettivät syrjäiteitensä tietämättömiin. Olisi ollut mahdotonta Kurjen ukon osata näitten harha-teitten lävitse, ellei tarkka tottunut silmänsä olisi tuolla täällä keksinyt Totkin jälkiä pehmoisessa sammaleessa, joka paikottain peitti maan. Muutoin oli havaittava, että ura oli tähän saakka ollut viettoinen ja vieläkin näytti vajoovan yhä syvempään. Mihinkä tämä matka vihdoinkin veisi, oli ajatus, joka pakoittamalla tunkeusi maan-alaisen kulkijan mieleen. Tuonelan talo, missä Tuoni itse tylynä isäntänä hallitsi vainajien yli, ja missä Manalatar, vanha vaimo, tarjosi vieraillessa sammakkaisen oluen — tämä kamala muinais-uskon kuva nousi hänen sielunsa silmille, ja tuskin hän enää epäilikään, että matkansa sinne kulki. Hänen olisi melkein tehnyt mielensä kääntyä palaamaan, mutta vanha jähmittynyt yksipintaisuutensa esti hänen peräytymästä mistäkään aloittamastansa yrityksestä, jos kohta tämä olisikin Tuonen tietä astuminen. Hän siis uudestaan jatkoi kolkon matkansa, Totkin jälkiä seuraten. Aika kului, hetki vieräi. Yhä syvemmälle saattoi maan-alainen polku. Nääntymys jo alkoi livahtaa vanhan miehen jäseniin. Silloin alkoi kuulua kosken kohina. Kurki joudutti askeleensa ja nian hän seisoi avaramman luolan suussa iosta nutoovan veden

askeleensa, ja pian hän seiso avaramman luolan suussa, josta putoavan veden loiske ennätti hänen korviinsa. Himmeä päivänvalo pääsi jostakin tietymättömästä, keksimättömästä aukosta selittämään luolan perää, missä pieni vaahoava puronen, pimeästä rotkosta tullen, vilahti silmien ohitse ja taas katosi vuoren sisuksiin. Puron ääressä seiso Totki latkimassa vuoren raikasta vettä, mutta lähti kohta taas vinkuen pakoon eteenpäin, kun isännän julmistuneet silmät hänen saavuttivat. Kurki meni veden reunalle ja seuraten Totkin esimerkkiä hän särpi vuoren nestettä kuumettuneen verensä virvoitukseksi. Ilma oli tässä paikassa raittiimpi, soihtu paloi kirkkaammin, ja vanhus istuutui levähtämään eräälle istuimen tapaiselle kivelle, joka oli veden partaalla. Ajatuksensa kiertyivät takaperin viime illan tapauksiin. Kuka oli kellarin oven salvannut? oli arvoitus, jonka selitystä ei Kurki ollut mies löytämään. Hänen mietteensä lensivät sinne tänne eikä asia tahtonut selitä. Kerran ajatus vivahti Pohjanmaahan ja Pouttulaisiin, ja koura likisti lujemmin miekan kahvaa. Mutta viimein hän päätyi ensimmäiseen päätökseen, että Harald miehinensä oli tehnyt tämän rikoksen vieraan-varaisuuden lakeja vastaan. Se oli muka kyllä uskottavaa, että Hämeenlinnan isäntä ei toivonut saavansa täyttää valtaa Pohjanmaitten yli, ennenkuin vanha Pirkkalais-päällikkö oli tieltä tullut, ja että hän sen vuoksi oli salaiseen kuolemaan teljennyt vanhuksen, jota hän ei uskaltanut julkisesti tappaa. Mutta näyttihän tämäkin kummalliselta. Olihan juuri se ollutkin Kurjen omaa tointa ja tarkoitusta, että Harald pääsisi Lyylin miehenä perimään Pirkkalais-päällikön oikeuksia ja valtaa. Ja voisiko hän Matti Kurjen avutta ollenkaan näille perille päästä? — — Vai oliko Ruotsin hallitus pitänyt Kurjen pilkkanansa? — Hän pudisti päätänsä epä-arvioissaan.

Silmänsä suihkaisivat kuohuvaa veden pintaa, jota soihdun valo kummallisesti kirkasti. Tästä kääntyivät katsastamaan luolan seinuksia. Äkisti ukko hämmästyneenä hyppäsi seisolle. Vähän ylhäällä maasta oli muutamassa kohden vuoteen tapainen kolo, josta kirkkaat valkoiset hampaat loistivat vastaan. Kurki meni vakavilla askeleilla sinne ja näki luu-rangon pitkällään. Suuret tukevat raajat sekä kiviset kirveet ja muut aseet vieressä, — kaikki todisti, että tämä vainaja oli ollut sitä muinois-kansaa, joka tarinoissa nimitetään Hiiden kansaksi, Jättiläisiksi ja Piruiksi. Kun ensimmäiset kirkot Suomessa rakennettiin, oli pyhien kellojen sointu vaivannut tämän vuori-väen korvia, ja vihoissansa olivat viskanneet hirmuisen suuria kallionlohkareita musertaaksensa uuden uskon komeat rakennukset. Mutta kun kaikki semmoiset yritykset olivat turhaa, oli Pirun-väki tuskillansa paennut syvimpiin vuorenloukkoihin, pyytäen kuollaksensa pois maailman uusista menoista. — Se tuntui Kurjen ukolle, ikäänkuin hänkin olisi jo saman onnen oma kuin tuo vaipunut Jättiläinen. Hänen mieleen nousi ajatus, eikö hänenkin olisi ollut parempi tehdä uudelle uskolle ja

uudelle vieraalle vallalle vastarintaa, kuin antaуда sen sovintoon ja palvelijaksi, milt'ei välikappaleeksi! — Mutta jos hairahtunutkin lienee, hänpä ei suinkaan mielinnyt lannistua onnensa alaiseksi. Hän tahtoi vielä ulos maailmaan, elämään, kostamaan.

Soihtunsa pitkä karsi ja kulunut runko muistutti hänelle, että oli rientäminen. Kiireellä siis jätti Jättiläisen asumuksen hyvästi ja seurasi taas Totkin jälkiä. Käytävä jo oli muuttunut tasaisemmaksi, mutta kulki yhä alaspäin kunnes yht'äkkiä muuttui kivisiksi portaiksi, joiden avarat asteet veivät yhtä-mittaa ylös korkealle. Soihdun liekki jo alkoi lämmittää Kurjen rauta-kinnasta, eikä vielä näkynyt matkan loppua. Vai joko vähäinen valon loiste vilahti? Ukko joudutti askeleensa — ja nytpä jo soihtunsa viimeinen pätkä kähisi sammuen lumessa. Kurjen ukko oli ilmoihiin päässyt.

Oli kirkas ja kaunis jouluaamun puhde, ja Matti Kurki seisoi Pirunvuoren kukkulalla, keskellä kapeata Kulovettä, jonka laineet tuolla täällä mustina virtailivat jäisten, lumisten reunojen välissä. Vähän matkan päässä, järven toisella puolella loisti Sastamalan kirkko juhla-komeudessaan, ja Pyhän Maarian kello soi harvaan, mutta heleästi. Vanhuksen sydäntä täristytti; silmänsä tapasivat paljaan miekan, joka vielä kädessään heilui. Miksikä tämä näin tällä Jumalan-rauhan hetkellä? — Hän pisti sen takaisin tuppeensa, ja alkoi kävellä vuoren rinnettä alas kirkkoa kohden. Totkin jäljet olivat jo hävinneet, eikä Kurki tätä seikkaa enää huomannutkaan; hän ainoastaan seurasi sitä valoa, mikä temppelin ikkunoista häntä vastaan loisti. Jota lähemmäksi tuli, sitä vilkkaampi liike havaittiin joka haaralta. Himmeitä varjoja nähtiin liikkuilevan valkoisen lumi-hangen yli ja solina kuului hevosilta ja ihmisiltä. Se oli kirkkoväkeä, joka koko Ylisatakunnasta tulvaili kirkon-menollensa Sastamalaan.

Tässä sumeassa väki-joukossa ei voinut Kurki ketään eroitella, vaan kulki äänetönnä matkaansa eteenpäin. Hän tuli kirkon ovelle, missä jokaisen jos mahtavimmankin oli velvollisuus riisua sotaiset aseet yltänsä, ennenkuin astuisi Herran, sen Korkeimman, huoneesen. Niin Kurkikin oli tehdä, kun läheltä kuului tuttava ääni ruotsiksi:

— "No, Hintsu Suurpää, sinä joka tätä kirottua kieltä osaat, laitas, että pääsemme johonkin selkoon".

— "Kirus palatkoon pääanne päälle", vastasi toinen ääni, joka ei myöskään ollut vallan vieras; — "se on minun äitini kieli, ja joka sitä kiroo, pääsee minun miekkani terää maistamaan olkoonna hän vaikka ritari Harald"

— "Missä on mieheni?" — "Missä on morsiameni?" — nämät kysymykset lensivät vastatusten niinkuin kaksi miekan-lapetta.

— "No, no", kuului Haraldin sanat, "ei riitaa nyt. Nyt kuulustelkaatte tältä kokoontuneelta kansalta, ovatko kirkkotiellään missään tavanneet pakenijamme".

Puhujat lähenivät ovea. Kurjen ukko oli vetänyt miekan tupesta ja otti askeleen Haraldia vastaan. Ritari hämmästyi ja veti miekkansa hänkin.

— "Missä on tyttäreni?" — "Missä on morsiameni?" — nämät kysymykset lensivät vastatusten niinkuin kaksi miekan-lapetta.

Häly syntyi kansassa ja useat äänet huusivat: "Pois, miehet, miekkoinenne; tässä on jumalan rauha". Samassa kirkon ovet avattiin, latinainen kuori-virsi Kristuksen syntymisestä oli alkanut ja pappi loistavassa kasukassa tuli ovesta ulos, huutaen korkealla äänellä. "Kristus on syntynyt Betlehemissä; tulkaatte lahjoja kantamaan äsken syntyneelle Juutaan kuninkaalle, tulkaatte häntä kumartamaan, tulkaatte tuomaan kultaa, suitsutusta ja mirhamia".

Kansa kumartui nöyryydessä; ainoastaan Matti Kurki ja Harald ritari miehineen seisoivat jänkeinä toisiansa vastassa.

— "Keitä te olette?" huusi innossaan pappi, heitä havaitessansa; — "keitä te olette, jotka täällä miekkoja paljastatte taivaallisen kuninkaan läsnä ollessa? Oletteko jumalattoman Herodeksen palvelijoita, jotka tulette tappamaan poikalapset Betlehemissä? Pimeyden ruhtinas on kahleisin sidottu ja hänen palvelijansa hukkukoot helvetissä".

— "Minä olen ritari", lausui Harald juhlallisesti, mutta kopeastikin, "miekkani on vihitty pyhän kirkon palvelukseen. Mutta tämä kurja on petollisesti minulta morsiamen varastanut; tyttärensä, jonka hän ensin lupasi minun viedä tänä pyhänä aamuna tälle pyhälle alttarille, on hän viime yönä vienyt pakoon mukahansa ja tahtonut paloon hukuttaa häävieraansa. Ritarin tavalla tahdon antaa asiani Jumalan tuomion alle ja sen tähden, pyhä isä, olen miekkani paljastanut". Näin sanoen Harald käänsi kalpansa kärjen maata kohden.

— "Sinä rietas valehtelija!" huusi Kurki vihan vimmassa: "sinäpä juuri olet tyttäreni varastanut, taloni polttanut ja ryöstänyt, vieläpä minun itseni salvannut kellariluolaan, koska pelkäsit vanhan Kurjen siiven-kyniä. Mutta näetkös, minä olen maan povesta sukeltanut ylös sinulle kostajaksi, ja nyt olen riisuva sulta ritariutesi vale-vaatteet. Etpä tainnut arvata, että kosto niin likeltä seuraisi ilkeätä

tekoa; sinä hämmästyit ja hädissäsi sepitit tämän kehnon valeen, joka sopisi liehakoitsevan orjan tekemäksi".

— "Tuomitkoon Jumala", sanoi pappi. "Hän puuduttaa valehtelijalta voiman ja jäntevyyden; Hän vaivuttaa miekan ilkiön kädestä ja peittää sen silmät pimeydellä".

Katsojat, jotka seisoivat ihmettelemässä näitä kummallisia tapauksia, alkoivat ymmärtää, mitä oli tekeillä. "Se on Matti Kurki Laukon ukko, ja toinen Ruotsin ritari Harald, Hämeenlinnan haltia", levisi humina väki-joukossa. "Mistä on riita? — Kurjen tyttärestä, Pohjan neidestä". Väkeä yhä enemmän kokoontui ja asettui vahvaksi kehäksi riita-veljesten ympäri, jotka valmistuivat käymään Jumalan-oikeutta miekalla. Se oli la'in-käytöksen tapa, jonka kristin-usko ja pappeus oli mukaansa tuonut ja sen perustuksena oli vahva luottamus, että Jumala itse tahtoi väkevällä kädellään saattaa ylpeilevän vääryyden häpeään. Kirkon ovet olivat taas suljetut ja jumalanpalvelus hetkeksi pidätetty. Olihan Jumalan-tuomio muka yhtä juhlallinen asia kuin kirkonmeno. — Ensinnä Harald korkealla äänellä sanoi nimensä ja asiansa, syyttäen Kurjen ukkoa petollisuudesta ja itsellensä rukoellen taivaan kirousta, jos oli valetta puhunut. Nyt Kurjen piti samaten asiansa sanoman.

— — "Minä olen Matti Kurki, Pohjan Pirkkalaisten päämies" — — —

Tätä edemmäksi ei ukko ennättänyt puhua, kun roteva ääni joukosta soi:

— "Sen valehtelit, Matti Kurki; sinä et ole Pohjan Pirkkalaisten päämies".

Kaikkien silmät kääntyivät puhujaa kohden. Se oli äsken tullut vieras, oudossa puvussa, ja seurassansa näkyi olevan useita samannäköisiä. Näädän-nahkaiset reunukset lakeissa ja turkeissa ilmoittivat mahtavia miehiä olevan, ja koko heidän varustuksensa todisti, että olivat matkalaisia. Mutta puhujan ko'okas varsi ja jalo katsanto osoitti hänelle ensimmäisen sijan heidän joukossansa. Helposti kansa hänelle sijaa antoi, kun hän tukevilla askeleilla astui kirkon-ovelle saakka, lausuen papille:

— "Tämä mies jo valehtelee ensi sanoissa, ja tahdon estää häntä kutsumasta Jumalaa kostajaksi. Hän on Matti Kurki, mutta Matti Kurki ei ole enää Pirkkalaisseuran päämies. Minä, Viljakka Pouttu, olen Pohjan Pirkkalaisten päämies, itse Lapinkävijäin valitsema ja Ruotsin hallituksen vahvistama".

Näin sanoen hän otti povestansa nahkaisen kirjoituksen, josta killui iso vahainen sinetti. Kirkonpalvelija näytti kynttilällä valkean ja pappi levitettyänsä kirjoituksen alkoi lukea latinaksi: "Universis praesentes literas inspecturis Tyrgillus Knuzs sun, marscalkus, salutem in Domino sempiternam". — — Tästä hän rupesi suomeksi selittämään, mitä kirjoitus tarkoitti. Torkel Knuutinpoika, Ruotsin marski, oli muka palkinnoksi Pohjan Pirkkalaisten uskollisesta palveluksesta heidän saattaessansa tuon siirteleväisen Lapin kansan Ruotsin kruunun alamaiseksi, tahtonut heille vahvistaa ja myöntää heidän vaalinsa, jolla päämieheksi oli otettu tuo rohkea mies "Viljakka de Pouttu". Kuitenkin piti heidän kaikissa muissa asioissa, jotka eivät suorastaan kuuluneet heidän Lapinkäyntiinsä, totteleman Hämeen hallitus-miehen, ritari Haraldin, käskyjä.

Kirja pantiin kokoon ja annettiin takaisin Poutulle, joka virkkoi:

— "Muutoin en tiedä, mitä näillä miehillä on riitana, eikä tuo asia minuun koskekkaan. Poikkesin vain Turusta tullessani tänne rukousta pitämään ja satuin kuulemaan Matti Kurjen hourailevan. Toivon nyt hänen päänsä selvenneen ja kiirehdin taas eteenpäin matkalleni. Rukoilen Teiltä, pyhä isä, aneita, kun täytyy minun näin suurena juhlana matkustella. Minun nöyryyteni merkiksi tarjoon minä tälle P. Maarian kirkolle Sastamalassa tämän hopeisen suitsutus-astian ja kun lisäksi ilmoitan kiireeni syyt, ette suinkaan minulta pidätä siunaustanne: lähden rakkahimman poikani Vitjakan häihin; sillä toivoni on, että hän tänä kuluneena yönä on tuonut morsiamensa Laukosta".

— "Korkeimman siunaus sinua seuratkoon, poikani! Herra varjelkoon sinua ja koko sinun huonettasi!" lausui pappi nostetuilla käsillä.

— "Viljakka!" huusi Kurjen ukko, joka vihdoin oli toipunut ällistyksestään, "onko Pohjan-piltti käynyt tyttäreni viemässä".

— "Senhän itse paraiten tietänet", vastasi Pouttu; "minä Turusta palaan, enkä tiedä mistään. Mutta sen muistan, että hän käski Kurjen ukon olla varoillansa vuoden pisimpänä yönä, ja senkin tiedän, että Pohjan-piltti pitää lupauksensa. Onko tässä kansassa ketään, joka on nähnyt Vitjakka Poutun tänä yönä vievän morsiamensa pohjaseen", lisäsi kääntyen kirkkoväen puheille.

Mies kansan keskeltä vastasi: "minä tulin ilta-yön puolella ajaen Kyrösselän jäitä myöden. Yht'äkkiä oriini pelästyi ja sivutseni suihkaisi reki niinkuin noidan nuoli. Minä siunasin ja tein ristinmerkin. Mutta sen ennätin nähdä, että re'essä istui nuori mies ja sini-huntuinen neiti. Miehen kaulasta riippui hopeiset vitjat".

— "Se oli Pohjan-piltti", puhkesivat yhteen ääneen Pouttu ja Kurki.

— "Surma ja kuolema!" tuimisti vihoissansa Kurki, ja kääntyen papin puolelle hän sanoi: "Sinä kuulit, kuka on juhlan rauhaa rikkonut; julistappas kirkon suurin kirosus tämän ilkiön yli".

— "Pyhä kirkko", vastasi pappi, joka vielä piti Poutulta saadun suitsutus-astian kädessään, — "pyhä kirkko ei yhtenä aamu-hetkenä siunaa ja kiroo. Minä olen Viljakka Poutun huonetta siunannut, enkä kiroo hänen poikaansa".

— "Mutta minä", huusi Harald, joka nyt vihdoinkin oli saanut nämä kummat itsellensä selitetyiksi ja astui Pouttua lähemmäksi, "minä olen ritari Harald, Hämeenlinnan isäntä ja Pohjan Pirkkalaisten maaherra. Te olette minun alamaiseni ja minä otan tämän talonpojan talteeni, kunnes hänen poikansa on rikoksensa sovittanut". Hän pani kätensä Poutun olkapäähän, ikäänkuin omistaaksensa hänen.

Vanha Pouttu katseli häntä kummastellen. Hän oli Turussa, marskin puheilla käydessään, turhaan pyytänyt saada pois valtuus-kirjastansa sen lisäyksen, jolla Pohjanmaan ylimmäinen hallitus laskettiin Hämeenlinnan isännän käsiin. Mutta viimein hän oli pitänyt tämän lauseen vähäpätöisenä ja oli päättänyt työssä estää kaikki vierasten ryhtymiset Pohjan asioihin. Nyt oli äkki-arvaamatta Harald itse sattunut hänen tielleen.

— "Sinäkös Harald ritari?" lausui jäykästi: "mutta tämä niska ei kanna i'estäsi". Näin sanoen hän kädellensä sysäsi ritarin takaperin.

Harald tuimasti nosti miekkansa, mutta vihainen myrinä syntyi väki-joukossa, samassa tuokiossa olivat Poutun kumppanitkin nostaneet aseensa ja seisoivat jo päämiehensä ympäri. Yhdessä joukossa lähtivät kaikki Pohjan miehet hevostensa luo ja ajoivat tiehensä. Haraldin seura ei ollut kyllä väkevä heidän lähtöänsä estämään, olletikkin koska kokoontunut kansa nähtävästi aikoi pitää Pohjalaisten puolta. Hämeenlinnalaiset ja Kurki jäivät siis keskenänsä neuvottelemaan. Kirkon-ovet avattiin ja kansa seurasi pappia kirkkoon.

Mutta Kurjen ukko ja Harald miehineen keskustelivat vielä vähän aikaa ystävyydessä kirkon-oven edessä. Sitten lähtivät kiireesti päivänvalon koittaessa hajalle, Harald seuralaisineen Hämeenlinnaan, Matti Kurki lainatulla hevosella kotiansa.

Auringon säteet löysivät kynttilät vielä palamassa Sastamalan kirkossa. Suitsutus nousi kivistä kattoa kohden, ja kokoontui siinä pilven näköiseksi, pyhän veden kasi pirskui runsaasti, ja pappi messueli latinaksi, selittäen väliin muutamalla suomalaisella sanalla juhlan merkitystä ja kehoittaen uskovaisia uhrailemaan alttarille. Sanalla sanoen, katholilainen kirkonmeno, niin loistava kuin Suomen sydänmaissa oli mahdollinen, pidettiin jouluaamuna Sastamalassa.

Totkijärvi ja Lapinkaivo.

Harald ritarin ja Matti Kurjen sovinto oli pian ollut rakennettu, kun molempien erehdys oli ilmi tullut. Nyt oli heillä yhteinen vihollinen. Heidän keskustelumuksensa Sastamalassa oli saattanut heidät siihen päätökseen, että molemmat yhdessä vielä talvi-kelillä tekisivät kosto-retken Pohjanmaalle. Tällä aikomuksella riensi Harald Hämeenlinnaan tekemään tarpeellisia valmistuksia ja väkeä kokoilemaan. Mutta Matti Kurki jo koti-matkallansa rupesi muuttamaan päätöstänsä. Ennenkuin Harald olisi valmiina, saattaisi jo pian kuukausi kulua. Tämä oli Kurjen mielestä aian-tuhlausta. Lapinkävijät jo muka ennättäisivät lähteä talvi-matkoillensa Lappiin, ja koska arvattavasti sekä vanha Pouttu että Pohjan-piltti ja Lyylikin sinne seuraisi, ei olisi Kurjen ukolla koko retkestänsä suurta hyötyä. Tätä miettiessään oli Kurki jo ennen kotiin-tultuansa päättänyt lähteä omin neuvoin matkalle, jollei Harald ritari viikon perästä olisi valmiiksi tullut.

Juhlasalin rauniot vielä suitsivat, kun Kurki lähestyi kartanoansa. Synkkä-mielisenä hän ajoi pihaan. Laukon palvelijat hääräsivät vielä sammuneen palon ympäri, jonka he olivat leviämistä estäneet. Heidän ilonsa oli silminnähtävä, kun isäntä, joka niin kummallisesti oli hävinnyt, taas tuli näkyviin. Mutta kauhu tuli ilon sijaan, kun eivät Lyyliä muassa nähneet. Kuitenkaan ei uskaltanut kukaan kysymyksiä tehdä.

Kellarin oven edessä makasi Totki, ikäänkuin jatkamassa eilis-illallista virkaansa. Totkin isäntä ei kuitenkaan tuosta leppynyt. Sanaakaan virkkamatta hän sitoi koiransa kahleilla kiinni kellarin-oveen, ja ryhtyi sitten kohta matka-toimiin.

Ja nyt Kurjen ukko ei levännyt yötä, ei päivää. Joulupyhät läpitsensä valmistettiin aseita, muonaa ja muita retken tarpeita. Muistakin Kurjen tiluksista ko'ottiin miehiä ja sana lähetettiin Hämeenlinnaan jouduttamaan Harald ritarin lähtöä. Kurki itse oli väsymätön taikka, oikeammin sanoen, levoton ja rauhaton. Yön-aikana hän käveli palaneen juhlasalinsa ympäri taikka istuskeli uuvuksissa

sen raunioilla. Mutta jos sattui lähestymään kellarinsa ovea, hän äkisti säikähtyen tuosta takaisin kääntyä. Oliko se Totkin hiljainen ulvona, joka ajoi hänen pakoon, vai oliko naistensa haahmot häntä peloittaneet? Sitä ei kukaan voinut sanoa. Mutta Laukon palvelijat pudistivat päätänsä, ja vanhat kamalat jutut Kurjen entisistä hirmutöistä kulkivat taas kuiskumalla suusta suuhun.

Uuden-vuoden aattona olivat kaikki valmistukset suoritettuina. Hevoset päristivät valjaissansa, ja miehet kokoilivat kaikki tarve-kalut rekiinsä: joutset, keihäät ja miekat, muonat ja appeet, sukset ja sommat. Lähes sataluku miehiä, joista isompi osa jo vanhastaan oli tottunut seuraamaan Matti Kurkea palvelijoina hänen kaukaisilla retkillänsä, seisoivat nytkin valmiina hänen käskyjäänsä tottelemaan. Retken tarkoitus jo tettiin; sillä vaikk'ei kukaan uskaltanut ukolta kysyä, oli kuitenkin hänen katkonaisista lauseistansa huomattu, että Lyyli oli varkain viety Pohjanmaalle ja että isän oli aikomus mennä ottamaan tyttärensä takaisin. Tämä tieto oli Kurjen miehissä sytyttänyt suuremman innon, kuin minkä yksistään isännän käsky olisi voinut. Se oli heille kunnian asia, että Pohjanmiehet eivät saisi saalistansa pitää, ja melkein yhtä paljon sekin heidän kunniaansa koski, ett'ei Harald ritari miehinensä ennättäisi jakailemaan tämän retken mainetta. Siitäpä Laukkolaisten uutteruus valmistustoimissa, siitäpä heidän raikas riemunsa nyt, kun kaikki oli valmisna lähtöön.

Mutta vanhan Kurjen silmissä ei näkynyt muuta valoa, kuin synkän keston kamalaa loistoa. Tukevalla kouralla hän nosti Totkin kahleinsä rekeen ja istui ajamaan. Muut seurasivat. Ensimmäisen selän jäitä ajettuansa kulkijat tulivat metsä-taipaleelle, josta pian keskellä jylhää saloa aukeni vähäisempi järvi. Se oli pohjaton Hiisijärvi, johon Lappalaiset, asuessaan näillä mailla, olivat uhranneet Manalan hirmu-valtiaille lepyttäjäisiä. Kurjen ukko pysähtyi keskelle tätä kolkkoa selkää ja käski tehdä avennon jäähän. Pöyristys hyydytti miesten verta; kukaan ei tiennyt mitä oli odotettavana, ainoastaan Totki ilmoitti hiljaisella ulinalla pahoja aaveitansa. Ja oikein se aavisteli. Raskaat painot sitoivat isäntä vanhan toverinsa kaulaan ja päästi hänen aventoon.

— "Kaitse Kalman kartanoa!" oli ukon viimeinen hyvästi-jättö, rientäissään kuin vimmattu pois surma-paikalta. Mutta Totkin surkea ulina seurasi häntä. Hän katsoi taaksensa ja näki, että kaikki palvelijat seurasivat häntä, — että Totki yksinänsä taisteli avennossa kuolemaa vastaan. Vielä silmänräpäys ja Totki raukka oli vaipunut, vajonnut Hiisijärven pohjattomiin vesiin. Hiisijärvi oli muuttunut *Totkijärveksi*, joka nimi on tullut melkein yhtä kuuluisaksi kuin nimet: Kurki ja Laukko.

Mutta Matti Kurjen korvissa soi lakkaamatta uskollisen Totkin surkea ulina, milloin kaukaa, milloin ikäänkuin likemmältä häntä ahdistuen. Tuskin uskalsi vanhus enää kääntää silmänsä ta'appaan.

Matka kulki maitten ja jättien yli Kyrösselälle, jonka toisella puolella alkoi 12-penikulmainen autio taipale, tunnettu Kyrön-metsän eli Kyrön-kankaan nimellä, täynnänsä sora-harjuja, rämeitä ja keitaita. Matka-joukko tätä korpi-maata myöden läheni Kauraharjua, kun yhtäkkiä sen kukkulalla leimahteli palo. Pari kolme Lappalais-kotaa oli syttynyt tuleen ja samassa liekissä paloi kasanen tervaksia kirkkaalla valolla. Kummastellen Kurjen ukko sinne ajoi ja näki keitaan aukealla useita ahkioita lentävän pohjaseen päin. Hänen silmänsä kohta tunsii ajajat samaksi Lappalais-perheeksi, joka joulu-yönä oli Laukossa käynyt. Arvellessaan, mitä tämä Lappalaisten pako tiesi, hän antoi silmänsä heitä seurata pitkin lumista aukeata. Sitten tarkasteli taivaan ranteita. Tuolla luotehessa oli Lauhan kukkula, niinkuin mahtava pieli Kyrön-kankaan kannasten raja-pylvääksi. Mutta mitä kummia? Jo senkin huipussa kirkas valo leimahtelee. Ja kauempanakin kaukaisella Pyhävuorella kohta yhtäläinen loiste syttyy. Tuokiassa jo tämä kumma selveni Kurjelle. Se oli Pohjalaisten sanoma-tulet, jotka tällä tavoin kukkulasta kukkulaan lennättivät sanan vihollisten tulosta.

Kohta Kurjen ukko lähetti kolme suksi-miestä ottamaan Lappalaiset kiinni. Itse hän muun seuransa kanssa kulki hiljaiseen Karvianjoen rannalle, jossa levähdettiin.

Tähän aikaan pitivät Pohjan Pirkkalaiset suuren kokouksen Pouttulassa. Viljakka, joka aavisti Kurjen ukon kosto-tuumia, oli jo koti-matkallaan järjestänyt sananlennätyksen Kauraharjulla, Lauhassa ja Pyhävuorella ja tahtoi nyt Pohjan miesten kanssa neuvotella puolustuksesta sekä heille ilmoittaa, mitenkä asiat olivat etelässä ja kuinka matka oli menestynyt. Sitten piti juotaman Vitjakan ja Lyylin häitä, ja Pouttulan emäntä askaroitsi Lyylin avulla valmistamassa näitten juhlien tarpeita. Raikas talvi-ilma matkalla ja virvoittavainen pohja-tuuli oli tuonut kaikki ruususet takasin Lyylin poskipäille ja jalompana entistänsä hän liikkui tätinsä, tulevan anoppinsa, käskyillä uuden kotinsa askareissa. Mutta kun Pohjan-piltti vei kokous-kapulan ympäri, levisi samalla tieto, että Pohjan neiti oli Pohjanmaahan takaisin tullut. Ja erittäinkin nuorissa tämä sanoma riemun sytytti. Miehistä he Pouttulaan kokoontuivat viettämään ikäänkuin voitonjuhlaa.

Kuinka suloinen olisi minun kuvailla iloisia juhlakemuja, vanhojen riemuja ja nuorten leikin-laskuja. Mutta minun täytyy seurata Pentti

leimaja ja nuorten leikin laskaja. Mutta hänen täytyy seurata Pentti Poutun sanoja, niinkuin hän asiat selitteli ystävällensä Hannu Fordeel'ille, veneen perässä Kurkun laineilla.

Vanha Pouttu, joka täydellisesti ymmärsi mitä Pohjanmiesten nykyinen tila vaati, oli katsonut tarpeelliseksi, että häät tapahtuisivat uuden opin mukaan, jotta ei ainakaan kirkko ja pappeus, jonka valta nyt oli maassa mahtavin, menisi muitten vihollisten puolelle, Pohjalaisten perikadoksi.

Mutta tässä kohden oli äkki-arvaamaton este syntynyt. Pappi, joka Kyrössä toimitti uskon-levittäjän virkaa näillä pohjanmailla, kielsi antavansa kirkon siunausta avioliitolle, joka niin törkeästi rikkoisi kanonisen la'in. Jos olisi kaukaisempaa sukua ollut, hän ehkä olisi voinut muka saastaisuuden poistaa kirkon pyhyiden voimalla. Mutta orpanusten väliseen avioon ei hänen mielestään muu voisi lupaa antaa kuin itse pyhä isä Romassa.

Miehet Pouttulan käräjissä ottivat tämänkin asian keskusteltavaksi. Nuori Vitjakka ja hänen kanssansa useat muut väittivät, että isät ja isän-isät olivat kirkon luvatta naineet ja että ei nytkään ollut papin pyhityksestä väliä. Toiset taas väittivät vastaan, mitkä peläten kirkon maallista valtaa, mitkä sen hengellistä mahtia varoen. Monelta pääsi ilmi hänen salaiset vihansa uuden opin valtaa vastaan ja moni nuoremista oli valmis nostamaan uskonsotaa koko maan vapahtamiseksi. Mutta viisaammat, jotka tunsivat aian merkkejä, jähdyttivät heidän intoansa.

Riita, joka tästä asiasta syttyi, tyyntyi kohta kun Lyyli astui heidän keskeensä.

— "Minä en ole riidan sytyttäjäksi tänne tullut, en myöskään naimista varten. Minä seuraan Pohjan-pilttiä, minä elän täällä keskellänne; — mutta minä olen ja tahdon vasta olla 'Pohjan neiti'." Huulensa hymyili ihmeellisellä tavalla, joka pani miesten sydämmet vavahtamaan. Hän lisäsi korkeammalla äänellä ja ikäänkuin käskemällä: "Pyhävuorella, Kyrön kankaan puolella, palaa jo sanomatuli. Viholliset ovat tulossa. Sinne, miehet, kankahalle, torjumaan heidät Pohjan rajoilta!"

Hän läksi itse pukeumaan sotaiseen pukuun, ja miehet yhdellä mielellä päättivät kiirehtiä Kankaalle.

Mutta Kyrönkankaalla syntyi tällä hetkellä myrsky. Kinokset kohosivat niinkuin meren aallot pitkin keitaitten avaruutta, ja sakea lumi-tuisku täytti ilman. Tämä rainilma nousi Lannalaisten ahkioitten iäliistä ja tukehdutti nian nalon liekit

Kauraharjulla. Vanha Lappalainen oli vielä kerrankin tahtonut näyttää, että hänen vanha liittonsa luonnon voimain kanssa oli eheänä. Hänen suvullensa olivat Pohjan päämiehet luvanneet Kyrönkankaan keitaat ja metsät verottomaksi omaisuudeksi, jos hän sanoma-tulella Kauraharjulta heille ilmoittaisi vaaran tuloa. Hän oli tehtävänsä tehnyt, mutta nyt surma läheni häntä ja koko hänen sukuaan; sillä Kurjen suksimiehet ajoivat kuin tuuliaispäät häntä takaa. Hän puhutteli myrskyn henkiä, mutta nämä vaativat uhrin. Silloin Lappalais-vanhus oli päättänyt pelastaa sikiönsä, mutta itse astua Tuonelan tupiin, Manalan majoihin. Hän oli käsenyt seuransa lähteä edelleen ja oli itse poikennut kankaan harjulle.

Keskellä harjua istuu ukko ahkiossaan, pitäen vasemmalla kädellä peuran sarvet, sill'aikaa kuin oikea käsi ilmaa haparoitsee etelää kohden. Hänen silmänsä palavat ja suusta soipi voimalliset sanat, joita tuulet, vihurit ja viuhut tottelevat. Se on vanhan Lappalaisen kuolemavirttä, ja tuulispäät tanssivat ilosta hänen ympärinsä. Hän viittailee etelään ja kirmaten myrskyn-henget lähtevät lentämällä päivän alle. Mutta loihtija on väsymätön; yhä uusia myrskyn henkiä hänen loihto-laulunsa käskee kokoon ja uusia pyry-pilviä hän lähettää etelän-maille. Karvianjoen autiot varret ovat vajonneet lumi-tuoksun sekaan, Hämeen metsissä hongat taittuvat, ja Hansalaisten kauppahaahdet Itämerellä ajetaan haaksirikkoon Liivin ja Preussin matalia rantoja vastaan.

Kaksi vuorokautta soivat loihto-runot Kyrönkankaalla ja kaksi vuorokautta viivytti lumi-tuisku Matti Kurjen ja hänen seuransa matkaa. Mutta vanhan Lappalaisen voimat riutuivat ja myrsky vähitellen helpoitti. Matkalaiset lähtivät liikkeelle Karvianjoen rannoilta ja löysivät pian vanhuksen, missä vielä istui, peuran sarvet kämmenissään. Hänen päänsä oli hervotonna vaipunut rintaa vastaan, silmien tuli oli sammunut ja ainoastaan tuskalliset vavahdukset ilmoittivat, että vanhus oli hengissä. Kaikki Kurjen seuraajat pysähtyivät kauhistuksella eivätkä uskaltaneet lähestyä tätä Kalman kuvaa. Mutta Matti Kurki meni ahkion luoksi ja nosti väkevällä kädellään vanhuksen ilmaan.

— "Matti Kurki!" lausui Lappalainen riutuvalla äänellä, "anna peurani seurata Kalman maille. Jos sen te'et, tahdon sielläkin sinulle vuotisen veron maksaa, jahka itsekin olet maan alle muuttanut. Usko minua, Kurki, jo tämän päivän paistaessa lähdet sinäkin näiltä ilmoilta Tuonelaan".

Kurki päästi uhrattavansa takasin ahkioon ja vaipui ajatuksiinsa.

"Oikein sinä puhut, oikein", hän vähden hiljaa puhui ikäänkuin itselleen.

— Oikein sinä punut, oikein , näin viinonin nujaa punut ikaankuun itseksensä, "niin pitää Lappalaisen lähtemän Kalman maille, peuransa seurassa, ahkiassa ajain". Hän tarttui peurin ohjaksiin ja alkoi sitä talutella.

Harjun syrjässä oli avara syvennys, jonka penkereet äkki-jyrkkinä kaatuivat mustaan pohjattomaan kitaan. Se oli tuttu paikka Kurjelle ja vakaisilla askeleilla hän astui sitä kohden. Äyräälle tultua, peura pysähtyi hämmästyneenä; mutta Kurki päästi ohjaksiin ja viskasi, sarviin tarttuen, helpolla lykkäyksellä uhrit syvyyteen. Tuokion päästä nousi hiljainen loiske niinkuin huokausta ylös maanalaisesta kidasta, ja Kurjin ukko palasi *Lapinkaivon* reunalta.

Hän palasi matka-kumppaniensa ty'ö; mutta kummallinen ulina hänen korvissansa soi. Oliko tuo Totkin ääntä Totkijärvestä? Vai oliko Tuonen hallit haukkumassa tuota äsken tullutta vierasta? Kauhusta oli käsittänyt kaikkia ja ukon askeleet horjuivat. Kuitenkin hän tointui lujan tahtonsa voimalla. Jopa olikin tointuminen: metsän reunalta läheni Pohjanmiesten joukko, suksilla lentäen valkoisen lumi-hangen yli. Heidän sompansa välkkyivät, kuin virran laineet päivän-paisteissa. Niinkuin väkevä virta he lähenivät Kurkea. Heidän etupäässä hiihti kaksi miestä, joitten punaset lakit kohosivat muiden yli. Se oli vanha Viljakka Pouttu ja Pohjanpiltti.

— "Matti Kurki", lausui päämies kaikuvalla äänellä, — "Pohjan Pirkkalaisten nimessä minä sinulta kysyn, mitä asioita sinä uskallat heidän rajoillansa käydä. Jos häävieraaksi tulet Pohjanpiltin häihin, niin miksikä ei? Mutta soveliaampi se minusta olisi, että Lyylin isä pitäisi tyttärensä hääit Laukossa. Me olemme kaikki valmiit sinua sinne seuraamaan. Ja Lyylikin, Pohjan neiti, on kohta täällä; hän ainoastaan poikkasi Lauhan kukkulalle, katsomaan hää-valkeitansa".

— "Sen hää-valkeat viritetään toisella puolen Tuonen jokea", ärjähti Matti Kurki vastaan. "Sinne tekin kurjat, pääsette häitä juomaan. Minä olen sanansaattajanne sinne lähettänyt tuloanne ilmoittamaan". — Hän veti rajusti miekkansa ja jatkoi: "Niinkuin veltot varkaat olette ryöstäneet tyttäreni. Sinua, Vitjakka, pitäisi minun kurittaman, niinkuin lapsia kuritetaan. Mutta vitsani on teräksinen, ja viimeisen kerran sinä hyppäsit naisten teillä. — — Sitten sinun tulee vuorosi, Viljakka Pouttu".

Pohjanpiltti oli siepannut miekkansa vyöltä, mutta vanha Pouttu astui hänen eteensä.

— "Sinä olet nuoruuden voimissa ja Matti Kurki on haudan reunalla. Jos hänen

kaadat, kuinka tandoi nanen tyttärensä naida. mutta minä olen Kurjen ikainen, minä olen Pohjan päämies ja minä tahdon hänen askeleensa pidättää Pohjan rajoilta".

Hän kääntyi Kurjen kumppanien puoleen, lausuen:

— "Näette, Hämeen veljet, että Pohjalaiset ovat varoillansa. Meidän joukkomme on paljoa suurempi kuin teidän ja turha oli toivonne päästä äkki-luulematta päällemme. Mutta teidän ei tämä riita olekkaan, ja jos minä tasapäässä tappelussa Kurjen kaadan, saatte palata, kenenkään hätyyttämättä. Se mies on kaksi naistansa murhannut, se mies on tahtonut tyttärensä onnen murhata; hän murhaisi vielä tyttärenkin, jos se hänen valtoihinsa joutuisi. Mutta nyt on hänelle koston hetki tullut".

Vanhat toverit astuivat miekka kädessä toisiansa vastaan ja heidän seuraajansa asettuivat äänettöminä heidän ympärinsä. Matti Kurjen suu oli vihan vaahdossa. Hänen korviinsa soi uudesta Totkin ulina ja kauhulla hän katsoi taaksensa.

— "Hornan haukkuja, enkö saa suutasi tukituksi", hän jupisteli, "malta, malta!"
— — —

Miekan terät leimahtelivat ja rauta-renkaat sotapaidoissa helisivät.
Taistelu oli alkanut.

Mutta Lauhan kukkulassa syttyi äkkiä kirkas tuli joka paistoi Kurjen ukon silmiin. Ja liekin loisteessa seisoj vaimoinen haahmo, miekka kädessä. Matti Kurjen silmät kiintyivät tähän kummalliseen näkyyn. Haahmo jakaantui hänen mielestensä kahtia ja muuttui hänen kahden surmatun naisensa muotoiseksi. Hänen käsivartensa puutuivat ja heikommin hän alkoi vivuttaa miekkaansa.

— "Surma ja kuolema!" hän ärjähti. "Kaikki Tuonen vallat minua kiusaavat".

— "Niinpä kuole, sinä murhamies", huusi Poullu ja tapasi vihamiestensä vasempaan olkapäähän, jotta punainen veren-soilu parskui miekan jäljestä.

Haavan tuska tuntui Kurjen sydämmeen. Hän kokosi vimmattuna viimeiset voimansa ja haavoitti vihamiehen päätä. Mutta itse hän jo horjahti ja kaatui hervottomana. Hän käänsi silmät Lauhaa kohden; tulen liekki siinä vielä leimahti, mutta haahmo oli hävinnyt. Pian alkoivat kaikki Tuonen kauhut liikkua hänen himmentyneitten silmäin edessä. Murhatut naiset astuivat likemmäksi ja nudistivat verisiä huntuja. Hän luuli olevansa Laukon kellarissa näitten

puusivat verhoja kantajansa. Hän kääri oivansa laukan kelmassa kanteen vainajien seurassa, kahleissa ja vaivattuna. Eikä aikaakaan, niin tunki vajoovansa Lapinkaivon äärettömään syvyyteen. Katkonaiset sanat tunkeutuivat huulien raosta, ilmoittaen hänen tuskiaan. Hänen seurastansa muutamat kokivat tukkia veren-juoksun; mutta elämän hetteet heruivat taukoomatta.

Eikä kaukana tuosta istui Viljakka Pouttu tainiossaan lumi-hangen päällä ja Pohjanmiehet seisoivat hänen ympärillensä. Hänen haavojansa korjattiin ja päämies kannettiin ystäväinsä toimesta paikalta.

Yö on tullut, tähdet tuikkivat ja pohjaisella taivaan rannalla revon-tulet välkkyvät, soilehtivat. Lauhan tulet ovat sammuneet, mutta pohjonen palaa ja valkoisella lumella hohtaa taivaan loiste.

Mikä varjo tuolla lentää aukealla keitaalla? Se lähenee. — Se on Lyyli, Pohjan neiti, hirveä ajamassa. Hän tulee lennossa Lauhasta tappotanterelle; ja juoksijan sorkat tuskin koskevat maata. Kankaan harjulle päästyänsä hirvi kompastuu ja kaatuu; se on viimeisen juoksunsa juossut.

Pohjanpiltti menee morsiantansa kohtaan:

— "Matti Kurki on kaatunut, Viljakka Pouttu pahoin haavoitettu".

Hiiskumatta tyttö riensi kaatuneen luoksi. Hän lankesi polvilleen ja pani kätensä Kurjen otsalle, josta kylmä kuoleman-hiki vuoti. Lämpimät kyyneleet neiden silmistä valuivat sijaan ja ukko vielä kerran aukaisi silmiänsä.

— "Anteeksi, isä", kuiskutti rukoilevalla äänellä tytär.

Ukkoa pöyristytti; hän ei oikein tiennyt, oliko tuo joku vainajista.

— "Minä olen Lyyli", jatkoi tytär, "minä olen onneton tyttärenne".

Kurjen silmät tarkastivat puhujaa, hänen katsantonsa muuttui julman julmaksi ja ainoa sana soi tuskallisesti hänen suustaan:

— "Kirottu!"

Lyyli lankesi selällensä pyörreksiin ja kannettiin pois sulhonsa käsivarsilla. —

Kun aamu valkeni, oli taistelu-paikka tyhjä; ainoastaan veriset merkit lumessa osoittivat, että surma oli tässä töitensä tehnyt. Pohjalaiset olivat palanneet kotihinsa, missä haavoitettu päämies pian henkensä heitti, — ja Kurjen ruumis kuljetettiin Laukkoon. Ennenkuin Hämeen miehet perille pääsivät, tuli Harald ritari seuranensa vastaan. Hänen matkansa oli jo liian myöhäinen; ja kuultuansa, että Pohjanmiehet olivat varusteilla rajojansa varjelemaan, hän päätti palata matkaltaan. Uusia keinoja oli hänen yrittäminen, joilla kosto muka vihdoinkin oli saatava. Koko Pirkkalais-vallan tahtoi Harald ritari kerrallaan särkeä.

Salaisia juonia.

Muutamana kauniina kevät-yönä v. 1295 nähtiin kuutamon valossa pienempi haaksi kulkevan Hirviluodon ja mannermaan välisessä salmessa Turusta tullen. Lauhkea luoteis-tuuli täytti purjeet, ja laineet kimaltelivat hopean karvalla. Purjehtijain matka kulki Kaksikerran pohjoisia niemiä kohden, jotka tumman-viheriöinä uiskentelivat veden-kalvossa.

Haahden kannella oli kaikki hiljaista oloa. Perämies ja muu väki istui äänetönnä paikoillaan torkuksissa; ainoastaan etukannella keulan partaalla seisoivat kaksi miestä puhumassa vilkkaalla, vaikka alhaisella äänellä. Toinen näistä, joka avaran kappansa alla kantoi ritarillisen puvun ja puhuessansa innollisesti kouristeli miekkansa tuppea, on meille vanha tuttava, Hämeenlinnan isäntä, ritari Harald. Hänen kumppaniansa emme ole ennen nähneet; mutta pitkä hiallinen kauhtanansa, jonka päähine oli vedetty otsan yli, osoitti, että kauhtanan kantaja oli hengellinen mies, joka päinensä päivinensä pyrki piiloon tämän maailman metelistä ja turhista menoista. Kuitenkin hänen silmänsä, jotka levottomina päässä paloivat, näyttivät todistavan toista, kuin kirkollinen takki. Hänen avarat sieramensa ja ryppyyn vedetyt huulensa puhuivat kopeutta ja vallan-himoa. Hän oli nähtävästi niitä miehiä, jotka harniskan ja kypärin sijasta olivat pukeuneet pyhän kirkon sota-asuun, koska toivoivat paremmin hengen miekalla hallitsevansa maailmaa kuin maallisilla aseilla. Hänen nimensä oli Ragvald, kanonikus eli kaniikki Turun tuomiokirkossa ja syntyänsä Ruotsalainen Ahvenan saaristosta.

— "Minä en epäilekkään, että tuumamme vihdoin menestyvät; mutta sen saatte lukeakkin minun ansiokseni", — lausui vähän pistävällä äänellä pappi ritarille.

— "Saattaa se niin olla, vaikk'ette sillä ansiolla vielä kauas lennä", vastasi ritari närkästyneenä. "Sillä totta puhuen saapi se panna-kirous olla hyvin tulinen, joka

ei jähtyisi, ennenkuin Kyrönkankaan yli on päässyt Pohjan nevoille. Mutta jos koko Pohjanmaa palaisikin helvetin liekeissä, ettepä te kuitenkaan ole tulleet Turun hiippaa lähemmäksi, ellen minä ole mies täyttämään lupaustani". — —

— "Se on totta", Ragvald heti virkkoi, "me tarvitsemme toisiamme. Minä en muuta tahtonut kuin muistuttaa, millä väsymättömällä uutteruudella olen tehtäväni tehnyt. Mutta jos luulette, että työni on helppo ollut, niin kuulkaatte itse. Niinkuin tiedätte, lähdin viime vuonna tätä aikaa Gotlantilaisessa laivassa matkalle. Mutta tuskin olin Visbyyhyn tullut, ennenkuin sana levisi noista hirmuteoista, jotka Tanskan kuningas Eerikki oli Lundissa harjoitellut, ja jotka ovat kauhulla täyttäneet koko kristikunnan. Pohjoisten valtakuntain pyhä 'primas' ja arkkipispa, Johannes Grand, sekä hänen tuomioprovastinsa olivat vangiksi otetut omassa hiippa-kaupungissaan ja Lundin kirkon tavarat ja kalliit kirjoitukset olivat ryöstetyt ja hajoitetut. Minä en säikähtänyt tästä, vaan lähdin Lundiin. Mutta siellä ei kukaan vielä tiennyt, mihinkä arkkipispa oli vietykään. Teidän täytyy rohkeuttani tunnustaa, koska nyt uskalsin lähteä häntä hakemaan keskellä kirottua maata, jota Jumala pian on etsiskelevä tuon jumalattoman kuninkaan rikosten tähden. Mutta minä tapasin hänen vihdoinkin. Söeporin linnassa luoteisella Seelannilla se marttiira istui kovassa vankeudessa, mutta hyvässä luottamuksessa Pyhän Romalaisen isän apuun. Hän oli kohta taipuvainen pyyntööni, ja nyt on minulla muassa hänen vakainen manauskirjeensä Maunu pispalle, joka käsketään estämään kaikkia pakanallisia menoja ja tapoja Suomessa, eikä sallimaan mitään naimista, joka rikkoisi kanonisen la'in, vaan säästämättä rankaisemaan niitä, jotka semmoisiin synteihin ovat langenneet. Eikä siinä kyllä; kirje nimen-omaan käskee pannaan laskea Pohjanmaan asukkaat, jotka semmoisia syntiä harjoittavat ja suosittelevat".

Ritari katseli ihmetellen toveriaan.

— "Se on hyvä, se on enemmän kuin olen voinut toivoa. Mutta luvallanne sanottu, minä pelkään, että tuo pyhä marttiira, tuo arvoisa arkkipispa ja primas on oikea hirtehininen".

— "Jumala armahtakoon! mitä uskallatte sanoa"! katkaisi pappi.

— "No, no", jatkoi Harald, "se on yleinen luulo hänestä Ruotsissa; eikä tuo olekkaan paljas luulo. Onpa hän ollut niiden joukossa, jotka murhasivat Eerikki Glippingin, tän-edellisen kuninkaan Tanskanmaalla, eikäpä suotta siis häntä kurittele murhatun poika, tämä nykyinen kuningas. Mutta tämäpä olisi yhtä-kaikki jos ei siitä vain syntvisi esteitä tuumillemme. Tiedätte itse että nuoren

— "Niihin, jos ei ole vanha syntyä, ei ole taikamättä. Tiedatte koe, että Ruotsin kuninkaamme nuori sisar, Ingeborg, on kihlattu Tanskan kuninkaalle, ja samate Tanskan prinsessa Marketa meidän kuninkaalle. Tämän aiotun sukulaisuuden tähden ovat molemmat kuninkaalliset huoneet jo niinkuin yhtä perhekuntaa, ja Ruotsin hovissa on viha arkkipispa Grandia vastaan melkein yhtä suuri kuin Tanskassa. Minä siis kovasti epäilen, että hänen kirjeensä kelpaavat mihinkään tässä valtakunnassa. Mutta jos saammekin Maunu pispamme tottelemaan arkkipispan käskyjä ja lausumaan omassa nimessään panna-kirouksen Pohjanmiesten yli, ei ole sillä paljo voitettu. Torkel Knuutinpoika ei ole papiston ystävää, vaan pelkää ja varoo kirkon liikaa valtaa, ja tuskinpa hän siis taipuneekaan käyttämään kirkon miekkaa saati tällaisessa asiassa. Hän on itse rakennellut naimis-kauppoja, jotka ovat vastoin kanonista lakia; sillä molemmat kuninkaats ovat morsiamillensa sukua neljännessä polvessa".

— "Minun ajatukseni", sanoi Ragvald, "on päinvastoin se, että hän juuri tästä syystä mieluisemmin palvelee kirkkoa. Kuningas Birgerin naimisiin on jo aikaa pyydetty ja saatu lupa Romasta. Mutta Ingeborgin naiminen on vielä paavin vallassa, ja marski on liian viisas, että hän tahtoisikin tehdä asian vaikeaksi, niinkuin se epäilemättä tulisi, jos sanoma leviäisi Romaan saakka, että Ruotsin valtakunnassa orpanukset omin luvuin naivat ja yhdessä elävät. — Mutta mitenkä omat asianne muuten ovat Ruotsissa luonnistuneet?"

— "Minä en saata kehua enkä myös moittiakkaan", vastasi Harald; "marski ei ollut taipuvainen kovuutta käyttämään Pohjanmiehiä vastaan, eikä hän sitä juuri minään pitänyt, että olivat tappaneet vanhan Kurjen. Kun ehdottelin, että tarvitsisi Ruotsalaisilla uutis-asutuksilla tukea Ruotsin valta näillä Pohjanperillä, hän vakuutti, että kaikki valtakunnan voima vaadittiin Karjalan puolelle ja että Pohjan Pirkkalaisille piti sallittaman heidän oma valtansa; heistä muka ei koskaan saattaisi vahinko tulla valtakunnalle. Kuitenkin hän käski minun tehdä mitä taitaisin, mutta rauhallisesti ja sovinnolla. Ja minäpä jo olen pannut asian alkuun, jotta ennen syksyä toivon Ruotsin miehiä asuskelevan meren partaalla Kokemäenjoesta ylöspäin pohjaseen". —

— "Mutta muut toimenne?" kysäili Ragvald levottomasti.

— "Niihin", vastasi Harald, äänensä alentaen, "niihin tarvitaan aikaa ja kärsimystä. Se on totta, niitä on monta, jotka odottelevat marskin kaatumista. Mutta niin kauan kuin hän pystyssä on ja kuningas veljinensä ovat lapsia, täytyy jokaisen pysyä alallansa. Mutta annappas kunikaan ja herttuain tulla lailliseen ikään, silloin on aika käydä toimiin. Nuori kuningas on yksinkertainen, mutta

Eerikki herttua vilkas, jarkeva ja levoton. Usko minua, se poika ei tydy alamaisena elämään. Pahasti vain, että nuorin veljes, Valdemar, jolle isä vainaja on tämän Suomen määrännyt, näyttää kaikin puolin mitättömältä, jos ei marski olisi pappeudelle mieltymätön, tulisi varmaankin tästä kalpeasta lapsesta kuoripappi taikka arkki-teini, niinkuin hänen setä vainajansa, pispa Pentti Linköpingissä, oli ja Suomi saisi vieläkin kerran kirkollisen herran herttuaksensa. — — Mutta eipä tiedä, miksi tämäkin vielä miehistyy. Niinkuin sanoin, meidän täytyy maltaa mieltämme".

Molemmat keskustelijat vaipuivat ajatuksiinsa. Avarat tuumat ja tulevaisuuden hankkeet, joita vallan-himo ohjasi, tuimistelivat heidän mielissänsä. Kummallakin oli erityinen tarkoitus-peränsä, mutta keskinäisellä avulla toivoivat pikemmin siihen pääsevänsä. Jos Ragvald kerran olisi Suomen pispa ja Harald tämän maan mahtavin maallinen mies, olkoonpa millä virka-nimellä hyvänsä, niin heidän yhdistetty valtansa ei olisi muka halpa pohjoisen maailman asioissa. Haraldin silmä jo tarkasteli Vironmaata, jonka veron-saaliit nyt menivät Tanskan kuninkaan veljelle, tuolle kavala-mieliselle Kristopherille. Kuitenkin hänen ajatuksensa purjehtelivat mahdollisuuden aavalla merellä, jossa lukemattomat sattumukset saattaisi ajaa hänen tuumansa haaksi-rikkoon, ellei äly ja tarkka varovaisuus perää pitäisi. Sen hän tiesi, ja päätti siis olla varoillansa.

Hänen kumppaninsa taas nosti puheen:

— "Tiedättekö viimeiset uutiset Karjalan puolelta?"

Ritari nosti silmänsä, mutta ei puhunut mitään. Kaniikki jatkoi: "Lyybekiläinen laiva palasi eilen Viipurin uuden linnan paikoilta. Sen tuomat tiedot ovat luotettavat, jos mitkään. Taidatte jo entiseltä tietää, että Nougorodilaiset, nyt vuosi sitten, tiistaina viidennellä viikolla paastossa karkasivat uutta linnaa vastaan, mutta lyötiin takaisin. Suvella lähtivät linnan soturit syvemmälle Karjalaan ja valloittivat siellä Karjalaisilta linnoituksen, joka on suuren joen suussa ja kutsuttiin Käkisalmeksi. Mutta Karjalan miehet ovat pyytäneet Venäjästä apua vanhoilta ystäviltänsä Nougorodissa, ja aikaisin tänä keväänä ovat Nougorodilaiset tulleet. Sigge Lake, urhokas mies, on ollut Ruotsalaisten päämies, mutta nälkä ja puute ovat sotineet Venäläisten apuna. Käkisalmi on valloitettu, ja — kaikki Ruotsalaiset ovat kaatuneet".

— "Ne uutiset", ritari puhkesi, "eivät kenenkään mieltä ilahuta, saati minun. Karjala tarvitsee siis Ruotsin kaikki voimat. Marski ehkä tekee uuden retken sinne puolen ja — Pohjan asiat jäävät syrjälle". — —

— "En ole vielä", katkaisi Ragvald, "kaikkia maininnut. Sigge Laken seurassa oli nuori Kurki. Hänkin siis on kaatunut. Ja kaikki Kurjen suvun tilukset — mihinkä ne joutuvat? Jos Kurjen ainoa tytär lankee pannakirouksen alle, niin ainoa perillinen — la'illinen tai laiton — on Kurjen ukon aiottu vävy, se joka nykyäänkin jo nämä tilukset pitää hoidossansa, — Harald ritari, Hämeenlinnan haltia. Tämä Harald on tällä perinnöllä noussut maan rikkahimmaksi mieheksi. Hänen onnensa aurinko on ylenemässä. Kohtapa jo on hänessä miehenvastus itse Ruotsin valtakunnan valtikkaille. — Mutta yksi ehto on tässä asiassa tärkeä; panna on julistettava Pohjanmiesten yli, ennenkuin sana leviää nuoren Kurjen kaatumisesta. Muutoin vanhan Kurjen tytär sulhonensa tulee oikeudella Laukossa hallitsemaan".

Haraldin silmät iskivät tulta. Nostetulla nyrkällä hän puhui äkisti ja jyrkästi:

— "Jos ei Maunu pispä suosiolla taivu pyyntöömme, niin tämä käsi häntä neuvoo".

— "Hiljaa, hiljaa!" muistutti pappi, "jos ette mieltänne malta, niin pilaatte pian koko asian. Ette oikein tunne Maunu pispää. Hän on hyvän-sävyinen ja suopea, hän on helppo taivuttaa suosiolla; mutta jos väkinäisyyttä hänelle osoitetaan, silloin hänen suomen-sukuinen kiinteytensä herää, ja pelkoa se mies ei tunne laisinkaan, niin hiljainen kuin hän muutoin onkin. Ja erittäisin on tämä asia hänelle arka. Hänen koko huolensa ja rakkautensa on kääntynyt näiden Suomalaisten puolelle. Niitä hän suosittelee, niitä hän hyväilee, eikä siinä pidä suurta lukua Ruotsin vallasta, eikä pyhän kirkon eduista. Antoipa pari vuotta sitten Hämäläisillenkkin anteeksi neljännen nahan omista pispansaataavistansa, siitpä ainoasta syystä että nämä puoli-pakanat olivat jotain kärsineet Venäläisten hävityksestä. Hänen alinomainen lauseensa on, että tämä kansa tarvitsee leppeydellä ja hellyydellä johdattaa kristillisyyteen, ja että tässä maassa ei vielä sovi vaatia täydellistä katholista vanhurskautta. Mutta erinomattain hän pelkää ja kammoo Ruotsin-väen muuttamista tähän maahan; siitä hän pelkää tämän kansan muka sortuvan. Hän on salaisesti Ruotsin vallan vihollinen, mutta paavillisen istuimen läheisyydessä on hänellä puollustajia, jotka ajavat hänen asiaansa. Hän on Romassa tehnyt muistutuksia Liivin papiston ja ritariston menetyksestä sen maan asukkaita kohtaan, ja Liivin herrat eivät kiitä hänen tointansa, vaikka hän ei vielä viittä vuotta ole Turun hiippaa kantanut. Jos hänelle näyttäisimme oikeat tarkoituksemme, hän tuosta vain tulisi entistensä vaikeammaksi taivuttaa. Uskokaa minua, ritari Harald, minä ymmärrän nämä seikat parahiten, ja lupaan teille kuin mies, että ajan asiat perille".

Hetken aikaa molemmat olivat ääneti sitten Harald virkkoi:

— "Entä jos nuori Kurki ei olekkaan kaatunut? Jos vielä elävänä palaa?"

— "Tilukset", vastasi pappi, "ovat kerran hallussanne". Naurahtaen hän lisäsi: "harvoin härkä linnasta palaa".

Näissä keskustelumuksissa matkustajat kulkivat Nummen ja Piikkiön rannikkoa myöden Kuus'luodolle, missä pispä Maunu oli alkanut rakennuttaa Kuusiston linnan. Päivä oli nousemaisillaan, kun haaksi pysähtyi syvään salmi-paikkaan. Ritari ja kaniikki kahden palvelijan kanssa nousivat maalle ja menivät Kuusiston kartanon luoksi, missä pispä Maunu, ensimmäinen suomensukuinen pispä, tavallisesti loma-aikoina nautitsi lepoansa maanviljelyksen askareissa ja tieteellisissä harjoituksissa.

Kuusisto.

Vähän matkaa satama-paikasta sorjan kuusimetsän takana oli kunnaan rinteelle rakennettu Kuusiston hovi, jonka Maunu pispä oli omilla varoillansa ostanut, mutta lahjaksi antanut Pyhälle Henrikille, s.t.s. Turun uudelle tuomiokirkolle ja Suomen pispän-istuimelle. Tämän hovin asuinhuoneet eivät tähän aikaan vielä olleet mitään loistavia, vaikka monessa kohden tarpeen mukaisia. Avara sali eli pirtti, joka pidettiin palvelijain olopaikkana sekä kokoussalina juhla-tiloissa, oli vahvoista honka-hirsistä salvattu eri kehänä, josta ovi vei korkeaan esikkoon eli porstuaan. Toisella puolella porstuaata oli jotenkin yhtäläinen kehä, mutta sisuseinillä jaettu neljään kammioon, joissa arvollisemmat vieraat saivat yö-siansa. Pispän omat huoneet olivat eri kehässä, jonka etu-seinä pisti vähän matkaa sisään muiden kehien väliseen porstuaan, jotta tämä salvos käänsi päätynsä porstuan perään ja siitä ulkoni rannan puolelle. Kaikki kolme kehää teki yhteensä ikäänkuin linnun muotoa, jonka vartalo olisi ollut tuo keskellä oleva porstua, johon pispän huoneet liittyivät nokkana ja muut salvokset siipinä. Porstuan-peräinen rakennus oli oikeastaan tehty kahteen kertaan, josta alinen ja matalampi oli hovin kellari, missä oluet ja viinivarat talletettiin maan-alaisessa kalvessa. Ainoastaan ylinen kerta oli asuttavana ja muutamat porras-asteet veivät porstuasta pirtin-seinusta myöten ylös tämän ylisen kerran tasalle; missä vähäinen käsipuilla varustettu sola oli oven edustana. Ovesta sisään mentyä tultiin ensinnä isompaan huoneeseen, jonka perässä soukka kammio löytyi salvoksen ulommaisessa päädyssä. Nämä huoneet olivat varustetut pienillä lyijyn-liitteisillä lasi-ikkunoilla. Mutta muissa asuin-huoneissa oli ainoastaan tavalliset akkunat. iotka laudalla tai ohuella nahalla peitettiin.

Tämmöisessä asunnossa Maunu-pispa piti tyyssijansa, kun ei virka-toimet vaatineet häntä Rantamäellä tai Turussa olemaan; mutta jälki-pispoillensa hän oli alkanut rakennuttaa komeamman ja vahvemman kivisen asumuksen, jonka perustukset ja aliset kivikerrokset jo nähtiin vähän matkan päässä, itse mäen kukkulassa. Tämän nousevan linnan perusteilla nähtiin vanha pispa usein istuvan yksin ajatuksissansa, hengissänsä arvellen isänmaansa ja kansansa tulevaisuutta ja sivistyksen voiton-toiveita tässä syrjäisessä maassa. Silloin hän tavallisesti äkkiä nousi pystyyn korkeimman muuri-kiven päälle, ikäänkuin avarampaa näkö-alaa etsien tulevaisuuden aavalla merellä, ja antoi silmänsä kulkea niemien nenitse salmien ja selkien yli. Mutta tulevaisuus makaa sumujen ja hämäreiden peitossa, joissa ainoastaan ihmisen omat toiveet kangastavat, ja pispa Maunu taas istuutui levolle, jättäen isänmaansa asiat Kaikkivaltiaan huomaan.

Tänä aamuna varhain näemme taaskin vanhan pisan kävelevän linnan asemilla, ei kuitenkaan yksinänsä, vaan nuoren nepaimensa, Lauri nimisen koululaisen eli "Scholarin" seurassa. Pispa itse oli vanhahko harmaapäinen mies, jonka pienet siniset silmät leppeästi pilkistelivät siniharmaan pata-lakin alta. Musta kauhtana, jonka rintaan valkoinen risti oli ommeltu, löyhyeli hartioista alas hänen vartensa ympäri ja hänen kädessään oli pitkä valkoiseksi maalattu sauva, jota hän piteli melkein keskeltä, nojaten sillä askeleitansa, jotka kuitenkin olivat jokseenkin vilkkaat ja voimalliset. Hänen nepaimensa oli 18-vuotinen nuorukainen, jonka keskeltä jaetut keltaiset hapsset käherinä vierivät olkapäillään. Hänen pukunsa muutoin oli melkein yhtäläinen kuin sedälläkin ja ilmoitti kylläksi, että hengellinen sääty oli hänelle elämän-toimeksi aiottu.

— "Omatuntoni minua vaivaa", lausui pispa alakuloisesti, "kun olen tähän linnan-rakennukseen ruvennut, ennenkuin Pyhän Henrikin temppeli Unikankaalla valmiina on. Antakoon Jumala ja Pyhä Henrikki laupiaasti, ett'ei tätä tekoani luettaisi minulle kuoleman-synniksi".

— "Isä", arveli nuorukainen nöyrästi, "eikö Jumala ja kaikki Pyhät tunne sydämemme puhdasta tarkoitusta?"

— "Siitäpä tarkoituksesta", vastasi pispa, päätänsä pudistaen, "olen juuri itsekin väliin epäilyksissä. Tämän linnan olen tosin Pyhälle Henrikille aikonut, hänen seuraajoillensa ja maalliselle tavaralleen turva-paikaksi. Mutta tällä lahjallani on toinenkin salainen tarkoitus, jota sieluni vapisee ajatellakkaan. Minä tahtoisin lepyttää P. Henrikin vihaa murhaajaansa kohtaan, — minä tahtoisin P. Henrikimme omilla esineyksillä lunastaa Lallin sielun helvettistä. Minä olen

HEIKKILÄN OLLUT ESIKOUKSIJA LALLIN SIELUN HEIVEUSTA. MINN OIEN
aikoonut — Jumalan minua armahtakoon — asettaa tässä syrjäisessä paikassa
jokapäiväiset messut Lallin sielua varten". — —

— "Lallia varten sielun-messuja?" virkkoi säikähtyen nuorukainen;
"Lalli oli murhamies, marttiiran surmaaja!"

— "Hän oli syntinen, niinkuin me kaikki", vastasi leppeällä vakavaisuudella
vanhus. "Kaikki olemme synnillämme Kristuksen surmanneet ristin hirsipuussa.
— — Eikä Lallikaan ollut muuta kuin ihminen: hän oli omaa vertasi, — —
minun ja sinun sukua. — — Hänen sydämensä tosin oli sokea, mutta juuri siitä
syystä lienee syntinsä vähempi, ja mekin kaikki olisimme hänenä saattaneet
saman tehdä. Vieras valta ja vieras usko oli kaksi asiaa, jota eivät esi-isämme
silloin vielä eduksensa ymmärtäneet".

Pispan puhuessa, olivat molemmat kääntäneet silmänsä rannalle päin, missä nyt
äkkiä havaitsivat haahden makaavan päästetyillä purjeilla. Eivätkä kauan aikaa
vielä tuota katselleet, niin kaksi miestä viidakosta heitä lähestyi. Maunu pispan
silmät kohta erotti, keitä tulijat olivat, toinen kaniikki Ragvald, toinen
Hämeenlinnan isäntä, ritari Harald. Joku mielipahan sumu ensin varjosteli
vanhuksen otsaa, johon kuitenkin pian taas entinen suoiea valo palasi.

— "Se on oikein, arvoisa isä", lausui Ragvald tervehdykseksi, — "se on oikein,
että rakennatte teille turvapaikan. Aiat ovat pahat; minä olen omin silmin nähnyt,
kuinka pohjoisten valtakuntain Primasta rääkätään. Häneltä minä tuon teille
hellimmät terveiset iankaikkisesti Jumalan kanssa. Ja itse puolestani toivotan,
että Herran siunaus aina kanssanne olkoon".

— "Suustanne Jumalan korviin!" vastasi ystävällisesti pispa. "Mutta Jumala
varjelkoon, että mun tarvitsisi maallisissa linnoissa hakea suoiaani omaa
esivaltaani vastaan, taikka että mun käteni sekaantuisi semmoisiin asioihin kuin
arkkipispa Grandin. Kun kirkon omat miehet vastoin Jumalan lakia ylentävät
kätensä Herran voideltua vastaan, silloin ei ihmettä ole, jos koko maailma
muuttuu ryövärien luolaksi, missä ainoastaan väkevämpi nyrkkiä vallitsee".

— "Sitä ei kukaan ole vielä voinut todistaa, että Lundin arkkipispa on kuningas
Glippingin murhaaja", lausui kiivaasti kaniikki. Mieltänsä malttaen hän lisäsi:
"Jättäkäämme se siksensä, kutka ne olivat, jotka Vilkuttaja kuninkaan tappoivat.
[Tanskan kuningas Eerikki, jonka muutamat liittäytyneet Tanskalaiset v. 1286
murhasivat Finnerupin maja-ladossa, oli saanut 'Glipping' nimen siitä, että
hänellä oli omittuinen tona silmiensä vilkuttua.] Hän on kuitenkin primas, vaikkei

naana on ommutettu tapa siunata viikuttia. J Hän on kuitenkin pinnas, vaikka vankeudessakin istuu, ja Pyhä isä Bonifacio VIII hänelle kyllä oikeutta toimittaa. Hellät silmänsä vielä Söeporin linnastakin huolen-pidolla tarkastavat pohjaisten hiippakuntain hengellistä oloa, ja minun hän käski viedä tämän kirjeen teille sydämmellisten terveisten kanssa". Näin sanoen Ragvald otti kirjeen kauhtanansa alta ja jätti sen pispalle. Mutta Maunu pispä viittasi kädellänsä:

— "Käykäämme sisälle edes levähtämään, niin siellä saamme rauhassa tutkia arvosan arkkipispan mietteet ja niistä keskustella".

Kaikki neljä nyt astuivat kartanoa kohden ja pispä vei vieraansa porstuan-peräisiin huoneisinsa, mutta nuori koululainen lähti setänsä käskystä toimittamaan vieraille "suun-avausta". Myös pidettiin huolta, että haahden väen ei tarvinnut nälkää eikä janoa nähdä, ja muutamat heistä tulivatkin ylös kartanolle, jossa heitä eri huoneissa hyväiltiin. Näiden joukossa näemme myöskin Hintsa Suurpään, jonka ennen tapasimme Haraldin seurassa Sastamalassa. Hänen ja koululaisen välillä näytti olevan entisellä tuttavuus ja pian he olivat joutuneet ystävällisiin juttuihin keskenänsä.

— "Tuo pappi, jonka olemme seuraamme saaneet, kantaa ketun-nahkaa kauhtanansa alla", puhkesi Hintsa, kun kahden istui Laurin kanssa oluen ääressä. "Tuli mieleeni, että oli itse ilmetty piru, nähdessäni silmäinsä hiilinä palavan päässä. Mutta älä vielä, että se manaustani totteli, vaikka te'in ristinmerkit ja lu'in 'ave-marjat' ja muut rukoukset, mitä muistin".

— "Ohho!" sanoi naurahtaen Lauri, joka sillä välin oli ihmetellen katsellut ystävänsä avarata kurkun-laskua, "sepä nyt oli turha vaiva, jollet oman sielusi hyödyksi tahdo rukoilla: ave Maria. Pappi ei ole mikään muu, kun Turun kaniiki Ragvald, kuuluisa pyhyydestä ja uskon innosta".

— "Olkoon mikä hyvänsä", vastasi Suurpää, "mutta lempo hänessä asuu ja sen minä sanon, pitääköön nyt pispä ja joka mies silmänsä auki; sillä täällä on joku koirankuri tekeillä. Minä olen jo hetken aikaa jotain haistellut, enkä ymmärrä, mitä tuo Harald herra liehuilee Ruotsin puolella. Mutta sitten kuin tuo pappi seuraamme yhtyi, voin vaikka vanhoa, ett'ei oikeita asioita käydä".

Näin Hintsa purkasi rehellisen sydämmensä. Mutta Lauri viittasi hänelle vaikenemaan ja puikahti pisan etuhuoneeseen, joka olikin hänen oma olo-siansa, missä hän aina oli setänsä käsillä, kun kirjoittamista varten tai muussa toimessa tarvittiin. Sisämäisen kammion ovi oli jäänyt raolle ja puhujain äänet selvästi

kuuluiivat.

— "Jumala sen nähköön", lausui pispa Maunu juhlallisella äänellä, syvästi huohtain, — "Jumala sen nähköön, kuinka näitä Suomalaisia kansoja on käännytetty rakkauden uskoon. Liiviläiset ovat tässä kaupassa kaiken maallisen onnensa kadottaneet, Virolaisten on melkein samoin käynyt ja täällä Suomessa ajettiin Hämeen miehet meren-syrjästä takamaihinsa. Onko tämä rakkauden töitä? tahdotaanko sillä tavoin perustaa rakkauden oppi sydämmiin? Tämä kansa on harras ja sydämmellinen, siveä, vakava ja uskollinen; mutta hellästi sitä on kohtelevainen, muutoin se muuttuu julmaksi ja taipumattomaksi. Tätä pitäisi valtikasten muistaman. Mutta — — oi, milloinka on heikon hätähuuto päässyt mahtavan sydämmelle!"

— "Oikein puhutte, arvoisa isä", keskeytti Ragvald, "tämä kansa on vääryyttä kärsinyt; minä olen ensimmäinen ja valmiin sitä tunnustamaan. Ja parhain minä senkin tiedän, että heikkoa vanhurskasta poljetaan tässä maailmassa; sillä uskokaa minua, meidän hurskas isämme Lundin arkkipispa, jolta kirjeen teillen toin, on totinen marttiira jumalattoman pöyhkeän Ahabin tähden. Mutta jos ette pahaksi ota nöyrää neuvoani, on se juuri teidän vallassanne, mikä onni ja olo tälle kansalle osaksi tulee. Jos annatte törkeiden syntien päästä vallalle tässä maassa, niin olette samalla antaneet aseet käteen niille, jotka eivät tälle kansalle hyvää suo. Mutta jos isällisellä kädellä itse kuritatte, niin tämä kansanne pian voi kasvaa Jumalan pelossa ja kaikessa siunauksessa".

— "Mutta", arveli pispa, jonka taipuvainen mieli jo oli huomaamattansa ruvennut myöntymään, "eipä olekkaan tässä vielä syntiä tapahtunut; Pohjalainen Vitjakka ja hänen orpanansa Lyyli eivät olekkaan naimisiin menneet ja jos heissä olisikin syytä, ei käy heidän tähtensä kaikkia Pohjanmiehiä rankaista".

— "Suokaatte anteeksi", vastasi Ragvald, "tämä asia on kaikkien Pohjalaisten; sillä Vitjakka Pouttu on valittu heidän päämiehekseen ja hän, samatekkuin isänsä, joka Matti Kurjen tappoi ja itse kuoli saamista haavoistansa, ovat kaikkien Pohjalaisten avulla ruvenneet näihin turmiotöihin, jotka kyllä tunnette. Mutta mitä siihen tulee, ett'ei syntiä ole tapahtunut, että naiminen on siksensä jäänyt, niin se on totta, että kirkollinen siunaus ei ole tätä luonnotonta yhdistystä pyhittänyt, mutta — — minä sanon: sen pahempi! Koko kristin-usko tässä onnettomassa maassa on kallistumaisillaan, jos jätätte asiat sillensä".

— "Minun pelkoni", sanoi Maunu pispa, "on suuri tässä asiassa. Ruotsin hallitus pian sekaantuu näihin toimiin ja asian viimeiset tulee pahemmiksi kuin

ensimmäiset".

— "Ruotsin hallituksella", virkkoi tähän ritari Harald, "on tätä aikaa kylläksi tekemistä Karjalan puolella. Ette taida tietää, että Venäläiset siellä ovat suuren turmio-työn tehneet. Paljon Ruotsalaisia ritareita on kaatunut, niiden joukossa myöskin nuori Kurki. Minä suren hänen kuolemaansa niinkuin veljen, ja Laukon maalla tahdon hänen sielunsa pelastukseksi rakennuttaa kappelin".

Pispa oli vaipunut ajatuksiinsa ja puhui niinkuin itsekseen: "Vai onko Nougorodin valta taas paisumassa; se on toinen vaara, joka tätä onnetonta maata uhkailee".

Pispa Maunu ei ollut se mies, joka olisi osannut viekkauden virittämiä pauloja karttaa. Hänen älynsä tosin oli tarkka ja terävä ja hän näki asiat selvästi niinkuin olivat. Mutta jos alusta olikin epäluuloinen niinkuin kaikki Suomalaiset, hänen suopea sydämensä pian vietteli häntä uskomaan hyvää kaikista ihmisistä, ja lopuksi hän aina lohdutteli epäileväistä mieltänsä sillä, että muka kuitenkin oli jumalassa onnen ohjat. Niinkuin Ragvald oli toivonut, päätyi siis tämäkin keskusteleminen hänen ja Haraldin mieliin, jotta Maunu pispa, jos vastahakoisestikin, myöntyi langettamaan panna-tuomion Pohjanmiesten yli. Ragvald tarjousi tekemään tätä ikävää tointa, josta pispa sillä tavoin pääsi vapaaksi, ja nyt päätettiin, että juhlallinen pannaan-paneminen oli tapahtuva Pyhän Henrikin juhlena, joka vuosittain Kesäkuun 18 p. vietettiin Turun kirkossa, kristin-uskon ensimmäisen saarnaamisen muistoksi. Ainoastaan sen varoituksen Maunu lisäsi, että kirous oli leppeässä muodossa lausuttava. Sillä tavoin heikkous koki viihdyttää omantunnon soimauksia.

Vieraat olivat valmiit lähtemään ja jättivät Maunu pisan hyvästi. Myöskin Ragvald ja ritari Harald erosivat toisistaan, sillä kaniikin piti lähtemän maa-matkaa Turkuun, mutta ritari astui haahteensa. Kun jättivät toisensa hyvästi, eivät sanaakaan vaihettaneet hankkeistansa, mutta heidän silmän-luontinsa puhui niin paljon kuin: "hyvin käy".

Sill'aikaa seisoivat Hintsu Suurpää ja hänen nuori ystävänsä sivultapäin keskustelemassa. Kun ritari jo oli rannalle tullut, saavutti hänet asemies ja kysyi jyrkästi:

— "Onko lupa kysyä, mihinkä nyt matka pitää?"

— "Ruotsin puolelle, Hintsaseni", vastasi Harald ystävällisesti.

— "Vai Ruotsin puolelle!" arveli Suurpää irveillään. "Mutta minun on täällä Suomen puolella vähän asioimista ja jätän siis teidät hyvästi".

Ennenkuin Harald ennätti vastaamaan, oli Hintsa hänelle selkänsä kääntänyt ja meni levollisilla askeleilla tiehensä polkua myöden. Ritarin silmät häntä seurasivat kummastellen. Viimein hän jupisteli itseksensä: "Ykspäinen kuin koko tämä kansa!" — ja lähti haahteensa, joka pian paisuvilla purjeilla kulki merelle päin.

Sampanlinnan-vuori.

Turun kaupunki! — kuinka syvälle tämä nimi on piirretty Suomen historiaan! Niinkuin "ikuinen Roma" on tuhannen vuotta ja enemmän ollut koko sivistyneen maailman keskus, josta lähtien maallinen ja hengellinen järjestys on levittänyt siunaustaan raaoille kansakunnille, samate vanha Turku on ollut Suomen Roma, — se paikka, jossa Suomenmaan historia on alkanut ja kasvanut, se paikka, jossa Suomen heimokunnat ensinnä ovat oppineet tuntemaan itsensä yhdeksi kansaksi, se paikka, mistä sivistyksen valo on monessa muodossa levinnyt Suomen saloille.

Mutta siihen aikaan johon kertomuksemme kuuluu, oli Turun kaupunki vielä vasta tekeillänsä. Tuomiokirkko Unikankahalla oli tosin jo aikaa aloitettu ja sen verran saatu valmiiksi, että juhlamenoja siinä vuosittain vietettiin, varsinkin Pyhän Maarian ja muina juhlina. Mutta Suomen kirkon varat olivat vielä vähäiset ja vaikka useat paavit olivat luvanneet milloin 40-päiväisen synti-aneen milloin samat edut kokonaiseksi vuodeksi ja 40:ksi päiväksi kaikille niille, jotka neitsyt Maarian juhlina kävisivät Turussa ja silloin hurskailla lahjoillansa muistaisivat kirkon varoja lisätä, ei ollut vielä tämä uusi komea rakennus saatu semmoiseen kuntoon, että Pyhän Henrikin luut olisi voitu tänne muuttaa Nousiaisista. Itse kaupunki taas oli vielä hajallansa tuolla täällä pitkin Aurajoen rannikoita Rantamäen ja linnan välillä. Kuitenkin oli isoin osa asumuksista vielä yli-puolella uutta tuomiokirkkoa. Ainoastaan saarnaaja-munkkien huoneet, joita oli ruvettu rakentamaan Vartiavuoren ja joen välillä, sekä muutamien Hansalaisten kauppiasten asumukset ja tavara-aitat nähtiin nykyisen kaupungin asemilla. Vahvaa alku-peräistä hirsikköä kasvoi sekä Kerttulimäellä että Vartiavuoren eteläisellä rinteellä, ja ulottui siitä pitkin joen itäistä vartta merelle saakka. Samate läntinenkin joen-varsi oli paikottain melkein jylhää metsää; ainoastaan huono raitti kulki sillä puolella jokea meren-partaalle päin, missä Turunlinna Aniniemellä vartioitsi joensuuta.

Monta sataa vuotta on siitä aiasta kulunut ja Turun kaupungin muoto on sillä välin useita kertoja muuttunut. Mutta vielä meidänkin aikoina on nykyisen kaupungin rajapiirissä paikkoja, jotka muistuttavat entistä jylhyyttä. Niinpä sen paikan kohdalla, missä höyrylaivat nykyänsä maalle laskevat, nousee Aurajoen itä-rannalla Sampanlinnan-vuori, jonka eriskummainen nimi ikäänkuin viittailee syvään muinaisuuteen. Salainen kammo on vuosisadat läpitsensä saanut yksinänsä tässä hallita, ja vaikka metsä on hävinnyt, ei ole mikään asutus eikä viljelys täyttänyt honkaen jättämää siaa.

Pispa Maunun aikana seiso i Sampanlinnan kukkulalla metsän keskellä yksinäinen pirtti, jonka ikivanha asujain oli ikäänkuin pakanuuden viimeisiä jäännöksiä näillä paikoin. Häntä nimitettiin Sampanlinnan tietäjäksi, ja hänen apuansa yleensä haettiin sekä taudeissa että muissa puutteissa; sillä kristillisyyden ohuen peiton alla asui vielä yltä-ylitse vankka pakanuus sydänmaissa. Tämä yleinen taika-usko elättikin vanhaa tietäjää; muuhun elatus-keinoon hänen ikänsä ei enää kyennytäkään ja nuori 18-vuotinen tyttären-tytär, joka oli vanhuksen ainoa asuinkumppali, ei olisi voinut kahta henkeä elättää, jos asuinseutu olisikin ollut höystöisempi, kuin Sampanlinnan kalliot olivat.

Eräänä iltana kesäkuussa istui tietäjän tyttären-tytär vuoren läntisellä äyräällä katselemassa sitä vilkasta liikettä, joka hyöri jokea pitkin. Se oli kristillisyyden perustusjuhlan aatto ja väkeä oli joukottaisin kokoontunut osaksi juhlan tähden, osaksi niitä markkinoita varten, jotka jo aikaisin olivat liittyneet isompiin kirkollisiin kokouksiin. Hansalaisia laivoja ja Suomalaisten veneitä makasi sekaisin pitkin rannikoita ja humina niiden keskinäisestä kaupanteosta nousi korkealle, vuoressa istujan tytön korviin saakka. Hänen silmänsä eivät saattaneet luopua tästä viehättävästä näköalasta; uteliaisuus houkutteli häntä astumaan alas markkinaväen joukkoon, ja pari kertaa hän jo huomaamattansa oli sijaltansa noussut kulkien kepeillä askeleilla rantaa kohden. Mutta ujous ajoi hänen takaisin, ja hän palasi vuohiensa ty'ö, jotka kivien kolosta hakivat syömistänsä. Pitkät keltaiset hapsset olivat, tytön näin kirmatessa, päässeet valloilleen ja varjostivat kaksi lapsellista sinisilmää, jotka vilkkuivat kuin lähteen-hetteitä ahon reunalla. Mutta niiden kantaja oli pian taas istunut alallensa ja päätänsä häilyttäen hän siirsi hiukset takaisin sijoillensa.

Tytön tässä istuessa, kuului astunta rannan puolelta. Tuovi — se oli neidon nimi — nousi kuuntelemaan, eikä aikaakaan, niin tuns i askeleet ja riensi edellensä, hypäten notkeasti kivien ja kantojen yli ja siitä suoraa menoa tulijan kaulaan. Tämä tulija ei ollut mikään muu kuin tuttavamme Hints a Suurpää, joka tukevilla käsivarsilla nosti otuksen korkealle ilmaan, missä sen pienet jalat valloittomasti

kasivaistua nosti otuksen korkealle ilmaan, missä sen pienet jalat vanhattomasti ponnistivat, kunnes vihdoinkin mokoma käsi pääsi ottamaan Hintsan parrasta kiinni ja pakoitti häntä päästämään saaliinsa maahan.

— "Puoleton", torua leikitteli tyttö, "tahdotkos myydä minun Saksalle, koska näin nostelet mun kaikkien nähtäväksi. — — Ja sitten, kuka lupasi sinun tulla niin pian takaisin. Etkös sanonut viipyväsi vähintään kolmen kuukauden päivät poissa. Kuules, Hintsa, sinä söit sanasi".

Hintsa Suurpään ahvettuneet posket kävivät tuli-punaisiksi ja partakarvatkin nousivat pystyyn mielipahasta.

— "Älä piloillasi semmoista puhu. Nyt minä taas lähden — ehkä iäksi-päiväksi".

— "Hui, kuinka näytät julmalta, suuttuessasi", lausui Tuovi levottomana ja silitteli ystävänsä partaa. "Mutta totta puhuen, mihin olet sitten lähdössäkään".

— "Se on pian sanottu", vastasi Hintsa; "näetkös tuota punaista laivaa, jonka kokka hohtaa tuolla honkien välissä. Se on Gotlannista kotoisin ja lähtee huomennaamuna Nougorodiin. Minä seuraan Karjalaan".

— "Kauppaako tekemään?" kysyi tyttö, joka ei voinut heittää leikki-puheitansa.

— "Niin kauppa kyllä, miks'ei! kauppoja on monta lajia: naimis-kauppa, — Tuonen kauppa —".

— "No mutta, etähän toki sotaan lähde?" kysyi tyttö vielä levottomampana.

— "Sitä en itsekään vielä tiedä", arveli Suurpää. "Miks'en sotaan lähtisi? Sehän juuri virkani on, sotia pakanoita ja uskottomia vastaan. Muutoin on nyt matkani totinen tarkoitus oikeastansa toinen; mutta tuota et sinä ymmärrä, Tuoviseni".

— "Vai en ymmärrä?" matki tyttö narkästyneenä: "entä jos tietäisin kertoa sinun viimeistä retkeäsi alusta loppuun. Ensiksi olet käynyt Kuusluodolla pappien parissa, sitten olet Ruotsissa ollut, tiesi millä asialla. — — Mutta kuules, mitä vasten sinä tuota Pohjanpilttiä väijyt. Älä vielä! minä annan hänelle sanan, niin hän vielä tänä yönä puikahtaa hyppysistäsi ja sinun hyvä Harald ritari saapi jäädä korvan-taustaansa kynsimään. — Mutta, mitä olette noita Ruotsalaisia tänne tuonut?"

Hintsa seisoi hämmästyksissään.

— "Mitä kaikkia tämä nyt oli", hän puhkesi, "mistä näitä juttuja olet kuullut?"

— "En ma huoli huudella", häikisteli tyttö: "tuota et sinä, Hintsaseni, kuitenkaan ymmärrä".

Hintsa kokosi ajatuksiaan ja kysyi viimein:

— "Tunnetkos Pohjanpiltin?"

— "Mikä tuntiessani! En ole niin sorjaa, pulskeata miestä ikinäni nähnyt". — —
—

— "No, no", katkaisi Suurpää, joka huomasi, että tyttö tahtoi häntä ärsyttää; "onko siis Pohjanpiltti täällä, näillä seuduin?"

— "On kyllä; sen haaksi on tuolla rannassa, ja itse hän on pari kertaa käynyt tulevaisuuden tietoja isältäni. Minä olen häneen vallan ihastunut".

— "Ja sinä tiedät, että Harald ritari on Ruotsinmiesten kanssa väijyksissä?"
Hintsa kysyä jatkoi.

— "Tiedän niinkin; enhän suotta ole tietäjän tyttären-tytär".

— "Hyvästi jää, Tuoviseni; minun täytyy rientää. Enhän kuitenkaan saa sinusta oikeutta, ja aika on kallis". Näin sanoen hän riensi ahdetta alas, katsomatta taaksensa.

Puoli-tiehensä hän kuitenkin pysähtyi, arvellen mikä nyt oli tekemistä. Ylhäältä, mihin hän oli morsiamensa jättänyt, kuului melua ja äkkiä hän eroitti Tuovin ääntä: "Hintsa hoi! apu hoi!" — Niinkuin ilves Hintsä samassa tuokiossa kapusi ahdetta ylös. Tuovista hän ei nähnyt kuin vilahduksen, kun tämä paeten katosi pimeään luolaan kallioiden väliin. Mutta luolan suussa seisoj vähän ällistyneenä mies, joka kohta, vaikka muuksi puettuna, oli helppo tuntea kaniiki Ragvaldiksi.

— "Tekisi mieleni koettaa", virkki vihoissansa asemies, miekkaansa tarttuen, — "tekis' mieleni koettaa, eikö perkele käy ajaa ulos kylmällä raudalla".

Kaniiki ei juuri näyttänyt pelästyneeltä, mutta hyvinkin kummastuneelta.

— "Kuka olette? Ettekö ole Ritari Haraldin miehiä? Mikä teillä mielessä on?" —
Nämä kysymykset pääsivät perätysten hänen suustaan.

— "Minun on mielessäni", vastasi Hintsä jyrkästi, "pitää tutkinto teidän kanssanne, millä asialla te näillä seuduilla ja tuommoisessa pukuimessa kiertelette. — — Tuo tyttö parka, joka oli langeta pyhiin käsiinne, on minun morsiameni; se muistakatte, jos useammin tulette tässä käymään".

— "Nonoh", arveli hymyellen pappi, joka nyt oli vallan entisellensä tullut, "kyllä muistan, eikä ollutkaan asiani juuri muu, kuin kuulustella tuolta tyttö hattaralta, onko Sampanlinnan ukolla tieto-lakki päässä. Tosin hän jo kerran minulle lupasi, että toverit Ruotsin puolelta ehtisivät paikalle, ennen kuin nuo Pohjan veitikat ennettävät täältä luunsa korjata. Mutta ukon laulussa on monta säveltä, enkä ole saattanut olla oikein levollani asiasta. Olen lähettänyt teille sanan toisensa perästä jouduttamaan tuloanne, ja olin jo taas menossa tietojä onkimaan. Mutta nytpä teissä paras tietäjä on. — — Terve tuloanne! Onko Harald ritari valmis ja varusteilla?"

Kaniikin ääni, käytös ja puheen-parsi, tätä puhuessansa, oli niin mukaantunut asemiehen omaan luonteeseen, että tämä ihmetellen ei tienyt mitä miehestä uskoa. Jos oli paha henki, olisi sen muka pitänyt paremmin tietämän, että Hintsan korvat eivät olleet ystävän korvat. Vai olisiko piru niin typerä. Sepä kummalta näytti Hintsan mielestä. Kuitenkin hän tahtoi vielä, miten mahdollista, "pettää perkelettä".

— "Jos Harald ritari on valmis ja varusteillaan, — mitä sitten?" — —

Asemiehen suora-sukuiset kasvot, jotka eivät osanneet teeskennellä, osoittivat aivan selvästi, että jotakin sukkeluutta mielessä oli. Mutta kaniiki, pahaksi onnekseen, ymmärsi väärin tämän viekastelemisen oikeata laatua. Hänen oma muotonsa muuttui saman-näköiseksi ja alhaisella varovalla äänellä hän lausui:

— "Sitten pitää pysymänne hiljassa, ett'ette karkoita otustamme. Meidän ei auta käydä häneen käsiksi, ennenkuin panna-kirous on julistettu; se olisi Ruotsin la'in rikkomista. Mutta kun tämä on tapahtunut, — kun hänen nimensä on pyhitty pois elämän kirjasta, — kun soihdut maassa makaavat suitsemassa, silloin hän on rauhaton taivaissa ja maan päällä, ja jos tehtävänne oikein te'ette, hän ei kauas pääse Aurajoen vesiä edemmäksi. Sitten purjehditte yhtä suoraan Pohjanmaan rannoille. Kuinka Harald siellä toimittaa asiansa, hän itse paraiten ymmärtää. Mutta aluksi tarvitaan varovaisuutta. Jokos ymmärrätte?"

— "Jo ymmärrän!" vastasi Hintsä Suurpää lujasti ja käänsi papille selkensä,

lähtien tiehensä alas vuoren kuvetta.

Kaniiki jäi vähän aikaa tätä äkki menoa kummastelemaan. Hän ei kuitenkaan tullut käsittäneeksi, että Hintsä oli ruvennut omia teitensä astumaan, vaan piti hänen eriskummaisena jörönä, joka ei ollut muka ihmisten tapoja oppinut. Jotenkin levollisena hän siis alkoi astua tiehensä kaupunkiin päin. Vähän matkaa tultuansa käänsi silmänsä takaisin. Siinä istui entisellä paikallaan Tuovi laulamassa, ja Ragvald selvästi eroitti sanat:

"Susi suotta kiertelevi,
Missä karhu kaartelevi".

Se oli kaniikille häikistystä ja tämä kiirehti poies näkyviltä.

Mutta Hintsä oli suoraa tietä rientänyt rannalle, jossa hänen oli helppo löytää ketä haki. Kaikki tunsivat Pirkkalais-haahden, josta äskettäin niin paljon kalliita nahkoja oli myyty laiva-saksoille. Itse haaksi olikin helppo muista eroittaa punaisilla purjeillansa ja vasken-karvaisella keulallaan, joka ilta-aurion säteissä kimalteli. Asemiehen täytyi ihmetellä, ett'ei tuo jo ennen astunut hänen silmiinsä. Mutta markkina-tohinassa oli Hintsä ainoastaan omia asioitansa ajatellut. Nyt olivat markkinat melkein lopulla, kirkon ainoa kello alkoi pyhää soida ja väkijoukko vähitellen hajosi, valmistumaan huomenista juhlaa varten. Pirkkalais-haahden kannella näkyi ainoa mies, joka ajatuksiinsa vaipuneena katseli päivän laskua. Hänen uljaasta varresta ja muodostaan Hintsä kohta hänen arvasi Pohjan Pirkkalaisten päämieheksi ja kiirehti hänen puheillensa. Mitä Pohjan mies lienee mielessänsä miettinyt, mennyttäkö aikaa, jolloin ei vielä päämiehyyden mureet häntä painaneet, vaiko kultaista tulevaisuutta, milloin nykyiset myrsky-pilvet olisivat ohitse menneet ja Lyyli olisi hänellä vakaana omaisuutena rauhallisessa kodissa? — — hän ei mietteistänsä havahtanut, ennenkuin roteva ääni hänen takanansa soi:

— "Olette Pohjanpiltti?"

Pohjalainen kääntyi kummastuneena puhujan puoleen ja näki vieraan soturin lähellänsä haahden kannella.

— "Olen Vitjakka Pouttu, Pohjan Pirkkalaisten päämies. Mitä minusta?"

— "Aiotteko tänne jäädä juhlan yli?" jatkoi asemies, joka ei ollenkaan hämmästynyt Pohjalaisen tylymäistä vastausta.

— "Aion kun aionkin", vastasi Pohjanpiltti.

— "Minun neuvoni on, että vielä tänä iltana lähdette koti-matkalle".

Pohjanmies ei tuohon muuta vastanut, kuin: "Ei neuvo väärään vie, oppi ei kaada kankahalle". Se pilkallinen levollisuus, jolla nämä sanat lausuttiin, suututti Hintsu Suurpäättä, joka äkeissänsä "murti suuta, väänti päätä". Mutta mieltänsä maltaen, hän päätti puhua suunsa puhtaaksi.

— "Teidän päällemme ja koko Pohjanmaan yli lasketaan huomispäivänä julkinen panna-kirous. Jos tahdotte tuon herkkupalan oikein kuumana suuhunne, niin jääkääte tänne".

— "Panna-kirous?" matki Vitjakka; "se ei ole mahdollista. — Ja mistä syystä?" hän jatkoi, ikäänkuin tutkiaksensa tämän sanoman oikeata perää.

— "Syynne itse tiedätte", vastasi Hintsu: "luulen minä, että olette jollakin naimisellanne rikkoneet kirkon sääntöjä; ja muutoin taidatte tietää, että susi kyllä syitä saa."

Pohjanpiltti seisoj äänetönnä, arvellen asiata. Viimein lausui rauhallisesti:

— "Luotan pispaa Maunun vilpittömään, suopeaan mielen-laatuun, jään tänne ja menen vielä tänä iltana häntä hakemaan. Hänelle minun onkin asia. Hänen avullansa toivon kaikkien seikkain selvenevän. — — Mutta kiitos kuitenkin neuvostanne".

— "Ei kestäisi kiittää", vastasi toinen, "jos antaisin teidän pysyä noissa tuumissanne. Pispaa ette täällä tapaa tänä eikä huomispäivänä. Hän on kunnan mies, mutta nyt hän päästi ohjokset käsistä. Jos lähdette Kuusluodolle, taidatte tosin pispaa tavata. Mutta tärkeämpi teidän on päästä kotia; sillä ritari Harald haaksinensa on täällä saaristossa valmiina ja aikoo Ruotsin miesten kanssa tulla Pohjaan. Hän ainoastaan odottelee huomispäivää saadaksensa teidät onkeensa".

Joka suoni Pohjalaisen kasvoissa oli paisunut ja silmät iskivät tulta. Hän antoi kätensä Hintsalle, lausuen:

— "Nyt tahdon seurata neuvoanne. Kuka olette".

Asemies lyhyesti mainitsi nimensä ja olonsa sekä mitä hän tiesi Haraldin hankkeista, ja ilmoitti myöskin lähtevänsä Kariolan maille hakemaan nuorta

haukkeista, ja ilmoitti myöskin lairevalaisa Raajalan maalle näkemään nuorta Kurkea, jos tämä enää elävissä olisi. Sitten miehet kohta ystävyydellä erisivät ja Pohjanpiltti kokoili toverinsa valmistamaan lähtöä kotiin päin. Ennen kuin iltarusko vielä oli kokonansa himmentynyt, nähtiin heidän punaiset purjeensa Aurajoen suussa ja auringon noustessa heidän haahtensa kynti Raumanmerta. Ritari Harald, joka ei tiennyt olla varoillansa, vaan oli levollisesti pysynyt Rymättylän selällä, sai liian myöhään tiedon Pohjanmiesten lähdöstä. Vasta joku päivä myöhemmin nähtiin koko hänen laivastonsa purjehtivan Rauman merta myöten Pohjan Kurkkua kohden.

Mutta Turun kirkossa oli juhla vietetty tavallisilla menoilla ja suuren väkijoukon läsnä-ollessa. Kesken juhlaa oli ylä-alttarille astunut kaniiki Ragvald ja muut papit, palava soihtu kunkin kädessä. Kun panna-kirous oli lausuttu Pohjanmaan yli, viskattiin soihdut maahan sammumaan ja kunkin papin suusta soivat sanat: "Niin heidän sielunsa hukkukoot helvetissä".

Pohjan vesillä.

Se oli äkki-arvaamatonta Pohjan miehille tämä kahdenkertainen isku, jolla nyt hengellinen ja maallinen valta yhdistettynä heitä tavoitteli. Jos olisi ritari Harald suoraa tietä vienyt laivastonsa Pohjanmaalle, hän arvattavasti olisi tullut niinkuin äkillinen raju-ilma Pohjanmiesten päälle, joista iso joukko tätä nykyä asui kalastus-paikoillaan Merenkurkun saarilla ja luodoilla. Mutta nyt oli Pohjanpiltti tovereinensa päässyt häntä pakoon Turusta ja ryhtyi kohta suurella innolla puollustus-keinoihin. Kiireisellä sanalla käskettiin kaikki Pohjalaisten kala-veneet kokoon Mikkelin saaristoon, eikä monta päivää kulunut, ennenkuin tieto oli levinnyt mannermaalle ja isommat haahdet Kyrönsuun satamoista riensivät kokous-paikalle. Näitten joukossa oli Lyylin pursi, joka niinkuin pääskynen kiiti meren pintaa myöden. Tuuli oli kääntynyt koilliseen, josta Ruotsalaisten tulijain matka vähän vitkastui. Kun vihdoinkin tuuli oli siirtynyt luoteiselle ja Haraldin haahdet Valassaarten niemiltä käänsivät kokkansa Mikkelin-saaristoa ja Suomen-puolista mannermaata kohden, niin Pohjalaistenkin laivasto oli valmis heitä kohtaamaan Mikkelinsaarten edustalla. Etupäässä hohti Pohjanpiltin oma haaksi, jonka vaskinen rinta uhkasi painaa allensa ja musertaa jokaisen, joka sen tielle sattuisi. Sen kokassa seisoivat Lyyli, joutsen kädessä, ja perää pitämässä oli Vitjakka Pouttu itse tukevilla käsivarsilla. Kun Harald ritari näki Pohjanmiehet näin varusteilla, hän epäili ruveta heidän kanssansa kähäkkään ja lähetti ainoastaan kaksi haahta lähemmäksi tiedustelemaan. Niinkuin haukka syöksyy saaliinsa päälle, lasketteli Pohjanpiltti haahtensa näitä tulijoita vastaan. Äkkinäisellä käännöksellä hän ryntäsi toisen vihollisensa kylkeä kohden, jotta

alus väkinensä päivinensä meni upoksiin. Toinen alus, joka varosi samaa kohtaloa, kääntyi kohta pakomatkaansa Haraldin laivaston luoksi.

Tämä ensimmäinen onnettomuus katsottiin Ruotsinmiehillä pahaksi aaveeksi ja hämmästys oli sitä suurempi, koska olivat toivoneet pääsevänsä ilman vaivatta voitolle. Nyt kun tämä toivo petti, luultiin Pohjalaisten olevan oikein ankarilla varusteilla, ja Haraldin laivasto, joka enemmän oli varusteltu uutis-asutusta varten kuin sotaan, ei luultu kelpaavan tätä väkivoimaa vastaan rinnustelemaan. Näistäpä syistä se kumma tapahtui, että Pohjanmiehet, jotka Mikkelin-saarten edustalla yhä vartosivat vihollistensa tuloa, pian näkivät näiden katoavan täysillä purjeilla etelää kohden. Varovaisuus pidatti heidät lähtemästä niitä takaa ajamaan, ja Harald siis sai, vähäistä etelämpänä Merenkurkusta, täyttää rauhassa retkensä varsinaista aikomusta, asettaen uutis-asujaimia pitkin rannikkoa Närpiön ja Ulvilan välille. Nämä rantamaat olivat silloin enimmältään autiota erämaata; ainoastaan muutamat kalastuskodot ja kesä-pirtit seisoivat tuolla täällä lahtien perissä ja näiden omistajat ajettiin väki-voimalla pakoon ylimaahan. Se on vanha pakina nykyisten Suomalaisten seassa Pohjanmaalla, että valloittajat Ruotsalaiset hurraa-huudoilla viettivät voittoansa ja että Hurrin-nimi, jolla Suomalaiset meidänkin aikana näitä Pohjan Ruotsalaisia mainitsevat, on siitä alkunsa saanut. Kuinka lieneekään, niin ensimmäiset Ruotsin-miehet nyt olivat Pohjan rannoille asettuneet Kokemäen-joen suusta pohjaseen päin Närpiön ja Maanlahden paikoille saakka. Heitä oli miehiä ja vaimoja, enimmältään nuorta urheata väkeä, eikä aikaakaan, niin olivat jo kodistuneet tässä uudessa maassa, jonka olivat väkevämmän oikeudella tehneet omaksensa.

Mutta Suomalaiset taas eivät mielineet antaa näiden käskemättömäin vierasten tässä rauhallisesti sijaantua. Tuskin oli talvi tullut, niin Suomalaisia parvikuntia tuli Teuvan takamaiden yli ranta-seudulle, missä hätyyttivät uutis-asukkaita, polttivat heiltä talot ja monesta paikasta tappoivat asujaimet suku-puuttoon. Eikä tämä kuitenkaan ollut kuin yksityisten kostoja. Itse Pirkkalais-seura oli käräjissään päättänyt rajoittaa puolustuksensa Merenkurkun saaristoon ja Kyröjoen laskupaikoille eikä olla lukevanansa noita etelämpää rannikoita Pohjan piirikuntaan.

Sitä innokkaammin Pohjan Pirkkalaiset varustelivat tulevan kesän puolustusta ja Harald ritari puolestansa ei myöskään levännyt. Uuden väkevämmän voiman kanssa hän seuraavana keväänä ilmaantui Pohjan vesille, mutta veristen taistelujen perästä hän ei muuta voittanut, kuin että eteläinen Kurkku ja lähin rannikko asutettiin Ruotsalaisilla. Missä ikinä nämä pyrkivät pohjoisemmaksi näettä lyötiin heitä voitollisesti takaisin ja nimet Riitakari ja Riita-luoto y m

päästä, työtään heitä voimassaan takaisin ja ihmiset. Kuitakun ja kuita-tuoto y.m., muistuttelevat vielä näistä taisteluista. Mutta Suomalaiset rupesivat väsymään näihin pitkällisiin sotiin ja eripuraisuus alkoi syttyä heidän keskenänsä. Kuitenkin vielä seuraavaksikin kesäksi tekivät vahvoja valmistuksia ja toiselta puolen ritari Harald oli päättänyt silloin käyttää isomman voiman kuin milloinkaan ennen. Siinä toimessa häntä vihdoinkin autteli itse marski Torkel Knuutinpoika, jonka mielestä tämä Pohjalaisten kiinteä uppiniskaisuus Ruotsin hallitusmiestä vastaan alkoi näyttää vaaralliselta. Eikä kaniiki Ragvald myöskään ollut joutilaana. Useissa Ruotsin maakunnissa hän saarnasi ristiretkeä näitä Pohjan pakanoita vastaan, luvaten maalliset ja iankaikkiset edut kaikille, jotka lähtisivät hätäntyneen kristin-uskon avuksi Pohjanmaalle.

Näin nyt molemmilla puolin oli valmistettu ratkaiseva taistelu.

Pyhän Pietarin aattona kulkea risteili Pohjalaisten laivasto aavalla merellä peninkulman päässä koillis-suuntaan Mikkelin saaristosta. Muiden aluksien seasta eroitettiin helposti Pohjanpiltin suikea haaksi, jonka vaskikiskoinen keula hohti ilta-päivän valossa. Etu-kannella seisoi täydessä sota-asussa Pohjan Pirkkalaisten nuori päämies ja hänen käsivartensa nojassa Lyyli, Pohjan neiti, sekin sotaissä puvussa, kädessään teräksinen joutsu ja selässä viini täynnänsä nuolia. Raitis meren-tuuli oli poskille jälleen virittänyt punan ja silmissä paloi innon hohde; mutta tämä valo ei ollut enää kirkas kuin päivän paiste, vaan synkkä kuin talviset revon-tulet. Samate synkkä hänen mielensäkin oli ja synkät ne sanatkin olivat, joilla hän sulhoansa puhutteli.

— "Meitä painaa taivaan viha, Vitjakka. Perikatomme on lähellä, — sen minä tunnen enkä säikähdä. Mutta voi minuani, joka olen tuottanut perikadon tälle rakkaalle syntymä-seudulleni! — — Yksi ajatus minua lohduttelee: kun meitä ei enää ole, silloin toivon rauhan uudesta koittavan näille Pohjanmaille."

Hetken aikaa jäi Pohjan päämies näitä surun-alaisia sanoja miettimään. Haikeat ajatukset taistelivat hänen sydämmessään, mutta miehuullisesti hän hillitsi mielensä kuohuvia aaltoja.

— "Te'et vääryyttä itsellesi, Lyyli", hän hellästi lausui; "sinunko tähtesi tämä sota on syttynyt? — ei vainen, se on ainoastaan ulkonainen asian muoto. Pohjanmaan vapaus, Pirkkalaisten oikeudet, se näiden taistelujen synty ja perustus on. — Sinä ennustat perikatoamme, ja totta tuo saattaa olla. Mutta usko minua, jos hukummekin, ei ole tämä taistelemisemme turha ollut; sillä olemme Pohjanmaalle pelastaneet mitä pelastettavissa oli. — Ja miks'en sitten ilolla

— "Te'et vääryyttä itsellesi, Lyyli", hän hellästi lausui; "sinunko tähtesi tämä sota on syttynyt? — ei vainen, se on ainoastaan ulkonainen asian muoto. Pohjanmaan vapaus, Pirkkalaisten oikeudet, se näiden taistelujen synty ja perustus on. — Sinä ennustat perikatoamme, ja totta tuo saattaa olla. Mutta usko minua, jos hukummekin, ei ole tämä taistelemisemme turha ollut; sillä olemme Pohjanmaalle pelastaneet mitä pelastettavissa oli. — Ja miks'en sitten ilolla

nukkuisi, — sinun kanssasi ikuisesti yndistettynä."

— "Minä ennustan", vastasi Pohjan neiti juhlallisesti, — "minä tiedän, että on perikatomme lähellä. Vanhan Kurjen haahmo meitä takaa ajaa. Mutta riemulla tahdon mennä Tuonelaan sinun seurassasi, Pohjanpiltti. — Kerran meidän vielä tulee taistella ja voittaa. Katsos, Ruotsin laivasto lähenee."

Ja niinpä lähenivät Haraldin haahdet Mikkelin saariston kohdalta. Etupäässä ritari itse purjehti laskien suoraa matkaa Pohjanpiltin alusta kohden. Hänen silmänsä, missä hän seisoi haahtensa kokassa, näyttivät ampuvan vihan nuolia kypärin alta. Kesäinen päivä oli laskeumaisillansa. Se ikäänkuin peitti kasvojansa näiltä vihan nä'yiltä.

Mutta Pohjanpiltti likisti morsiamensa rintaansa ja alkoi valmistella yöllistä tappelua. Lyylin asema oli nyt niinkuin aina kokassa ja hänen ympärinsä seisoivat Pohjan etevimmät urohot. Perää taas hallitsi Vitjakka itse ja kaikki laivan-väki noudatti hänen käskyjensä.

Kirkas kesä-yö oli levittänyt hiilakan huntunsa Pohjan vesille. Saaret nukkuivat ja Vellamon väki nosti ujostellen paitansa aalloista, jotta ruohonpäiset hapsat liehuivat leudossa länsi-tuulessa. Koko luonto vietti juhlaa; — mutta ihmisten täytyi vihan töitä toimitella. Jo olivat laivastot lähellä toisiaan. Viuhuen nuolet lensivät jäntehiltä. Keulojen edessä kohisi valkea vaahto ja haahdet törmäsivät yhteen jytinällä. Mutta Lyylin silmät salamoitsivat. Hän jännitti joutsensa; ensimmäinen nuoli lähti sirkuen Haraldin haahta kohden ja ritari itse putosi hermottomana partaan yli mereen.

Molempien päämiesten haahdet makasivat jo vieretysten ja ankara taistelu alkoi, jonka loppu oli Suomalaisten voitto ja Ruotsin haahden valloitus. Muiden alusten välillä kesti tappelu vaihtelevaisella onnella. Jalona ja vapaana Pohjanpiltti morsiamensa kanssa yksin laineilla kiikkui. Heidän miehensä olivat menneet valloitettuun haahteen. Ainoastaan kahden seisoivat Lyyli ja Vitjakka laivansa perässä, katsellen muiden veristä leikkiä, joka jo kaikin paikoin alkoi kallistua Suomen miesten eduksi.

Mutta mikä haahmo tuolla etelässä liikkuu veden kalvolla? — — — Se on alus, joka täysillä purjeilla kiidähtää Pohjaa kohden. Se tulee lähemmäksi, aamu alkaa koillisessa ruskottaa ja tulevan haahden kokassa eroitetaan rautapukuinen mies. Pohjanpiltti ja Pohjan neiti häntä kammolla tarkastavat; nousevan auringon valossa tuntevat — Kurjen ukon muotoa.

Ei ole raskaampaa maailmassa mitään kuin oman vanhemman kirous. Se saattaa aiaksi haihtua ja raukeavanansa olla, mutta vihdoinkin se kokoilee musertavia ukon-pilviä syyllisen ja syyttömän pään yli.

Ikäänkuin suuri kallion kappale olisi laskeunut Pohjanpiltin laivanperään, niin tämä perä painui veteen, ja keula nousi pystyyn, välkkyen auringon säteissä. Vielä hetki, niin aallot löivät yhteen vajonneen haahden yli ja Pohjanpiltti morsiameneen oli kadonnut.

Mutta Ruotsin haahdet, jotka nyt yli-ympäri olivat pakosalla, riensivät vastatulle aluksen luo, jonka johdolla toivoivat voivansa uudistaa taistelua, Suomalaiset taas, kun havaitsivat päämiehensä hukkumista, tulivat alamielisiksi, eivätkä tienneet, miten kä asiansa asetella. Tappelu oli hetkeksi seisahtunut.

Silloin kuului äsken tulleesta aluksesta rauhan sanoma. Se oli marskin, Torkel Knuutinpoian käsky, että sota lakkaisi ja kukin eläisi sovinnossa, pitäen mitä hänellä oli, unohtaen vihansa ja kärsimänsä vääryydet. Ruotsalaisten niinkuin Suomalaistenkin piti muka yhdistämisen voimansa Venäjätä vastaan; sillä marski oli päättänyt ensi tilassa tehdä suuren risti-retken Inkeriin.

Tämän rauha-sanoman tuoja oli — nuori Kurki Laukon herra, joka päästyänsä Venäjän vankeudesta oli rientänyt Ruotsiin hakemaan oikeutta Harald ritaria vastaan sekä marskin armoa sisarellensa. Hänen muassaan seurasi ystävänsä Hintsa Suurpää, joka monien vaivojen ja vastusten perästä oli löytänyt haettavansa vihollisten maasta ja Hansalaisten kauppiasten avulla saanut hänen lunastetuksi. Molemmat olivat Ruotsista rientäneet Pohjaan, missä Kurki toivoi tapaavansa sekä ritari Haraldin että Lyylin, Pohjan neiden, — toisen mielihaikeaksi, toisen sydämmen suosioksi. Mutta edellinen oli kaatunut ja jälkimäinen sulhonensa oli Ahtolaan vajonnut meren syvyyteen paeten isän haahmoa, joka tulijassa veljessä häntä kauhistutti.

Siis ei muuta jälillä ollut kuin sovittaa rauha eläväisten välillä. Tästä sovinnosta päätettiin lähteä Mikkelin-saarille keskustelemaan ja paikalle tultua valittiin kahden puolen uskotuita miehiä, jotka ehdoista sopisivat. Ruotsalaiset vaativat itsellensä asunto-paikkoja pitkin rannikkoa Merenkurkusta pohjaseen, mutta Suomalaiset eivät tahtoneet luopua meren-partaasta ja saaristosta. Vihdoin taipuivat Suurpään ja Kurjen kehoituksiin ja varoituksiin, antaen siirtolaisille muutamia määrättyjä rantaseutuja, joista Vöyrin ja Pietarsaaren pitäjät syntyivät. Myöskin niille Ruotsalaisille, jotka etelämpänä olivat edellisinä vuosina asettuneet. vakuutettiin rauha. Sitä vastoin Suomalaiset ovsyttivät itsellensä

Kyröjoen lasku-paikat sekä kalastus-oikeuden muutamissa Merenkurkun saarissa. Mitä olivat kadottaneet, toivoivat runsaassa mitassa takaisinsaavansa Perä-pohjassa, johon nyt iso joukko päätti siirtyä ja jossa Pirkkalais-seura sittemmin virkeni uuteen eloon. Tälle seuralle nuori Kurki vakuutti marskin nimessä vanhat oikeudet, joihin lisäksi nyt tuli selvä oikeus asettaa seuran sisällinen hallitus oman edun ja mielen mukaan.

Tämä oli Pietarin päivän sovinnot. Muutamat Pohjan Pirkkalaisista lähtivät Kurjen kanssa Ruotsiin, saamaan täyttä vahvistusta näihin ehtoihin. Muut hajosivat omille toimilleen, ja rauha oli taas Pohjan vesillä ja Pohjan mailla. Mutta koston-halu vielä salaisesti paloi monen sydämmessä. Sovinnon ehdot usein rikottiin kahden puolen ja monta kähäkkää syntyi, jotka ensi aikoina vetivät hallituksenkin silmät puoleensa. Vuosisatoja piti tämän rauhattomuuden jälkiä kestäjän. — —

Yksi oli, joka ei alustakaan suostunut Pietarin päivän sovintoihin. Se oli Pohjanpiltti. — Kun osa Ruotsinväestä seuraavana päivänä purjehti Pietarsaarta kohden, asettaaksensa siellä asumuksiaan, niin paikalla, missä äskettäin tappelu oli seisonut, iso joukko heidän aluksiaan törmäsi veden-alaista karia vastaan ja hukkui. Se oli Pohjanpiltti, joka yksinään pitkitti sodan, ja vaskisella keulallaan halkaisi vihollistensa haaksia.

Kuudennen-toista sata-luvun alku.

Pentti Pouttu, Kyröläinen, ei ollut se mies, joka paljaaksi huviksensa olisi muinaisia tapauksia muistossaan säilyttänyt. Päin-vastoin hän ne sovitteli oman aikansa oloihin ja tapauksiin. Tiedämme kaikki mitä suuria melskeitä näinä seuraavina vuosina jälkeen Söderköpingin valtiopäiväin tapahtui, yleensä Suomessa, mutta erittäisin Pohjanmaalla. Tiedämme myöskin kuinka Pentti Poutun kävi, kuinka hän jouluna 1594 seurasi sitä nuijajoukkoa, joka ranta-tietä myöden kulki Ulvilaan päin, kuinka Aksel Kurki tämän joukon hajoitti, ja kuinka Pouttu vankeudessa kuoli. Se on tuttu asia, että nuijamiehet toivoivat saavansa Aksel Kurjesta hyvää toveria kapina-tuumiinsa, ja Pentti Pouttu oli tämän luulon levittäjä. Eiköhän tämä Aksel Kurki muka ollut sukua kaikille Pohjanmiehille ja erittäisin Pouttulaisille? Eikö hän muutoinkin ollut kunnon mies ja saattaisiko semmoisena sotia omaa sukuansa vastaan? — Aksel Kurki oli kunnon mies, mutta Pentti Pouttu oli tehnyt väärät päätökset muinaisten muistojensa johdosta. Tämä ei ollut näiden muistojen vika. — — —

Keväällä 1600 olivat asiat monien vaihteen perästä asettuneet. Linköpingin valtiopäivät olivat langettaneet verisen tuomion "herrojen" yli, joiden joukossa nyt Aksel Kurkikin oli seisonut, — ja tuomiokunnassa oli istunut kaksi miestä Pohjanmaaltakin, toinen Hannu Hannunpoika Fordeel, nuijamiesten uskollinen ystävä ja kostaja, — toinen Pekka Pietarinpoika, jalkaväen päällikkö, joka milloin oli avullinen ollut Pohjan Suomalaisia mestaamassa, milloin oli ollut vainottu, Pohjan Suomalaisten muka ystävänä ja suosittelijana. Muutamana keväisenä yönä, kohta jäiden lähdettyä, kulkivat nämä molemmat, kukin eri haahdessaan, Merenkurkun vesiä kotia päin. Hannu Hannunpoika istui äänetönnä perässä, ajatellen viime kuluneiden vuosien kummallisia tapauksia. Hänen mieleensä selvästi muistui, mitä Pentti Pouttu kerran näillä vesillä oli jutellut, ja kamoksuen hän katsoi ympärinsä pitkin veden pintaa. Äkisti välkkyi outo valo keulan edestä, ja Fordeel kohta käänsi aluksensa toiselle suunnalle. Seuraavana aamuna, kun taas uskalsi entiselle urallensa palata, hän tapasi jäännökset Pekka Pietarinpoian hajonneesta haahdesta aaltojen ajona. — Pohjanpiltti oli aloittanut kuudennen-toista sata-luvun.

Kettu Repolainen.

Arvataksemme tuntee moni lukijoistamme ennaltaan ainakin nimeksi vanhan saksalaisen sadun: Reineke Fuchs, jolle olemme tässä antaneet suomalaisen nimen: Kettu Repolainen. Emme voi tässä laveammin selittää tämän sadun syntyä, kun tällainen asia on kirjallisuushistorian oma. Tässä tahdomme vaan jutella sen, samalla tavalla kuin sen Göthe kertoelee, sillä erotuksella kuitenkin, että seuraten englantilaista mukailemista, teemme pitkän saksalaisen runoelman lyhykäiseksi suorakieliseksi jutuksi, ottaen kertomukseemme ainoastaan sadun pää-asialliset tapaukset.

Ensimmäinen Luku.

Oli Helluntai, tuo ihana kevätjuhla. Vuoret, metsät ja niitut olivat kukkien ja viheriäisten lehtien peitossa; linnut pitivät iloa puitten latvoissa ja aurinkoinen vietti juhlaa maan päällä.

Kuningas Jalo kutsutti läänitysmiehensä kokoon ja nämät nyt tulla heijahtelivat joka haaralta. Sinne tuli Kurki Kurerikko ja Ruisrääkkä Tapinvääntäjä ja kaikki mitä isoista ja suurusukuisia löytyi. Sillä Kuninkaan oli aikomus, läänitysmiestensä kanssa pitää juhlallinen hovikokous, ja sinne nyt oli kaikkien tuleminen, suurten sekä pienten. Mutta kuitenkin oli yksi, joka ei tullut, se oli

tuo petturi Kettu Repolainen. Ketulla oli, näet, paha omatunto ja sentähden vältti hän kokoontuneita ylimyksiä. Kaikilla oli kanteita häntä vastaan, kaikki olivat häneltä vääryyttä kärsineet. Ei hän ollut säästänyt muita, kuin veljensä poikaa, Mäyrä Metsäsikaa.

Susi Jolkka aloitti kanteet. Heimolaisensa ja ystävänsä ympärillään hän astuskeli kuninkaan eteen ja piti pitkän paheen, jonka lopetti näin: "Hyvä kuninkaani, jospa kaikki liinakangas, joka Gentin kaupungissa valmistetaan, tehtäisiin paperiksi, niin tulisi kuitenkin paperista paha puute, jos tekisin luettelon niistä konnantöistä, joita tämä riiviö on minulle tehnyt".

Ta'empana seisoj pienen koiran, nimeltä Silkki, joka ranskaksi selitti kuninkaalle, kuinka oli köyhä ja vähävarainen, ollen hänellä ainoastaan palanen lihamakkaraa omaisuutenansa. Tämän vähän omansa oli nyt Kettu häneltä ryöstänyt. — Mutta kissa Mirri nyt astua hiivutteli eteen. "Joutavia", kiljusi hän, "Silkillä ei ole mitään valiteltavaa. Asia on jo kolmen vuoden vanha jo oikeastaan olikin tuo makkara minun, sillä minä sen varastin eräältä myllärltä".

Pantteri sitä vastoin lausui: "me menetämme aikaa turhiin valituksiin; kuninkaallinen valta on antava meille kosta. Annappas minä juttelen, kuinka tuo hävitön junkkari eilen kohteli Jänes Wääräsäärtä, tuota hyvänsuojeata miestä, jota ei kukaan meistä tahtoisi loukata. Kettu oli olevanansa pyhä ja rupesi Wääräsäärelle papiksi. He istuivat nyt yhdessä levolla ruvetaksensa uskontunnustusta lukemaan; mutta kettu ei voinut hillitä paha luonnettansa, vaan karkasi jäneksen niskaan ja rupesi häntä kynsillensä repimään. Minä tulin paikalle ja tunsin kohta ketun ja myöskin Wääräsääri paran, jota hän piti kurkusta kiinni. Tuloni pelasti hurskaan miehen; katsokaa! haavoja, kuinka niistä on vuotanut syytön veri. Ohoh, Jänes parkaa, jota ei kukaan raskitsisi sormella koskea. Sallivatko kuningas ja hänen korkeasukuiset ylimyksensä semmoisen konnan pilkata lakia ja oikeutta." "Oh, jos olisi tuo ilkeä jo Manalan majoissa", arveli susi vihoissaan.

Mutta Ketun veljenpoika, Mäyrä Metsäsika, rupesi poissaolevan ystävänsä asiaa ajamaan. "Harvoin", sanoi hän, "toivovat viholliset toisillensa hyvää; ja niin on teidänkin laita, Susi Jolkkaseni, Me tiedämme kyllä, mitä arvelette sedästani. Ah, jos olisi setäni täällä itse asiansa ajamassa, kylläpä myrkyllinen kielenne vähän kangistuisi suussanne. Mitä taas tuohon Jänestä koskevaan juoru-juttuun tulee, ettekö voi ymmärtää, että opettajan välistä täytyy rangaista oppilaistaan, kun hän kangertaa lukemisessa? Mitä tulisi nuorisosta nousevasta, jos jäisi orhetyksensä rankaisematta? Ja entäs tuo Silkki sitten, joka aidan takana kadotti

ennetyksensä tarkaisemalla: ja ehtas tuo siirri sitten, joka aivan takana kadotti lihamakkaransa. Mitä helposti saadaan, se helposti menetetään. Olisi senkin ollut paras hillitä liehakoitseva kielensä! Kuka voi moittia setääni siitä että hän ottaa varkailta heidän varastamiansa? Korkeasukuisten miesten pitää ainakin kohteleman varkaita kovuudella. Mutta vähänpä näkyy sedälleni vilpittömyydestä ja hurskaudesta kiitoksia tulevan. Sitten kuin kuninkaan yleinen rauha on julistettu, ei ole kukaan itseänsä käyttänyt niin siivosti kuin hän. Hän on ruvennut vallan toiseen elämänlaatuun; syö ainoastaan kerran päiväänsä, elää niinkuin erokas, käy röttikankaisissa vaatteissa ja on kokonaan luopunut liharuuasta, niinkuin eilen sain kuulla eräältä tykönänsä käyneeltä. Hän on jättänyt Veitikkälä nimisen linnansa ja ottanut luostarikammion asumasiaksi. Kuinka hän on käynyt ohueksi ja vaaleaksi paastoomisesta ja ruumiin kurituksista, joita hän kärsii lihansa kuolettamiseksi, sen voitte itsekkin havaita, jos menette häntä katsomaan. Jos olisi täällä vaan, niin kylläpä hän saattaisi päällekantajansa häpeään."

Kun Mäyrä Metsäsika, oli lopettanut puheensa, tulla pöyhisteli Kukko Kotkottaja ynnä koko hänen sukunsa. Mustalla murhepaarilla kannettiin kananen, nimeltä Kuoppukenkä, etevin munivien sisarten joukossa. Tämä nyt makasi kuoliaana, pää ja niska poiskatkaistuna. Oh, verensä juoksi vielä juoksemistaan ja Kettu Repolainen oli sen vuodattanut! Kaikki pitää kuninkaalle kerrottaman. Kukko isännän seurassa kävi kaksi muuta kukkoa, nimeltä, Kukkuluurus ja Kekkalaarus, jotka nyt murheesen vaipuneina painuivat silmänsä maata kohden. Molemmat olivat murhatun naisen veljekset, ja huusivat yhtä ääntä koston murhaajalle. Kumpikin kantoi kynttilää. Kaksi nuorempaa kukkoa kantoi paaria; haikeat valituksensa kuuluivat yli ympärin. Sitten kukko isäntä otti näin puhuaksensa: "Armollisin Herra ja kuningas, ole laupias minulle ja lapsilleni. — Katso Repolaisen tekoa! Kun kevät kukoisti, niin minäkin raukka iloitsin, nähdessäni onnellista ja rakasta perhettäni, kymmenen nuorta poikaa ja neljätoista tytärtä. Emäntäni, joka on kanoista paras, oli synnyttänyt ne minulle yhtenä kesänä. Me olla oleskelimme rauhassa ja rakkaudessa; kartanomme oli rikasten munkkien hallussa, vahva muuri suojeli meidät vaaroista ja kuusi rotevaa koiraa vartioitsi lasteni turvaa. Repolainen kadehti hyvää rauhaamme, oli ehtimiseen väijyksissä ovemme takana, jossa koirat hänen kerran tavoittivat ja ryöpyttivät niin että luut kolisi. Nyt jätti hän meidät rauhaan vähäksi aikaa. Vaan mitäs tästä, hän palasi jälleen — kuulkaa semmoista ilkeyttä — erokkaan vaatteissa kantaen kirjeen sinettinensä, jonka tunsin teidän omaksenne. Tässä lu'in kirjoitettuna, että olitte julistaneet rauhaa kaikkien petojen ja lintuin välille. Hän ilmoitti minulle ruvenneensa munkiksi ja tehneensä tarkat lupaukset hyvillä töillä palkitsemaan muinaisia syntiänsä. No, siis ei ollut minulla mitään hänestä

pelättävää. Hän oli muka iki päiviksi hyljännyt liharuuan. Päälliseksi näytti hän minulle papillisen pukunsa ynnä luostarin esimieheltä saamansa todistuksen uudesta arvostaan, jopa repi vaatteensakin auki, näyttääksensä jouhipaidan, jonka piti vasten ihoa. Tähän oli hän pukeutunut, kurittaaksensa muka kaikki maalliset ja lihalliset himot. Sitten jätti hän minun, lausuen muutamia hurskaita sanoja; hänen oli muka vielä sinä päivänä monta rukousta ja esirukousta pitäminen jopa kiitosvirsiäkin veisaaminen. Mennessänsäkin hän rukousta lukea jupisiteli. Minä läksin ilomielin lapsilleni ilmoittamaan Repolaisen hyvät sanomat ja heidän kanssa iloitsemaan tästä merkillisestä mielen muutoksesta. Nyt kun oli Kettu munkki, ei ollut meillä maailmassa enään mitään pelättävää. Me häärasimme suruttomina muurien toisella puolella. Mutta eipä aikaakaan, niin seurasi pahinta pahempi. Kettu, kavaluutta täynnänsä, oli asettainnut pensasten alle piiloon. Täältä hän nyt yht'äkkiä ryöpsähti ylös ja saavutti meitä portin suussa. Nyt seurasi surman töitä. Kauniimman pojistani ryösti hän minulta ja kun kerran oli maistanut vertamme, niin tästäpä hänessä pysyväinen himo siihen. Varasti, näet, kunakin päiväni pojistani jonkun, jotta kahdesta kolmatta ei ole jäljellä muuta kuin viisi. Nämätkin joutuvat kohdakkoon surman suuhun. Oh, Kuninkaiseni, ole armollinen meille! Eilen tuo julma löi tyttäreni, mutta koirat pelastivat kuolleen ruumiinsa. Täällä se nyt makaa! Repolainen on ilkeän työn tekijä".

Sitten Kuningas lausui: — "Tule tänne Mäyrä Metsäsika; katseleppas, miten tuo erokas paastoo ja ruumistansa kurittaa. Mutta sen minä sanon, jos vielä elän tulevana vuonna, pitää hänen oikein todenteolla katuman syntiänsä. Luota minuun, armas Kukkoseni, sinulle on oikeus tapahtuva. Haudata nyt vaan tyttäresi juhlallisesti, niin kuin korkeasukuinen ainakin. Anua soittaa sanomakellot ja kätke kaikella kunnioituksella kuollut maan povehen, Minä tahdon sen jälkeen neuvoitella näitten ylimysteni kanssa, kuinka kuninkaallinen oikeutemme on pahantekijätä rankaiseva."

Näin Kuningas määräsi juhlallista hautausta pidettäväksi, Kansa alkoi veisata juhlallisella nuotilla hautaus-virttä: Domine placebo, kaikki värsyt järjestänsä. Voisin mainita kuka piti ruumissaarnanki, mutta vähäpä tuosta. Ruumis laskettiin hautaan ja haudan suulle pantiin paksu kiillotettu marmorikivi johon hakattiin seuraavat sanat:

Tässä lepää Kuoppukenkä, Kukko Kolkottajan tytär. Se oli eläessään kanoista kaikista etevin, koko suuren sukunsa kunnia; munimisessa ei sille kukaan vertoja vetänyt eikä ollut sitä kanaa, joka olisi voinut niin tarkasti kuin tämä vaipunut

vainajamme jyvää maasta kuoputella. Ehkä Luoja oli hyvillä avuilla nanen kaunistanut, ei ollut sille pitkä ikä sallittu. Kettu Repolainen hurja, pahantekijöistä pahin, kaunokaisen kauheest tappoi, piian pikkaraisen surmas.

Tämmöinen päällekirjoitus oli kiveen hakattu. — Nyt kuningas kutsui viisaimmat neuvottelijat kokoon, jotta keskusteltaisiin tästä lakien ja asetusten julkisesta häväistyksestä. Nämät esittelivät, että kuninkaan piti lähettämän sanansaattaja käskemään Repolaisen hengen uhalla tulla kuninkaan eteen. Karhu Mesikämmen valittiin lähettilääksi. Kuningas puhutellen Mesikämmettä, muistutti häntä olemaan tarkka ja varova. "Kettu", lausui hän, "on viekas ja täynnänsä kavaluutta; hän varmaankin koettaa silmäsi lumoa valheilla ja liehakoitsemisilla ja viettelee sinun pauloihinsa, jos vaan suinkin voipi." — "Älkää millännekään olko, hyvä kuningas", vastasi Mesikämmen; "onpa minussa mies häntä kurissa pitämään".

Toinen Luku.

Nyt Karhu lähti matkoille. Ensin hän käydä katkutteli kankaisten korven läpitse, josta tuli vuoriloille, joissa Ketun oli tapa metsästää ja muutakin vilpitöntä elatuskeinoa viljellä, kuten vaan sopi. Tänne matkamiehemme ei pysähtynyt, vaan pyrki uutterasti Ketun linnaan, Veitikkälään. Tämä oli linnoistansa paras ja vahvin, jonka tähden siellä myöskin oleskeli, kun pelkäsi jonkun vaaran uhkaavan. Mesikämmen, matkansa perille tultuaan, tapasi linnan portit tarkasti suljettuna, vieläpä erinomaisen hyvissä lukuissakin. Nyt kun ei voinut kuinka omin neuvoin sisälle päästä, rupesi huutamaan ulkopuolella: "Kettu orpanani, oletko kotona? Minä, Karhu Mesikämmen, tulen kuninkaan lähettiläänä tänne. Kuningas on valalla vannonut, että sinun on tuleminen oikeuteen ja on nyt lähettänyt minun tuomaan sinun sinne. Jos et tule, on sinulla hirsipuu ja kiristyspenkki edessä. Valitse nyt parempi puoli ja seuraa minua."

Repolainen, kun kuuli vieraan äänen puhuvan, oli ensin juosta linnansa piilopaikkoihin. Oli, näet, asumuksensa täynnä luolia, rotkoja ja käytäviä, sekä auastavia että suljettavia sen mukaan, kuten kulloinkin tarvittaisiin. Moni elävä raiska oli tietämittänsä tullut näihin sokkeloihin, joista ei enään voinut ulos päästä, vaan oli jäänyt ketulle saaliiksi. Näihin turvapaikkoihin ei hän kuitenkaan nähnyt tarpeelliseksi paeta, kun huomasi Karhun olevan yksin, vaan läksi ulos sanoen: "tervetultuanne, arvoisa setäni; suokaa anteeksi, jos olen antanut teidän odottaa ylimäärin, mutta olin par'aikaa lukemassa ehtoorukoustani. Kiitoksia tulemastanne tänne; minun on oikein hauska nähdä teitä hyvässä terveydessä. Huomenna tahdon lähteä kanssanne kaninkaan hoviin, jossa toivon teidän

parhaasta päästä auttavanne asiatani. Tahtoisin vielä tänäänkin matkaan ruveta, päästäksemme pikemmin perille, vaan olen ruumiiltani kovin raskas. Olen syönyt liiaksi yhtä ruokaa, joka ei ole minulle oikein terveellinen."

— "Mitä ruokaa se oli?" keskeytti Mesikämmen.

Repolainen vastasi: "mitä mä aikaanne kulutan juttelemalla semmoisia turhanpäiväisiä. Niinkuin kyllä tiedätte, hyvä setäni, on elämäni aivan vaivaloinen ja hankala. Semmoisen köyhän raukan, kuin minä, täytyy usein syödä mitä vaan sattuu olemaan, olkoon sitten terveellistä tai terveydelle vahingollista. En milloinkaan syö mettä, paitsi kun ei minulla ole muuta syötäviä. Köyhyyteni nytkin pakoitti minun tuohon ruokaan."

— "Hoi mitä ma kuulen, ystäväni?" huusi Mesikämmen kummastellen. "Vai sinä halveksit mettä! Sepä nyt oikein on mieliruokani. Jos minusta tahdot hyvän ystävän, niin tuo minulle vähän sitä lajia."

— "Oh, laskette leikkiä, armas setäni", sanoi Repolainen.

"En totisesti", vastasi Mesikämmen.

"No, sitten voin toimittaa teille hyvän atrian. Tuolla vuoren juurella on Simalan talo; siellä on mettä koossa enemmän, kuin milloinkaan ennen olette nähneet".

Mesikämmenen tuli nyt suu veden valtaan; "saata minua sinne", huusi hän, "jos olisi vaikka kuinka vähän, niin tahdon ruveta sinulle ikuiseksi ystäväksi, kun vaan toimitat minun siihen herkkupaikkaan".

— "Tulkaa sitten", sanoi Repolainen, "ehkä olen kovin kipeä ja raskas, en tahdo kuitenkaan voimiani sääliä, kun on minulla tilaisuutta palvella teitä, kunnianarvoisa setäni". Kettu veitikällä ei ollut muuta mielessä, kuin toimittaa vieraallensa hyvä selkäsauna.

Repolainen juoksi edellä ja Mesikämmen tulla lotkotteli perässä, kunnes päästiin Simalan puutarhaan. Oli jo ilta lähestynyt. Repolainen tiesi hyvin että isäntä tähän aikaan otti unta kammiossaan. — Oli pihalla vahva tammi, jonka isäntä oli ottanut halaistaksensa. Tähän oli hakattu kaksi paksua vaajaa, jotka tekivät puussa leveän aukon.

"Tuossa puussa", sanoi Repolainen, "on enemmän mettä, kuin voitte
saavastakkaan. Dietäkööä kukaan on tuosta sulkesta sisälle, mutta älläköö eikka sinun

aavistaakkaali. Pistakaa kuononiin tuosta aukosta sisälle, mutta aikaa oiko aivani perso, sillä tiedätte hyvin, kuinka vaikeasti mesi sulaa vatsassa".

"Oh, en minä mikään ahmaja ole", vastasi Karhu, tungeten päänsä ja etujalkansa puun-aukkoon. Mutta Repolainen repi vaajat pois ja Mesikämmen oli vangittu. Siinä hän nyt parkua möyrysi potkien takajaloillansa, kunnes talon-isäntä juoksi ulos nuija kädessä katsomaan, mikä nyt olisi.

"Miltä maistuu mesi, hyvä setäni?" huusi nyt Repolainen. "Syökää kohtuullisesti, ettei tulisi kalliille terveydellenne mikään vamma. Katsokaa isäntä hyväkin tulee teille seuraa pitämään. Hän ehkä antaa teille vähän jälkiruokaa atriante päätteeksi". — Ja näin sanottua, kettu juosta ketkutteli kotia linnaansa. Mutta isäntä, kun huomasi, miten oli asiain laita, pani koko naapurikunnan liikkeelle. "Tulkaa", huusi hän, "totta-tosiaan on puutarhassani karhu, se on puussa kiinni, se ei pääse sieltä mihinkään." Pappi, kokki, haudankaivaja ja muut kaikki tunkeusivat ulos tätä ihmettä katsomaan. Yhdellä oli heinähanko, toisella lapio ja kaikki rupesivat aseillansa, mikä kullakin sattui olemaan, karhu raukkaa ahdistamaan. Tämä nyt joutui huutavaan hätään. Tuskassansa repi hän verestävän päänsä puusta, jotta nahka ja molemmat korvat reväistiin pois; mutta vieläkin oli hän jaloistansa kiinni. Päästäksensä niistä irti, menetti hän molemmat kyntensä. Nyt hän juosta nilkutti vainoojiansa pakoon. Seppä koetti saavuttaa häntä suurella vasarallansa, toiset taas lapioilla; Jusu renkimies ahdisti häntä pitkällä varstallansa; Jusu ja Kyösti olivatkin vainoojista ilkeimmät. Leena emäntä juoksi hiilihanko kädessä vaimoväen päällikkönä. Naiset olivat tässä takaa-ajossa erinomaisen innolliset. He riensivät hapsot hajalla huutaen ja purkaen ojien ja aitojen yli, itsiänsä vähintäkään säästämättä. Leena emäntä oli aina etunenässä. Mutta yht'äkkiä kääntyi Mesikämmen ja syöksi viisi naista jokeen. Niitten joukossa oli myöskin urhea emäntämme. Tästäpä melske ja huuhu vielä pahempi. "Katsokaa", huusi kylän pappi, "Siellä uppoo Leena emäntä veden alle, hyvä palkinto sille, joka hänen pelastaa" No, miehet oieti karkasivat veteen, josta Karhulle vähän heugen-vuoroa.

Vilvoitellaksensa saamia haavojansa, karkasi myös Mesikämmen raukka jokeen. Nyt kulki hän virran viemänä jokea alaspäin, voivotellen korvia ja jalkoja, ja kiroten Repolaista.

Repolainen, joka tällä aikaa oli ollut kanain pyynnössä, tuli nyt jokeen saalistansa viruttamaan. Täällä hän näki Karhun hervotonna kulkevan virtaa alaspäin. Repolainen ensin vähän hämmästyi nähdessänsä karhun vielä olevan hengissä. Mutta kun näki hänen olevan korvia paitsi, tuli hän tästä hyvälle

mielin, jotta huusi: "hoi, Setäseni, minkä tähden olette jättäneet korvanne Simalaan?" Karhu, päästäksensä Ketun irtistelemisistä, sukelsi veden alle. Nyt ajoi virta hänen rantaan, jossa makasi odottaen kuoleman lähestymistä. Vihdoin, kun ei kuolemaa kuulunut, rupesi hän jälleen matkalle ja pääsi, vaellettuansa neljä päivää suuressa tuskassa, vihdoin viimeinkin kuninkaan hoviin.

Kuningas kun näki, mimmoisena Mesikämmen palasi matkastaan, huusi: "Jumala nähköön, Karhuseni, kuka on sinun tuohon kurjuuteen saattanut?"

"Repolainen heittiö", vastata murisi Karhu, Sitten Kuningas vannoi juhlallisen valan, että semmoinen kuonon mies kuin Karhu ei olisi suotta semmoista solvausta kärsinyt. Kunniansa ja vieläpä kruununsakin pani hän pantiksi siitä, että olisi Repolainen ilkeyttänsä katuva; muutoin hän ei tahtoisi muka ikinä miekkaa kantaa. Tämmöisen valan teki kuningas.

Kuningas kutsutti sitten neuvoskuntaa kokoon. He päättivät taasen kutsuttaa Repolaista töistänsä tiliä tekemään. Kissa Mirri piti lähettilääksi rupeemaan. "Sano sille roistolle", lausui kuningas, "että hänen on kuolema edessä, jos hän jää kolmannen kerran kutsuttavaksi".

"Mitä minä vaivainen voin tehdä", arveli Kissa alla päin, pahoilla mielin. "Minä olen ainoastaan pieni kissa. Kuinka voin minä siinä toimeen tulla, mihin ei karhukaan kyennyt? Älkää pahaksi panko, ett'en voi ottaa tuota tehtäväkseni".

"No, vähänpä tuosta", vastasi kuningas; "moni pikkuinen mies on käytöksistänsä sukkela, ymmärryksestänsä terävä. Sinä, Kissaseni, et ole suuren suuri, etkä myöskään pienen pieni, vaan sinä olet tarkka ja varova".

"Minä noudatan Teidän korkeata tahtoanne", sanoi Mirri aivan hyvillänsä kuninkaan ylistyssanoista. "Jos matkallani näen jonkun aaveen tien oikealla puolella, siitä tiedän onnistuvani."

Kolmas Luku.

No, Kissa oli astuskellut vähän matkaa, niin näki pääskyisen lentävän. "Tule, kultalintuni", huuti hän, "tule, istu oikealle puolelleni". Vaan lintu lensi vasemmalla puolella olevaan puuhun ja rupesi laulamaan. Tästä joutui Kissa pahoille mielin, kun nyt tiesi yrityksensä menevän mitättömäksi. Mutta mitä tästä? Hän astui vaan yhä eteenpäin, kunnes pääsi Veitikkälään, jossa tapasi Ketun istuvan linnansa edustalla. Kissa nyt sanoi asiansa, miten oli tullut

kuninkaan lähettiläänä.

"Terve-tultuanne, armas orpanani!" vastasi Repolainen. "Toivon teille Jumalan siunausta". — Minkä siunauksen Repolainen mielessänsä toivoi, sen lukija helposti arvaa. "Orpanani, mitä tahdotte ruuaksi? Uni tuntuu aina makeammalta, kun vatsa on hyvin täynnä. Täksi yöksi olette vieraani; huomenna tahdomme yhdessä lähteä matkoille. Minun on erinomaisen hauska, kun saan teitä kumppanikseni. Sillä kaikista sukulaisistani ei ole ketään, johonka semmoisella uskalluksella luottaisin kuin teihin. Tuo Karhu on kovasti siistitön ja ahnas. Hän kohteli minua törkeästi ja säädyttömästi. Minä en kuinkaan uskaltanut lähteä maikoille kanssansa. Mutta teidän kanssanne on minun oikein hupainen matkustella. Huomenna tahdomme oieti auringon nousulla lähteä liikkeelle".

Mirri vastasi: "Mikäpä on kohta lähtiessämme? Nummella matkustaessamme tulee meille kaunis kuunvalo".

"Äläs vielä", arveli Repolainen, "yö-matkustamiset ovat kovin vaaralliset ja vaivaloiset. On, näethän, niitä, jotka päivänpaisteessa ovat hyvinkin kohteliaat, vaan kuunvalossa pahimmat viholliset".

"Jos niin on", vastasi Mirri, "tahtoisin kernaasti tietää, mitä voin saada ruuaksi, jos yöksi jään".

"Minulla on hyvää mettä", sanoi Repolainen.

"En syö semmoista", ärjäsi Kissa melkein sylkäisten. "Mutta eikö teillä olisi hiiriä syötäväksi tarjota?"

"Mitä ma kuulen! syöttekö mieluisasti hiiriä?" sanoi Kettu, "Onko se vaan todella sanottu? Oh, jos niin on, onpa naapuri-papilla aitta, jossa on hiiriä niin että kihisee. Pappi on hyvin halukas pääsemään niistä vapaaksi. Minä saan joka päivä kuulla hänen marittavan niistä".

"Viekää minä sinne", huusi varomaton Kissa.

"No, kyllä minä teille sitten toimitan oivaa ruokaa".

Mirri otti uskoaksensa Ketun sanoja ja seurasi jälkiänsä. Näin tulivat papin aittaan. Repolainen oli entispäivänä kaaputtanut rei'än seinän alle, josta sitten yön pimeydessä oli varastanut kanan. Martti, papin vanhin poika, kohosi kanan kostaiaksi. Hän asetti naulan Ketun tekemän reiän eteen iotta kanan-varas siihen

Repolainen. Hän astui pöydän ketun kengän ketun eteen, jotta hänen varas omien puuttuisi. — Tätä Repolainen hyvin tiesi.

"Pistäytykää nyt tuosta lävestä sisälle, armas orpanani", sanoi pahan-ilkeä Kettu. "Minä tahdon tässä vartioida, niin kauan kuin te atrioitsette. Kuulkaa vaan kuinka hiiret vinkuvat siellä sisäpuolella. Palatkaa sitten kun olette syöneet tarpeen".

"Eihän täällä vaan mitään vaaraa lie?" kyseli Kissa tirkistellen Repolaista. "Nuot papit ovat usein hyvin liukkaat, jos lihavatkin".

"Oh, jos olette pelkuri", vastasi Repolainen, "niin menkäämme kotio, kyllä minä sielläkin voin tarjota teille jommoisenkin atrian, ehk'ei hiiriä siellä ole saatavana".

Mutta Mirri riensi reikään ja tarttui paulaan. Tämmöisen kohteliaisuuden osoitti Kettu Repolainen vieraallensa.

Mirri, kun tuskissansa pyrki irti päästä, joutui yhä ahtaampaan kiinni. Repolainen kysyi: "Mirriseni, mimmoiset ovat hiiret syödä? hyvät, luullakseni. Jos pikku Martti tietäisi sinun atrioitsevan täällä, niin kylläpä hän tulisi tuomaan sinulle sinappia; hän on hyvin kohtelias nuorukainen. Oh, onko hovissa otettu tavaksi veisata noin pitkiä ruokavirsiä, kuin sinä, veli pyhä, vetelet?" Näin sanottua, Repolainen läksi tiehensä, miettien jotakin toista konnantyötä.

Mutta Mirri vaikeroitsi surkeasti, niinkuin hädän-alainen kissa ainakin, kunnes Martti heräsi unestansa ja hyppäsi ilomielin vuoteeltansa. Hän herätti isänsä ja äitinsä ynnä koko perheen, huutaen: "me olemme saaneet Ketun kiinni". Pappikin hät'hätää pistäytyi pieneen yönuttuun. Kaikki juoksivat nuijia ja soittoja käsissä, tappaaksensa varkaan. Mirri, joka luuli kuoleman lähestyvän, rupesi nyt leiskumaan entistä pahemmin. Toisen silmän kadotti hän nuijan-lyönnistä. Nyt kun oli melkein pääsemättömissä, kävi hän papin reiteen kiinni ja rupesi hirmuisesti kostamaan. Pappi kävi pyörreksiin ja tästä kaikki niin hämmästyivät, että Kissasta huolimatta menivät viemään pappia vuoteelle. Kissa raukka jäi vielä elämään.

Haavoitettuna ja melkein puoli-kuolleena rupesi Mirri vielä henkensä edestä taistelemaan, kunnes hänen viimein onnistui hampaillansa leikata paksu köysi poikki. Nyt riensi riihistä ulos ja läksi aika vauhtia hoviin juoksemaan. Koko matkan valitti hän itseksensä kadotettua silmäänsä ja haavojansa sekä Ketun häneällistä netosta.

Mutta nyt kuninkaan viha virisi ilmi-tuleen. Hän uhkasi surmaa ja kuolemaa petturille. Taas kutsutti neuvoskunnan kokoon ja kysyi kokoontuneilta ylimyksillä, mitä oli tehtävää.

Mäyrä Metsäsika vastasi: "Kutsuta häntä kolmas kerta, jos hän silloinkaan ei tule, anna hänen mennä kuolemaan".

"Kuka tahtoo mennä kutsumaan häntä?" kysyi kuningas. "Kenellä on semmoinen into minua palvelemaan?"

"Armollisin Kuningas", vastasi Mäyrä, "kyllä minä mieluisesti lähden tälle kutsumustoimelle, jos niin hyväksi näette".

"Mene ystäväni", lausui kuningas, "mutta ole varoillasi, ett'et tule tuhoon".

No, Mäyrä läksi astumaan tietä, joka vei Veitikkälään. Perille päästyänsä tapasi hän Repolaisen kotona vaimonsa ja lastensa seurassa.

"Hyvää päivää, Kettu setä", huusi Mäyrä. "Kuinka te, jonka aina olen luullut ymmärtäväksi mieheksi, olette voineet noin pahoin pilkata kuninkaan lähettiläitä? Ettekö jo ole malttaneet mieltänne ja päättäneet tulla kuninkaan oikeuteen? Kanteita teitä vastaan karttuu päivä päivältä. Jos ette nyt tule hoviin, ankara tuomio lankee teidän päällenne. Kuningas miehinensä voiminensa on varmaankin piirittävä linnaanne. Silloin ette voi hävitystä paeta. Te olette perheenenne päivinenne joutuva surman suuhun. Tulkaa siis minun kanssani hoviin. Sukkeluutenne on ennenkin pelastanut teidät hädistä".

"Kiitoksia neuvoistasi, hyvä nepaseni", lausui Repolainen. "Minun on aina ollut sinusta iloa. Tahdon lähteä kanssasi matkoille. Kuninkaan toivon osoittavan minulle hyvää suosiota. Hän tietää minun tarpeelliseksi itsellensä. Minutta ei hän voi toimeen tulla, vaikka olisin tehnyt vielä kymmenen vertaa enemmän paha. Ylimykset katsovat karsain silmin älyäni ja toimellisuuttani ja ovat sentähden salaisissa hankkeissa minua vastaan. Meidän täytyy ottaa tarkasteltavaksi mitä on tehtävää".

Sitten lausui Repolainen rakastetulle rouvallensa, Revottarelle, näin: "pidä, herttaseni, tarkka huoli lapsistamme, erittäinkin Mikko pojasta. Hänellä on terävät hampaat, niinkuin isälläkin. Minä toivon siitä pojasta paljon. Vie myöskin Ruso poika pieniin harjoitusretkiin, jotta luonnonlahjansa paremmin

eteyisivät. — Älä myöskään tuhlaa talon varoja".

Näin sanottua, meni Repolainen tiehensä, jättäen perheensä, erittäinkin Revottaren suureen kaipaukseen.

Eipä kauaksi päästykään, ennenkuin Repolainen lausui: "armas nepaseni, pelkään pahoin kuolevani tällä matkallani; syntini kauhistavat minua kovasti. Ei ole pappia toista saatavana. Anna minä tunnustan sinulle rikokseni".

"Katuvaisuutenne ilahuttaa minua; tehkää tunnustuksenne ilman pelotta ja varoisuutta".

Repolainen sitten kertoeli muutamia petoksia, joita oli tehnyt Susi Jolkalle. Sen jälkeen lausui hän katuvaisella katsannolla: "semmoinen on tunnustukseni, määrää mitä minun on tehtävää, saadakseni syntini anteeksi. Sen vaan rukoilen nöyrimmästi, määrää nämät tehtäväni mitä suuremmiksi, jotta tulisi sydämmelleni lepoa".

Mäyrä Metsäsika, kun oli tämmöisiin hyvin tottunut, otti vitsan ja sanoi Ketulle: "lyökää tällä kolme kertaa selkäänne, laskekaa se sitten maahan ja juoskaa kolmasti sen ylitse; kun tämän olette tehneet, suudelkaa sitä siivosti, näyttääksenne katuvaista mieltänne. Tehkää mitä olen käskenyt ja minä julistan teidän kaikista synnistänne vapaaksi".

Kun oli Kettu tehtävänsä tehnyt, sanoi Mäyrä: "nyt pitää teidän myöskin elämässä osoittaman, että teidän on aikomus vastapain astua parempaa polkua. Teidän pitää veisaaman virsiä, käymän kirkossa, antaman almuja ja olletikkin ikäpäiviksi luopuman kaikesta ryöstämisestä ja petollisuudesta".

Kettu nyt lausui juhlallisesti: "minä vannon täyttääkseni kaikkia, mitä minulta vaatinut olet".

Mentiin siitä sitten eteenpäin. Kun tultiin hovin likelle, meni tie erään luostarin sivutse, jonka ympäristöllä oli paljon kanoja, hyvin puhlakat ja lihavat kaikki. Kettu, kun näki näin paljon herkkua, huusi kiiltävin silmin: "suorin tie menee juuri muurin sivutse, kulkekaamme sitä!" — Kun tulivat kanoja likelle, Kettu veitikka rupesi salaa niitä tirkistelemään. Mutta yksi kana, joka näytti hyvin tuoreelta ja nuorenmaiselta, astui hänelle erittäinkin silmiin. Muistamatta valansa riensi hän nyt takaa ja oli kohta höyhenissä kynsin kiinni.

... ..

Mutta Mayra tasta kovin pelastyen, nuusi: "niinko kaytatte itseanne, saatuanne synnit anteeksi?"

Repolainen luopui yrityksestensä ja sanoi hyvin siivosti: "minä olen niin kovasti hajamielinen, Jumala armahtakoon, jos minä välistä epähuomiosta harhailen!"

Sitten kuljettiin kaidan sillan ylitse. Mutta Kettu parka käänsi aina silmänsä ta'appäin kanain puoleen. Sitä ei hän kuinkaan voinut olla tekemättä. Vaikka olisi päänsä leikattu vartalosta pois, olisi se kuitenkin juossut kananpoikien perässä. Näin vallaton oli hänessä tuo paha halu.

Mäyrä Metsäsika, kun tätä huomasi, lausui varoittaen, kuin rippi-isä ainakin: "setäni, minkätähden kiertää silmänne aina ta'appäin? Minä pelkään teissä pahoja himoja syntyneen. Katsokaa vaan, ettei ahmustamisen halu vie teitä kadotukseen".

Repolainen vastasi: "ole minusta huoleton; varoituksillasi häiritset minua rukouksissani. Minä luen nyt juuri muutamia Pater-nosteria niitten kanain hyväksi, jotka tapoin tuolta kanan-perheeltä".

Tästä Mäyrä vaikenä ja Repolainen katseli ta'appäin kanoja, niin kauan kuin silmä sinne kannatti.

Neljäs Luku.

Kun hovissa kuultiin, että Repolainen nyt vihdoin viimeinkin oli tulossa, kokoontuivat kaikki häntä katselemaan. Kaikki odottivat ilomielin Ketun tutkistelemusta. Repolainen tästä huolimatta tuli hyvin reippaasti hoviin. Niin astui hän vakaille askeleilla kuninkaan eteen ja otti näin puhuaksensa: "Armolisin, Armollisin ja kuuluisin kuningas! Ottakaatte kuullaksenne mitä minä teille esittelen. Te tunnette uskollisuuteni — hovilaisenne tuntevat sen myös ja sentähden he vainoovat minua."

"Suus' kiinni!" ärjähti kuningas, "se on vallan turhaa, että sinä nyt koetat lorutella ja liehakoitella. Katsele tuota kukkoa, — ehk'et tunnekkaan sitä? — mihinkä sinä olet hävittänyt hänen lapsiansa? selitä minulle se. — Katsele Kissaa ja Karhua. Kysynet ehkä, mitä vasten minä sinua soimaan. Katsele ympärillesi. Koko maakunta on täynnänsä valituksia sinua vastaan. Nyt et ole täältä niin pian pääsevä."

"Armollisin herra" vastasi Kettu "jos tuo Mesikämmen huria on ioutunut

Kunnonisin Kettu, vastasi Kettu, jos tuo Mesikämmen nautti on joutunut korvattomaksi siitä että kävi ryöstämässä mettä toisen puutarhasta, olenko minä siitä edesvastaukseen vedettävä. Ja olenko minä rangaistuksen alainen sitä vasten että Kissa, jonka minä otin kaikella kunnioituksella vastaan, ei voinut hillitä kynsiänsä vaan meni huolimatta varoituksistani pappilaan varkaksiin? Tehkääte kuitenkin, mitä tahdotte. Polttakaa minua, korventakaa taikka hirttäkää, jos mielenne laatii. Minä olen Teidän valloissanne. Te olette väkevä ja mahtava, minä olen heikko ja vähäpätöinen. Mutta tapahtukoon, mitä tahansa, minä vaan pysyn oikeuden tiellä."

Sitten lausui Oinas Ollikka: "ah, nyt on meidän aikamme tullut; esitelkäämme nyt kanteemme."

Nyt astuikin sitten Susi Jolkka kanteinensa eteen, vieläpä Kissa Mirri ja Karhu Mesikämmenkin, kaikki tulivat nyt oikein miehissä kuninkaan eteen. Ei kaikkia niitä voi mainitakaan, jotka nyt tulivat Kettu riiviöstä valittamaan. Kanne seurasi kannetta. Kertomukset heittiön ilkitöistä olivat lukemattomat. Vaan Kettu tästä ei ollut millänsäkään, hän seiso siellä niinkuin totuuden marttira. Kun vaan sopi, pisti hän jonkun sanan väliin ja välistä tulvasi puolustus-puheensa niinkuin kirkas virtavesi. Kaikki kuulijat ihmettelivät. Sillä hän ei ainoastaan väittänyt itsensä syyttömäksi, vaan ajoi asiansa niin hartaasti, että usein näytti siltä, kuin olisi hän ollut päälle-kantaja eikä kanteen-alainen. Mutta todistuksia häntä vastaan karttui yhä uusia vaan. Kanteetkin jo rupesivat käydä yhä selvemmiiksi. Yksimielisesti julistettiin Repolainen syynalaiseksi ja päätettiin kuoleman-rangaistukseen velkapääksi. Hän olisi muka kahleisin pantava ja hirsipuuhun nostettava.

Repolainen itsekin luuli nyt tuhon tulevan. Hänen sukkela puheensa oli rauennut tyhjään. Kuningas itse julisti tuomion. Nyt pahantekijä pantiin kahleisin ja kuolema kauhistavaisessa muodossansa kuvastui silmäinsä edessä.

Kettu Repolaisen ystävät nyt tulivat kovin murheellisiksi. Erittäinkin oli Martti Apinja ja Mäyrä Metsäsika suruissansa. He surivat enemmän kuin olisi voitu uskoakkaan, sillä Repolainen oli mahtava ylimys, jonka kamala onnettomuus kovin pelästytti kumppaniansa. Niin pyysivät kuninkaalta lupaa lähteäksensä hovista ja menivät tiehensä.

Mutta Susi, Karhu ja Kissa olivat hyvin mielistyneet näihin mestaus-askareisiin.

"Muistatteko, Susi orpana", lausui Kissa, irvistellen ilosta, "kuinka Kettu oli anumiehenä valioinne hirtettäessä. Ja to, Mesikämmen, helposti muistatte

apumiehenä veteimme murettuina. Ja te, mesikaimien, neiposet muistatte käymistänne Simalan puutarhassa. Jos tuon heittiön kavaluus taas vapahtaa hänen, ei tule meille enään ikinä koston aika".

"Älä semmoisia puhukkaan, että hän täältä pääsisi" jyrisi Susi. "Anna tänne köysi vaan".

Ja nyt tuli kuningas koko hovinensa katselemaan, miten tuomion täyttäminen olisi tapahtuva. Myöskin tuli kuninkaan puoliso kaikkine hovi-naisinensa. Vieläpä tuli suuri joukko katsojaisväkeä, sekä köyhiä että rikkaita, kaikki toivoen Repolaisen kuolemaa ja halukkaat omin silmin näkemään sitä. Susi varoitti ystävänsä erittäinkin vaimonsa pitämään Repolaisesta tarkkaa vaaria. Karhua käski hän muistamaan kärsimisiänsä. Koetteli, näet, saada tuon vakaa-luonteisen miehen hyvään intoon.

"Mirri on sukkela kiipeemään", sanoi hän, "hänen pitää kiinnittämän köysi hirsipuuhun. Pidä sinä Kettu kiinni niin kauan kuin minä asetan tikapuut".

"Oh, pane vaan tikapuut paikallensa", vastasi Karhu, "kyllä minä pidän tästä heittiöstä huolta."

"Oh, kuinka nyt olette toimeliaat", lausui Kettu alakuloisena. "Mikä into teissä on murhata minua, vaikka minä aina olen ollut teille hyvän-suojea!" Mutta itseksensä arveli hän vaan, millä olisi tästä pahasta pakeneminen. "Jos nyt vaan saisin kuninkaan armon, kyllä minä näille kolmelle toverille toimistansa hyvän palkkarahan toimittaisin. Olisin valmis myöntymään kaikkiin, päästäkseni eheänä täältä". Näin miettien täytyi Kettu raukan astua tikapuita ylöspäin ja tässä viimeisessä tuskassansa rupesi hän päättänsä vääntämään yli ympäri ja surkealla äänellä huutamaan: "kuolema jo vilajaa silmäini edessä. Suokaa, että minä ensin te'en tunnustukseni, jotten kuolemani jälkeen tulisi vielä pahemman rangaistuksen alaiseksi jostakin salassa pidetystä synnistä".

Säälien häntä, sanoivat muutamat: "tämä on aivan kohtuullinen pyyntö". Kuningaskin, kuultuansa Ketun sielun-ahdistusta, myöntyi hänen anomukseensa. Nyt Repolainen tunsu mielensä keveämmäksi ja alkoi kohta hartaalla äänellä: "Spiritus Domine, auta minua! Ei ole koko tämän avaruuden alla olentoa semmoista, jolle en olisi minä poloinen vääryyttä tehnyt. Olen ollut viattomain lammasten murhaaja. Olen ilomieliin soaissut kynteni rauhallisten vuohten vereen. En ole minä murha-vimmassani säästänyt lintuja, en kanoja, en ankoja enkä hanhia ensinkään. Missä vaan tapasin surmasin niitä, ja monta, jota en voinut syödä, keuhkein sentään. Eräänä talvena ollessani Boirin tienoilla nääsin

voinut syödä, kaivoin sannaan. Etäänä taivella ollessani keniin uenoma paasin suden tuttavuuteen. Me rupesimme osamiehiksi. Kaikki saalis, mitä saisimme, olisi keskenämme jaettava. Mutta aina varasti hän petoksella minulta osani. Jos yhdessä olimme tavoittaneet härän taikka lehmän, toi hän vaimonsa ja seitsemän lapsensa atriean, jotta minulle jäi ainoastaan luut nuuskittaviksi. Kuitenkaan en Jumalan kiitos! kuollut nälkään. Sillä minä elin salaisesta aarteestani, joka oli tarpeitani paljoa suurempi. Ei ole semmoisia vaunuja, joilla voisi tätä seitsemään päivään pois-vedettää".

Kuningas, kun kuuli aarteesta puhuttavan, astui Kettua likemmäksi ja kysyi utterasti: "millä olet sinä aarteen käsiisi saanut?"

Repolainen vastasi: "en tahdo nyt kuoleman hetkellä mitään salana pitää; tahdon kaikki Teille tunnustaa. Tämä aarre, josta puhuin — sydäntäni puree sitä sanoa — on varastettua omaisuutta. Oli, näette, suuri joukko yhtynyt liittoon tappaaksensa Teitä. Tähän olivat he valalla sitouneet ja olisivatkin ilkeän aikomuksensa täyttäneet, ell'en olisi minä heiltä kaikki rahansa varastanut. Voimakas kuningas! kallis henkenne rippui tästä aarteesta ja vaikka tiesin tällä varkaudella saattavani isäni hautaan, en voinut Teidän tähtenne olla sitä tekemättä".

Kuninkaan puoliso kuuli hämmästyksellä näitä salaisuuksia. "Minä käsken sinun, Repolainen", huusi hän, "johdata kaikki tämän asian kohdat mieleesi. Tunnusta nyt kuoleman hetkellä uskollisesti kaikki seikat".

Kuningas lausui: "kukin pitääköön suunsa kiinni. Tämä asia on tärkeä. Selitä sinä Repolainen se minulle perin pohjin. Astu likemmäksi ja puhu suusi puhtaaksi".

No Repolainen, näistä kuninkaan sanoista hyvin virkistynyt, astui tikapuita alaspäin vihollisillensa suureksi suuttumukseksi ja lähestyi kuningasta ja kuninkaan puolisoa, jotka rupesivat häntä tarkasti tutkistelemaan. Kettu nyt valmistaikse oikein ankariin valheisin. "Jos nyt voin uudestaan voittaa kaninkaan mielisuosion, olen jo voitolla", arveli hän. "Mutta minun täytyy nyt voimieni mukaan valheita laskea".

Kuninkaan puoliso, kun oli kovin hädillänsä, viskasi kysymyksiä yhden toisensa perästä. Repolainen vaan vastasi: "minä tahdon teille kaikki jutella. Kuolema on edessäni; minä en tahdo sieluani kärsimään tunnustuksen laimin-lyömisestä. Parempi on tunnustaa, vaikka tämä tunnustus on esiin tuova hirmuisia kanteita rakastetuista ystäviä ja sukulaisia vastaan, kuin heittää sielunsa ijankaikkiseen tuskahan".

kadotukseen".

Kuningas, kun kuuli nämät Ketun sanat, kävi oikein yksitotiseksi ja lausui: "puhutkos totta, Repolaiseni?" Kettu vastasi tirkistellen maata: "ah! armollisin kuningas, vaikka olen köyhä syntinen raukka, on totuus kuitenkin aina ollut minulle kallis, ja mitä minä nyt enään valheista hyötyisinkään? Te tiedätte itse, että minun pitää kuoleman". —

"Oh poloinen raukka", sanoi kuninkaan puoliso, "minä surkuttelen tuskitustansa".

Kuninkaan käskystä vaikenä nyt koko kokous. "Armollisin kuningas!" sanoi Repolainen, "Teidän luvallanne tahdon minä puhua. Jos puhunkin pikaisesti enkä joudu sanojani oikein sovittaa, olen kuitenkin oleva kokonaan todenperäinen. Koko sala-liiton tahdon juuriltansa Teille selitellä".

Viides Luku.

Repolainen nyt alkoi puhua näin: "minun isä vainajani sattui löytämään erään muinaisen kuninkaan kätkemää aarretta. Tästä tuli hän kovin ylpeäksi, rupesi ylenkatseella kohtelevaan kumppaniansa ja koki päästäksensä ylhäisempiin yhteyksiin ja seuroihin. Hän lähetti Kissa Mirrin Ardenni-vuorten jylhiin metsiin hakemaan Karhu Mesikämmenen. Oli, näet, isäni aikomus tehdä Karhu kuninkaaksi ja vanhoa hänelle uskollisuuden-vala. Kun Karhu sai tämän sanoman, lähti hän kohdakkoon isäni luoksi. Isäni tuli tästä varsin iloiseksi. Hän lähetti noutamaan Susi Jolkan ja viisaan Mäyrä Metsäsian. Nämät neljä nyt aprikoitsivat asiaa, vieläpä Kissakin viidentenä miehenä. He päättivät kuninkaan tapettavaksi ja tekivät keskenänsä ikuisiksi päiviksi kestävän liiton, jonka vahvistivat vahvalla valalla. — Mutta eräänä aamuna tapahtui että Mäyrä suurusta syödessänsä vähän juopui oluesta, jotta tuli tavallista puheliaammaksi. Nyt tuo tyhmä ei enään voinut suutansa tukkia, vaan jutella lörpötteli vaimollensa koko salaisuuden. Vaimonsa kyllä sitoutui rikkomattomaan äänettömyyteen, vaan mitäs vielä! Ei aikaakaan niin tapasi vaimoani, jonka käski juhlallisesti vanhoa, sielunsa, kunniansa ja kalliin autuutensa uhalla, ett'ei tahtoisi hiiskua sanaakaan siitä, mitä nyt muka tahtoi sille jutella. Tämä oli, niinkuin kyllä arvaatte, tähän valaan kohta valmis. Nyt kertoeli hän sille koko asian. Vaimoni taas, kielevä niinkuin naiset ainakin, ei voinut olla tätä kummaa minulle juttelematta. Näin sain minä asiasta tiedon. Jopa nyt peräti! arvelin minä itsekseni, mikä hurjaus on nyt päihinsä puuttunut! Kuninkaamme on korkeasukuinen, mahtava ja armollinen, se olisi meille aivan huono muutos, jos

ylentäisimme kuninkaan-istuimelle semmoisen tyhmän hölmön, kuin tuo Karhu on. Näin ajattelin minä monta viikkoa tuota salaliittoa, miettien mielessäni, millä voisin sitä estää.

"Minä sen hyvin ymmärsin, että niinkauan kuin isäni hallussa oli tuo aarre, olisi hänen helppo milloinkaa hyvänsä kokoilla sotajoukkoa. Sentähden oli ensiksi tarkka huoleni löytää se paikka, johon oli aarre kätketty, ja salaa viedä tämä pois. Jos joskus isäni lähti kotoa pois, seurasin minä kohta jälkiänsä, nähdäkseni, menisikö aarre-paikalle.

"Kerran havaitsin hänen pistäytyvän eräasen rotkoon. Täällä hän luuli olevansa yksin. Ensin katseli tarkasti ympärillensä, mutta kun ei nähnyt mitään ei likellä eikä kaukana, tukki hän rotkon läven sannalla ja poisti hännällensä jalkainsa tekemät jäljet. Sitten meni hän muille toimille, mutta minä heti aarretta katsomaan. Kohta jälkeensä läksin vaimoni kanssa sitä noutamaan. Monet yöt päivät läpitsensä kanniskelimme ja laahasimme tuota, ollen meillä suuri vastus siitä, kun ei ollut meillä rattaita eikä vankkuria, millä olisimme voineet saaliimme pois vetää. Sillä aikaa piti isäni joka päivä kokouksia salaliittolaisten kanssa. Mesikämmen ja Susi Jolkka lähettivät avoimen kirjeen pitkin maakuntaa, houkutellaksensa itselleen laholaisia. Tämmöisiä olisi muka joukottain karttuminen. Karhu lupasi maksaa hyvän palkan kaikille, joitten oli halu mennä hänelle sotapalvelukseen. Luottaen aarteensa, jonka luuli olevan vallankin hyvässä säilyssä, matkusti isäni maakunnan läpitse, näyttäen tätä kirjettä.

"Udestaan oli kesä tulossa. Nyt palasi isäni kumppaniensa luoksi. Ilomielin näytteli hän heille pitkän luettelon niistä, jotka rahan viettelyksestä olivat sitouneet valtakumouksen tekemiseen. Kävipä Mesikämmen tästä kovin iloiseksi. Nuot viisi toveria lukivat nyt yhdessä tuota ilahuttavaa luetteloa. Ei paremmista lupauksista apuakaan, kuin mitkä siinä oli; kaksitoista sataa Suden sukulaista olisi tuleva pitkillä kynsillään ja terävillä hampaillansa; myöskin olivat kaikki kissat ja karhut ilmoittaneet itsensä Mesikämmenen liittolaisiksi; kukin metsäsika oli valmis kohta marssimaan sotaan. Mutta yksi ehto oli tässä kuitenkin; oli, näet, kuukauden palkkaraha edeltäkin maksettava kullekin soturille. Jumalan kiitos olen minä saattanut pahat aikomuksensa häpeään.

"No, isäni lähti nyt aarrettansa katsomaan. Mutta tässä oli kummaa kummempaa. Hän haki kaikki paikat, kaappi kaikki luolan seinukset ja haiskeli joka nurkassa, vaan aarteesta ei voinut löytää äyriäkään. Sitten riensi hän tuskan ja häpeän alaisena luolasta ulos ja — oh, kuinka tuo muisto kauhistuttaa minua, — hirtti

itsensä.

"Tämä hirmuinen tapaus oli vaikuttamani. Minun täytyykin kärsiä siitä, mutta en kuitenkaan kadu tekoani. Susi Jolkka ja Mesikämmen, ehkä ovat valtion petturia, istuvat neuvoskunnassa kuningasta likinnä. Mutta Kettu poloinen, mitä kiitollisuutta hänelle osoitetaan? Hän on antanut oman isänsä hengen alttiiksi kuninkaansa edestä".

Nyt tuli kuninkaalle ja puolisolensa suuri halu saada tuo aarre käsiinsä. No, kutsuivat Repolaisen erillensä, jotta saisivat muitten kuulematta asiasta keskustella. Kun muista erille oli päästy, sanoivat kohdakkoon: "kertoale meille missä tuo aarre on, sillä meidän tekisi mieli tietää se".

Repolainen vastasi: "miksi minä antaisin tuon rikkauden kuninkaalle, joka on minun kuolemaan tuominut? Te olette luottaneet vihollisteni puheisin, vaikka he ovat murhaajia ja varkaita".

"Älä ole milläskään", sanoi kuninkaan puoliso armollisesti, "puolisoni tahtoo heittää kaikki entiset unohduksiin. Hän on leppynyt sinua kohtaan ja lupaa sinulle armonsa. Mutta käytä itsesi siivommin toisten, muista se".

Kettu nyt lausui: "Armollisin kuninkaatar! jos kuningas Teidän läsnä ollessa tahtoo luvata minulle armonsa, olen minä tekevä hänen niin rikkaaksi, jottei maalla mointa".

"Älä usko häntä", ärjäsi kuningas vieläkin vihoissansa. "Häneen ei ole luottamista. Hänestä ei ole lähtenyt muuta, kuin valheita ja konnankoukkuja".

Kuninkaatar vastasi: "se on kyllä totta, että elämänsä tähän saakka ei ole voinut antaa hänelle meidän luottamustamme, mutta minä luulen nämät rikoksensa paremmin vallattomuuden kuin minkään pahan luonteen vaikuttamiksi. Arvele vaan, kuinka jalosti hän on parastamme valvonut ja kuinka hän nyt meidän parhaaksi kantaa snkulaisiensa päälle. Luultava on myöskin että huikenteleva mielensä on kuoleman likeisyydestä muuttunut jäykemmäksi".

"No, jos sinä uskot häntä", sanoi kuningas, "tahdon minä antaa hänelle rikoksensa anteeksi. Mutta tämä on viimeinen armon aika. Olkoon tästä lähin käytöksesssänsä varova".

Repolainen sitten lausui: "nyt tahdon teille jutella, missä tuo aarre on, enkä tahdo

teiltä salata mitään".

"Flanderin itäpuolella on, näette, autio erämaa, jossa on pieni metsikkö nimeltä Hysterlo, — pankaa nimi muistoonne. Siellä on Krekelborn niminen lähde, jossa ei oleskele muita eläviä kuin pöllöjä. Sinne minä kätkin aarteen. Menkää sinne itse puolisonne kanssa ja älkää millekkään lähettiläälle uskoko semmoisen suuren saaliin tuomista. Kyllä minä tien neuvon. Kun tulette Krekelborniin, näette kaksi nuorta koivua; yksi niistä on juuri lähteen reunalla. Menkää suorastaan koivun juurelle, sinne koivuun alle kätkin minä aarteen".

Mutta kuningas vastasi: "sinun täytyy tulla kanssamme. Kuinka minä yksin neuvoin sinne löytäisin? Olen eläessäni kuullut puhuttavan Lybeckistä ja Kölnistä jopa Pariisistakin, mutta Hyslerlostä en ole sinä ilmoisena ikänä kuullut hiiskuttavankaan. Yhtä outo, ystäväni, on mulle tuo Krekelborn".

Repolainen vastasi tähän: "jos epäilette sanomiani, kysykää keltä hyvänsä. — Hysterlo ja Krekelborn ovat mainittuina paikkain oikeat nimet".

Sitten hän kutsutti Jänes Wääräsäären ja sanoi hänelle: "selitä kuninkaalle, niin hyvin kuin tiedät, missä ovat Hysterlo ja Krekelborn. Pane juttusi alkuun".

"Siitä voin tarkat tiedot antaa", vastasi Wääräsääri. "Hysterlo on tuo metsikkö, jonka likellä Simo kyttyräselkä toverinensa oleskeli, kun tekivät väärää rahaa. Tämän paikan likitienoilla olen usein kärsinyt paljon vainoa Musti koirastansa".

Kuningas nyt sanoi Repolaiselle: "anna anteeksi että minä ensin vähän epäilin sanojesi totuutta. Katso nyt vaan, miten paraiten voisit viedä minun tuohon aarrepaikkaan".

Kettu nyt lausui kiiltävin silmin: "minä katsosin itseni oikein onnelliseksi, kun pääsisin kuninkaan seuralaisena kulkemaan Flanderiin. Minä olisin tuosta kunniasta vähän ylpeäkin. Mutta nyt on asian laita semmoinen, — en tahdo Teiltä mitään salata — Te tekisitte syntiä, jos ottaisitte minun mukaanne. Vaikka olen tästä asiasta kovin häpeillääni, tahdon sen Teille tunnustaa. Susi Jolkka, näette, rupesi muutamia viikkoja sitten munkiksi, jotta pääsisi vapaasti kulkemaan luostarin viinikellarissa, sillä hän ei mennyt Herraa palvelemaan, vaan omaa vatsaansa. Täällä hän nyt syödä ahmi yksin yhtä paljon kun kuusi muuta ja kuitenkin valitti minulle kuolevansa nälkään. Tästä minun tuli häntä sääli. Viimein autoin häntä pako, erittäinkin kun oli minulle läheinen sukulainen. Mutta kun tuli asia ilmi, Paavi pani minun pannaan. Teidän

luvallanne täytyy minun sieluni hyväksi kiiruhtaa huomenna auringon nousulla hakemaan synnistäni päästön. Minun täytyy tehdä pyhissä-vaellus Romaan ja sittemmin pyhään hautaan, ennenkuin kunnialla voin olla seurassanne. Ja muutoinkin, jos nyt lähtisin Teidän kanssanne, ruvettaisiin kohta sanomaan: 'oh! kuinka ystävällinen kuningas nyt on tuolle Kettu veitikalle, jonka nykyään oli tuominnut kuolemaan ja joka muutoinkin on pannaan pantu kulkuri'. Itse sen näette, herraseni, että tuo olisi kovin sopimatonta".

"Oikein puhuttu", vastasi kuningas. "Kun olet pannaan panta, en voi ottaa sinua mukaani. Wääräsääri tahi joku muu tulkoon minulle seuralaiseksi. Mutta sinä, Repolainen et saa viivyttaa menemistäsi päästöä pyytämään. Sinun on jo huomenna lähteminen. Mene, ystäväni, Jumalan nimeen!"

Kuudes Luku.

Näin Kettu Repolainen uudestaan sai kuninkaan suosion. Toisena päivänä lähti hän matkalle, ottaen päällensä hurskaan muodon. Käyttöksensä olivat vakaat ja koko olonsa näytti harrasmieliseltä, niinkuin pyhissä-matkustajan ainakin. Kuningas ja ko'ossa olevat eläimet palasivat hoviin. Moni helläsydämmellinen eläin oli säälinyt Ketun tekemurheita. Mutta Jänes Wääräsääri surkutteli häntä enimmiten.

"Armas Wääräsääreni", sanoi Kettu, "täytyykö meidän nyt toisistamme eritä? Jos sinä ja Oinas Ollikka, te jotka molemmat olette hyvänsuopeat ja hurskaat, tahtoisitte saattaa minua vähän matkaa, olisi se aivan otollista särjetylle mielelleni".

No, nämät, kun juuri jäähyväisissä oltiin, eivät raskinneet tuota ystävyyden osoitusta häneltä kieltää. Kun aikaa vähäisen oli kuljettu, näkivät Veitikkälä linnaansa. Kun sinne oli päästy, sanoi Repolainen Ollikalle: "jää tänne ulkopuolelle vähäksi aikaa odottamaan. Maista sillä aikaa näitä tuoreita ruohoja. Minä otan Jänes ystävämme mukaani sisälle. Pyydän hänen lohdutella vaimoani matkastani". Näin meni hän sisälle Wääräsäären kanssa. Täällä hän näki Revotar rouvan makaavan murheellisena lastensa vieressä. Sillä hän epäili jo miehensä palaavan kuninkaan hovista. Nyt kun näki Repolaisen astuvan sisälle, laukku selässä ja sauva kynnessä, hyppäsi hän ylös ja huusi ilomielin: "Kettu, omenani ainoiseni, missä olet sinä näin kauan viipynyt? kuinka sinun nyt on laita?"

Kettu sanoi: "minä olin juuri Manalan majoihin menemäisilläni, mutta kuningas osoitti minulle laupeutta ja minä jätin hänen, lähteäkseni pyhissä-vaellukseen.

Susi Jolkka ja Karhu Mesikämmen jäivät hoviin takausmiehikseni. Kuningas antoi minulle tuon Jäneksen sovintojaisiksi. Me saamme tehdä sen kanssa mitä tahdomme. Sillä kuningas sanoi eritessämme: 'se oli Jänes, joka petti sinun, Repolaiseni'".

Nämät sanat kuultuansa, pelästyi Jänes kovin ja koetti paeta. Mutta Repolainen astui oven eteen ja tarttui häntä niskaan kiinni, jotta hän rupesi kauheasti kiljumaan: "ystäväni, tule auttamaan! minua surmataan! pyhissä-vaeltaja murhaa minun!" — Mutta Jänes raukka ei ennättänyt pitkälle parkua, ennenkuin Kettu puri kurkkunsa poikki. Näin kohteli Kettu Repolainen vieraitansa. "Tule nyt ruualle", sanoi hän vaimollensa. "Harvoin näin lihavaa paistia saadaan. Ensi kerran maailmaan tultuansa, on tuo Jänes huono johonkin kelpaava." Repolainen istui nyt ruualle vaimonsa ja lastensa kanssa. Nahan nyljettyänsä, rupesivat he kaikki hyvillä mielin syömään.

Nyt sanoi rouva Revotar: "kuinka pääsit tuosta pulasta vapaaksi?"

"Oh, se on pitkä juttu", lausui Kettu irvistellen. "Mutta minun täytyy myöntää, että minun ja Hänen Majesteettinsa välisellä ystävyydellä ei ole juuri monta päivää varttuaksensa. Kun hän saa totuuden tietää, ei ole minulla armoa toivottavanakaan".

Oinas, jolle kävi pitkäksi näin kauan kumppaniansa odottaa, huusi levottomasti ovensuussa; "Wääräsääri hoi! etkö tule jo? Meidän on jo aika lähteä".

Repolainen, kun tämän kuuli, meni ulos ja lausui hyvin kohteliaasti: "armas ystäväni, Wääräsääri pyytää sinulta anteeksi, että on viivytännyt sinun näin kauan. Mutta katso, asia on semmoinen, että on joutunut puheisin vaimoni kanssa, joka on hyvin suulas. Ja arvaathan itse, miten paljon sukulaisilla on puhumisia, toistansa tavatessa. Hän pyytää siis sinun yksin mennä hiljalleen kotiapain."

Sitten sanoi Oinas: "minä kuulin pahan parkumisen. Korviini kuului melkein siltä, kuin olisi Wääräsääri huutanut apua. Teittekö vaan sille mitään pahaa"?

Kettu vastasi: "Minä puhuin pyhissä-vaelluksestani, josta vaimoni tuli semmoiseen pelästykseen ja tuskaan että pyörtyi. Se vaivanen on, näet, murheista poissa-olostani käynyt kovin heikoksi." Wääräsääri, kun näki tämän, joutui kovaan hätään, jotta huusi: "Ollikka, Ollikka! tule pian auttamaan, taikka hyvä tätini kuolee".

"Minä pelkään vaan", jupisi Ollikka, "että sille on jotakin pahaa tapahtunut".

Kettu nyt vannoi oikein juhlallisesti, ett'ei Jänekseen ollut kukaan sormellakaan koskenut. "Kuule mitä minä sanon", lausui hän. "Kuningas on käskenyt minun kirjallisesti selittää muutamia tärkeitä asioita. Tämä nyt on valmiiksi kirjoitettu. Ehkä sinä, hyvä orpanani, tahtoisit ottaa paperit mukaasi. Niissä on kuninkaalle hyviä neuvoja".

"Ystäväni", sanoi Ollikka, "teidän pitää paneman ne hyvään kääreesen, sillä minulla ei ole lakkaria. Jos sinetti rikkoisi, tulisi minulle siitä ehkä harmia".

"Oh", vastasi Repolainen, "kyllä minä käärimisestä muretta pidän. Täällä on karhunnahkainen laukku, joka on hyvin paksu ja mukava. Sinne sopii pistää tuo paperitukku. Kuningas on varmaankin antava sinulle hyvän palkinnon ja sinä olet kolme kertaa enemmän tervetultu".

Tämän kaiken uskoi Oinas Ollikka.

Mutta Kettu Repolainen juoksi sisälle huoneeseen ja pisti Jäneksen pään laukkuun. Kun tuli ulos, sanoi Ollikalle: "ripusta nyt, orpanaseni, laukku kaulaan, mutta älä vaan millään muotoa tirkistele paperiin. Älä aukaise edes laukkua, sillä minä olen sen sisäpuolelta sitonut semmoisella solmulla, jota kuningas ja minä käytämme, kun lähetämme tärkeitä kaluja toisillemme. — Mutta jos sinä tahdot voittaa kuninkaan erinomaista suosiota, niin sano ilosella katsannolla, kun tulet hänen saapuvillensa, että tuot hänelle suuri-arvoiset paperit ja että sinä olet auttanut minua kirjoittamaan niitä. Siitä olet saava suuren kunnian".

No, Ollikka tästä kävi varsin ilomieliseksi, jotta kiireesti lähti matkalle ja pääsi puolipäivän-aikana hoviin.

Kuningas, kun näki hänen laukkunensa astuvan sisälle, huusi: "mitä tuo on merkitsevänänsä? missä on Repolainen?" — Oinas Ollikka vastasi simasuin ja varsin ilosella katsannolla: "armollisin kuningas! hän käski minun tuoda teille tämän laukun, jossa tulee teille arvoisia kirjoituksia. Niistä olette löytävä hyvin tärkeitä asioita erinomaisen älykkäästi selitettynä. Minäkin olen ollut Repolaiselle avullinen näitten kirjoittamisessa. Tässä laukussa ovat. Repolainen itse sitoi solmun".

No, mitäs tästä? Kuningas kävi hyvin uuteliaaksi tietää, mitä nuo tärkeät paperit

sisältäisivät. Laukku avattiin ja solmu revittiin poikki. Mutta kun murhatun Jäneksen pää otettiin ulos laukusta, julmistui hän ja huusi: "oh sinä Repolainen konna, jos vielä olisit käsissäni!"

Mutta sitten kävi kuningas puolisonensa hyvin alakuloiseksi ja sanoi: "se valapatturi on pettänyt minun. Oh, jos en olisi uskonut valheitansa!" Kuningas muuttui melkein riivatuksi ja kaikki eläimet hänen kanssansa joutuivat vihan vimmoihin.

Mutta Leoparti, kuninkaan likeinen sukulainen, lausui: "mitä varten tuosta otatte näin kovin suuttuaksenne? Ettekö ole herra? Eikö kaikkien ole teitä totteleminen?"

"Se on juuri se seikka", vastasi kuningas, "joka minussa murheen vaikuttaa. Minä olen väärin käyttänyt valtaani. Olen, näet, tuon heittiön tähden heittänyt suosiottomuuteen Susi Jolkan ja Karhu Mesikämmenen, hovini parhaat ylimykset. Minä seurasin aivan pikaisesti puolisoni neuvoja. Katumus tulee nyt liian myöhään".

Leoparti sanoi: "Älä ota tuota surraksesi, vaan uhraa tuo Oinas Ollikka synti-uhrina Sudelle ja Karhulle lepyttäjäisiksi. Sillä hän julkisesti tunnusti kehoittaneensa Repolaista Wääräsäären tappamiseen. Rankaise häntä tästä. Sitten tahdomme kaikki miehissä marssia Repolaista vastaan ottamaan hänen kiinni ja sitten kohta paikalla hirttää hänen. Sillä jos hän taas pääsee puhetta pitämään, sekoittaa hän niin kaikkien päät, että pääsee taas vapaaksi".

Kuningas vastasi Leopardille: "minä hyväksyn neuvojasi. Tuo takasin nuot suosiottomuuteen heitetyt ylimykset. Heidän on jälleensä asettaminen istuimensa minun viereeni. Kutsu kaikki eläimet hoviin. Kaikkien pitää osoittaman kunnioitusta Jolkalle ja Mesikämmenelle. Näille herroille sovintojaisiksi tahdon antaa valtaansa Oinas Ollikan ja kaikki hänen jälkeisensä ikuisiksi aioiksi."

Näin nyt tapahtuikin. Oinas Ollikka rangaistiin kuolemalla ja kaikki hänen sukulaisensa ja jälkeisensä tulevissa polvissa laskettiin ikuisiksi päiviksi suden vainon alaisiksi. Mutta Suden ja Karhun kunniaksi kuningas pitkitti hovinsa istunnot kaksitoista päivää yli määrättyä aikaa, että muka koko maailma näkisi, mikä täydellinen oikeus heille tehtiin.

Seitsemäs Luku.

.....

Nyt seurasi loistavia pitoja toinen toisensa perasta. Nainin kokoontuivat kaikki eläimet, mutta Kettu Repolainen yksin ei tullut tätä loistoa katsomaan; hän vaan pysyi linnassansa. Jo oli syöty ja juotu, laulettu ja tanssittu kahdeksan päivää yhtä päätä eikä vielä hetkeen aiottu tästä ilosta loppua tehdä, kun taas tuli Repolaisesta pahoja sanomia.

Oli, näet, puolipäivän aika. Kuningas istui puolisoinsa hovinensa ruualla, kun tuli Kaniini eteensä kokonansa veren ja tuskan omana.

"Armollisin Majesteetti ja kaikki te arvoiset herrat"! huusi hän, "armahtakaa minua! Harvoin olette kuulleet semmoisesta ilkeydestä puhuttavan, kuin minä Kettu Repolaiselta olen kärsinyt. Eilen aamulla kävin minä, matkustellessani tänne hoviin, linnansa sivutse. Siellä istui hän pyhissä-matkustajan puvussa, näyttäen minulle ikäänkuin hartaisin rukouksiin uupuneelta. Hän, kun näki minun, nousi hyvin kohteliaasti ylös ja lähestyi minua tervehtimään. Mutta yhtäkkiä kävi hän kynsillensä minuun kiinni ja rupesi repimään minua korvien ta'a niin pahoin, että pelkäsin pääni katkeevan. Jumalan kiitos! pääsin kuitenkin kynsistänsä irti ja lähdin nyt kaikin voimin pakoon pötkimään. Mutta tässä kamalassa taisteluksessa oli minulta toinen korva katkennut. Katsokaa kuinka pääni on veressä. Katsokaa näitä neljää läpeä kaulassani. Tästä voitte itsekkin päättää kuinka likellä olin kuolemaa. Kuka nyt enään uskaltaa matkustaa hoviinnekaan, kun rosvot näin saavat väijyä alamaishanne?"

Ennenkuin vielä oli joutunut oikein puhua kaikki sanottavansa, Wares Waakkujainen tulla rapisteli ja otti näin puhuaksensa: "Mahtava kuningas! Minun on teille kamala tapaus kerrottava, jos paljaasta kauhistuksesta ja tuskistuksesta voin sen Teille selitellä. En voi minä lavealta puhua, sillä sydämeni on murtunut. Kohtalo kovinta kovempi on tapahtunut minulle tänään. — Minä ja vaimoni Teränokka lähdimme aamulla varhain yhdessä ulos. Vähän matkaa käveltyämme tapasimme Repolaisen makaavan ikäänkuin kuolleena kedolla. Silmät olivat ummella ja kieli roikkui suusta. Tätä outoa näköä kamoksuen, rupesin hämmästyksestä huutamaan. Mutta hän ei tuosta tointunut, vaan makasi yhä hengetönnä vaan. Säälien häntä rupesin parkumaan: 'Jumala armahtakoon häntä! Mikä häneen on tullut! Hän on oikein todestakin kuollut! Kuinka minä olen suruissani! Ei tiedä kukaan milloinka se kuoleman hetki tulee!' — Tämmöisiä lauseita vierä suustani toinen toisensa perästä. Myöskin vaimoni suri Kettu katalan kohtaloa; molemmat surkuttelimme häntä haikealla äänellä. Minä koettelin vatsaa ja päätä ja vaimoni lähestyi suutansa tutkistellaksensa, eikö kuuluisi enään vähintäkään hengitystä. Mutta ei mitään kuulunut. Me olisimme molemmat voineet vanhoa, että hän oli hengenpizaraton. Mutta nyt seurasi onnettomuus. Teränokka, kun seiso siellä suruissansa, sattui huomaamatta nokallansa koskea Repolaisen suuta. Tämä hirviö, tunnettuansa vaimoni koskemasta, aukasi kohta suunsa ja sieppasi kultaiseni pään poikki. En tarvitse mainitakkaan, miten tästä jouduin kauhistuksiin. Kieli kangistui suussani, en voinut huutaa muuta kuin: 'Teränokkaseni! Teränokkaseni!' — Mutta tuo julma ei pysähtynyt tähän, vaan koetti myöskin saavuttaa minua hirvittäväällä hampaillansa. Mutta pääsin kuitenkin likellä olevaiseen puuhun häntä pakoon. Ah, mitä vasten lähdin minä surman suusta? — Minä näin rakkaan vaimoni tuon heittiön julmissa kynsissä. Pian oli hän syönyt sen kokonaan suuhunsa. Hän näytti sitten katselevan enempää vaan, eikä jättänyt kultasestani ainoata luutakaan minulle korjattavaksi. — Kun tuo syöpäläinen, ilkityön tehtyään, oli mennyt pois, lensin minä surmapaikalle, mutta sieltä en löytänyt muuta kuin verta ja muutamia höyheniä, jotka tuon Teille todistukseksi sanomastani. — Oh, Suuri Kuningas! osoita minulle laupeutta! Jos päästät murhaajan rankaisematta, niin sanottaisiin: 'ei ole enään lakia, kun ei ole rikoksista rangaistusta'".

Tämän kuultua, kuningas Jalo kiivastui ja sanoi: "Vaimoni houkutteli minua sääliväisyyteen, mutta en ole minä ensimmäisiä enkä viimeisiä, joka on katunut seuranneensa naisten neuvoja. Päättäkää te nyt, korkea-sukuiset Paroonit, miten tuo konna on rangaistettava".

Tämä kuninkaan puhe oli varsinkin Suden ja Karhun mieliin, mutta he eivät uskaltaneet mitään sanoa, kun näkivät kuninkaan olevan kovin kiivastuneena. Mutta viimein kuninkaan puoliso lausui: "Älkää, ystäväni, näin vallattomasti antauko vihan vimmoihin, jos tahdotte sanojani tärkeinä pidettäväksi. Älkää ruvetko näin pikaisiin kostohuutoihin. Eipä ole Repolaista itseäkään vielä kuultu. Minä tiedän sen varmaan, että moni päällekkantaja vaikenisi, jos Repolainen olisi itse täällä asiatansa ajamassa. Minä luulen hänen ymmärtäväiseksi ja nerokkaaksi, mutta hän vaikuttaa pahennusta elatuskeinollansa. Minä olen ollut väärässä luulossa hänestä, — minä tunnustan sen julkisesti, mutta kuitenkin en voi olla muistuttamatta, että hän on viisas neuvonantaja ja että hänellä on paljon tärkeitä tuttavuuksia. Asiat eivät kiirehtien parane. Te olette valtikas. Miettikää tarkasti asiata, ennenkuin te'ette päätöksen. Sillä Teidän pitää vakaasti tekemän, mitä kerran olette päättäneet tehtäväksi".

Kuningas sitten lausui: "pitäisikö minun istua täällä häntä odottamassa? Minä käsken teidät kaikki, korkeasukuiset Paroonit, valmistamaan teitänne sotaan, jotta kuuden päivän perästä voitte minua seurata. Minä tahdon jo tästä leikistä loppua. Se on miekan ratkaistava. Tuokaa kaikki mukaanne harniskoja, joutsia ja keihäitä ynnä muita aseita. Meidän täytyy piirittää tuota Veitikkälä linnaa ja hävittää se juuriltansa".

Tähän huusivat kaikki yksimielisesti: "me olemme valmiit noudattamaan käskyjäsi, Suuri Kuningas!"

Mutta Mäyrä Metsäsika, kun kuuli tämän, riensi heti Repolaiselle tästä sanaa viemään. "Se on kyllä totta", arveli hän, "että tuo heittiö panetteli minua kuninkaan edessä. Mutta hän on kuitenkin sukumme päämies ja vielä päälliseksi hyvin älykäs, jotta on pelättävä että koko sukumme vaipuu vähäpätöiseksi, jos se jää tätä tukeansa vaille".

Näissä mietteissensä joutui hän Veitikkälään, missä tapasi Repolaisen istuvan linnan edustalla. Tämä oli juuri äsken saavuttanut kaksi kyyhkyisen-poikaa, jotka puolihöyhenissä olivat ottaneet lentääksensä ulos pesästä, mutta pudonneet maahan, missä olivat joutuneet Repolaisen saaliiksi. Tästä olikin tämä nyt erinomaisen hyvällä tuulella ja otti hyvin leppeästi Mäyrää vastaan, sanoen: "no, tervetultuasi! veli hopea, ei olisi voinut minulle tulla sinua rakkaampi vieras. Mutta mitä vasten sinä olet näin juossut? Sinä olet vallan hengestynyt! Mitä uutta nyt tiedät?"

Mävrä vastasi: "hvvin dahoia uutisia nvt tiedän sinulle iutella. Kuningas on

vannonut tappaaksensa teidän. Minä kuulin itse omin korvin kuinka hänen julma vihansa puhkesi kostosanoiin. Kuuden päivän päästä on hän tuleva koko sotavoimansa kanssa piirittämään tätä linnaa. Susi Jolkka ja Karhu Mesikämmen ovat tähän aikaan parhaat mielitehtoisensa. Jolkka on nyt tehty sotamarsalkiksi. Kaniini ja Wares Waakkujainen kävivät syyttämässä teitä petollisista juoneistanne. Jos kuningas taas saa teidän vangiksensa, kyllä sitten on teiltä armon aika ohitse".

"Siihenkö nyt juteltavat loppui?" kysyi Kettu. "En tuosta huoli hituistakaan. Jos kuninkaan parlamentti olisi vaikka kolme tuntia yhtä mittaa vannonut kuolettaaksensa minua, en ottaisi tuosta ollenkaan kamoksuakseni, sillä pääsisinhän kuitenkin vastoin kaikkia uhkauksia kuolemaa pakoon pajahtamaan. He keskusteleivat ja keskusteleivat ja vieläkin keskusteleivat, — eikä siitä tule sen enempää. Älä siis, nepaseni, noista tuhmista toimista enään huoli, vaan käy sisälle vähän suun-avauksia saamaan. Minä satuin juuri ennen tuloasi saamaan kaksi aivan nuorta ja lihavaa kyyhkyistä. Ne ovat oikein mieliruokaani. Sulaavat, näet, vatsassa hyvin helposti eikä niihin tarvitse puremisella hampaitansa tärvennellä; ja nuot pienokaiset luut sitten! he ovat niin herttasen makeat, että jo suussa sulavat; ovat puoleksi verta, puoleksi maitoa. Herkät ruokalajit ovat minulle sopivat ja vaimonikin on semmoisiin mieltynyt. Käy nyt sisälle vaan. Se on sinua ystävyydellä vastaanottava. Mutta älä juttele sille, minkä tähden tulit tänne. Se on aina vähäpätöisistäkin hyvin levoton. Vähätkin asiat käyvät hänen niin sydämmelle. Huomenna minä lähdän hoviin kanssasi; ja sitten toivon, nepaseni, sinun parhaasta päästä auttavan minua, niinkuin sukulaisen sopiikin".

"Tavarani ja henkeni panen teidän avuksenne", vastasi Mäyrä.

"Jos Jumala suo minulle ikää, olen varmaankin uskollisuuttasi palkitseva", lausui hartaasti Kettu.

Näin menivät molemmat sisälle linnaan, missä heitä rouva Revotar hyvin ystävällisesti kohteli. Se pani heille syötäväksi mitä vaan oli parahinta talossa. Kyyhkyisistä ottivat kumpikin osansa. Näihin he hyvin mielistyivät ja olisivat syöneet enemmänkin, jos vaan olisi ollut saatavana.

Ruokailtuansa sanoi Kettu Mäyrälle: "etkö oikein ihastu lapsiani? Mitäs arvelet Rusosta ja pikku Mikosta? He tekevät minulle iloa auringon noususta aina laskuun saakka. Niin sukkelat kanojen perässä! ja jos näkisit niitten ajavan nuoria ankkoja takaa! se on jotakin katseltavaa. Minä lähettäisin niitä useimminkin semmoisiin pieniin vritserotkiin, mutta en saa laiminlyödä heidän

usemminkin semmoisiin pieniin yhtiöihin, mutta en saa taiminyyttä heidän kasvatustansa perheessä. He ovat taivutettavat älyyn ja varovaisuuteen ja erittäinkin opetettavat, miten paraiten pääsisivät pauloista, metsästäjistä ja koirista. Kun kasvatuksensa on lopetettu, heidän on lähteminen ulos maailmaan omin neuvoin työskentelemään ja tuomaan kotiin jotakin vanhemmillensa eläkkeeksi. Heidän hampaansa ovat jo varsin hyvissä voimissa ja karkauksensa on erinomaisen tarkka."

"Se on suurin ilo vanhemmille", sanoi Mäyrä, "kun heille kasvaa kelvollisia lapsia ja erittäinkin semmoisia, jotka oppivat elatuskeinon, jolla voivat heitä auttaa toimissansa. Minä olen iloinen siitä, että nämä kuuluvat minun sukuuni, jolle toivon heistä kunniaa".

"Ehkä nyt menemme levolle", sanoi Repolainen, "koska kaikki näkyvät olevan väsyksissä ja sinä erittäinkin, veikkoseni, näin pitkän matkan kuljettuasi."

Kaikki panivat maata linnan salin lattialle, joka oli peitetty heinillä ja lehdillä.

Mutta Repolainen ei saanut unta silmiinsä, kun oli kovin murheissansa. Asiansa olikin semmoinen, ett'ei ollut hyvä neuvo liikana. Kun aamu valkeni, oli hän vielä syvissä mietteissä, miten pääsisi tästä pulasta. Nyt nousi hän vuoteeltansa ja sanoi vaimollensa: "Älä nyt ole levoton, mutta asia on semmoinen, että minun on Mäyrän kanssa meneminen hoviin. Pysy sinä täällä kotona vaan alallasi. Jos joku hakee minua, sano olevani jossakin muualla. Pidä nyt huolta talon toimista, niinkauan kuin olen poissa".

Mutta rouva Revotar sanoi: "oudolta se kuuluu, että sinä taas lähdet siihen hoviin, missä vähä aikaa sitten olit hengen vaarassa. Onko sinun välttämätön pakko lähteä sinne? Muista entistä käymistäsi siellä." —

"Se ei ole todestakaan mikään hauska muisto", sanoi Repolainen. "En muista milloinkaan olleeni semmoisessa tuskassa, sillä mulla oli vihollisia koolta eikä ystäviä ensinkään. Mutta paljon tapahtuu tässä maailmassa; ei ole mitään uutta auringon alla. Näinpä tulivat viholliseni häpeään, vaikka luulivat minun jo joutuneen auttamattomiin. — Älä nyt siis, muijaseni, koeta estää minua menemästä. Kyllä minä katson eteeni, missä varovaisuus on tarpeella. Ole siis levollasi vaan; ei ole nyt mikään syy tuskitellaksesi. Jos suinkin mahdollista on, tulen jo viiden tahi kuuden päivän päästä luoksesi. Siksi, kultaseni, jää Jumalan haltuun!"

Näin sanottua lähti Kettu Mäyrä Metsäsen kanssa hoviin matkaamaan

Ennen sanottua, tulla Kettu Mäyrä metsästä kaniissa hoviin matkustamaan.

Kahdeksas Luku.

Mäyrä ja Repolainen kulkivat suorinta tietä kuninkaalliseen hoviin. Matkalla lausui Repolainen: "Tulkoon nyt mikä hyvänsä, sen minä vaan tunnen, että menen hyvällä onnella. — Mutta minun täytyy tunnustaa sinulle, koska kerran olet ruvennut rippi-isäkseni, että olen viimeisen tunnustukseni jälkeen tehnyt vielä muutamia syntiä lisäksi. Kuule tunnustukseni."

Nyt kertoeli hän ilolla katsannolla, miten taas oli tehnyt Sudelle uutta koiruutta.

— "Armas rippi-isäni, minä olen taas tehnyt sinulle tunnustuksen; neuvo nyt, millä saisin tästä synnistäni päästön."

Mäyrä lausui vakaalla äänellä: "haikealla mielellä näen teidän taas uudestaan syntien vallassa. Te ette näy ymmärtävän mitä rauhaanne tulee. Mutta kun pelkään teidän nyt olevan likellä kuolemaa, tahdon teitä synnistänne päästää, jottette niihin hukkuisi. — Mutta pelkään pahoin, että olette saattaneet kuninkaan lepyttömyyteen. Sillä hän ei varmaankaan anna teille anteeksi, mitä olette tehneet Wääräsäälle ja Waakkujaiselle. Minua ihmettää, kuinka käytitte itsenne niin varottomasti ja hurjamielisesti."

"Mitä joutavia!" huusi Kettu, "kunkin pitää raivaaman tiensä tässä maailmassa. Emme täällä taida elää niinkuin luostarissa. Se joka simaa myy, nuolee silloin tällöin sormiansa. Mielenkuvittelukseni kiihtyi tuon Jäneksen kauniista vartalosta. Yöt päivät näen minä hänen mielessäni juosta harppaavan silmäini edessä. Pieni lihava ruumiinsa kutkutti ruokahaluani. Ja tuo Oinas sitten, kuinka usein olen ollut suutuksissa tyhmyydestänsä! No, kuollut on kuollut, ei sitä enään voi mikään auttaa. Ottakaamme jotakin toista puheeksi".

Repolainen sitten rupesi laveasti osoittamaan, kuinka oli kuningas itse rosvo, vieläpä ylimyksensäkin rosvoja. "No, olenko minä näitä valtikkaita pahempi", lausui hän. "En suinkaan, mutta katso, ystäväni, minä olen ryöstämisen etuoikeutta vailla, ja sitä varten saan minä vainoa kärsiä. — Ja nuot papit sitten, kyllä he yöt päivät saarnaavat meille korvat täyteen tämän maailman turhuudesta, mutta ovat kuitenkin valinneet lihavamman osan sen hyvyydestä."

Tästä närkästyi Mäyrä ja sanoi: "minusta se on hyvin sopimatonta, setäseni, että otatte jaaritellaksenne muitten syntiä, kun teillä on kylläksi omia ajateltavia."

Kun pääsivät hovin likitienoille, tuli heitä vastaan Martti Apinja, joka kulki pyhissä-matkustajana. He seisahtuivat tervehtimään häntä ja Repolainen rupesi kanssansa juttelemaan. Kertoeli, näet, kuinka oli joutunut vihollistensa vainon alaiseksi ja vielä lisäksi pannaan pannuksi. Hän olisi muka tahtonut lähteä Roomaan päästää hakemaan, mutta ei tohtinut jättää perhettänsä, peläten sen joutuvan Mesikämmenen mielivaltaan.

Martti Apinja selitti nyt hänelle kaikenlaisen Rooman Kirkon asioita ja kun oli muka paljon voiva Paavin tykönä, lupasi toimittaa hänelle pannasta päästön, jopa niinkin ajaa asiansa, että Paavi julistaisi kirkon-kirouksen kuninkaan ja koko kansansa päälle, elleivät nämät lakkaisi muka syyttömästi vainoomasta Kettu ystäväänsä. Ketut ja Apinjat olivat muka aina olleet hyvät ystävät, jonka tähden olisi hänelle mieluinen velvollisuus auttaa vanhaa veikkoansa, semminkin kun oli syntien anteeksiantamus ja semmoiset asiat paremmin ajettavat luotettavan välimiehen avulla.

Kettu Repolainen kiitti Martti ystäväänsä hänen lupaamasta avustansa ja lähti Mäyrän kanssa hoviin astumaan, missä par'aikaa sotaa tuumailtiin häntä vastaan.

Yhdeksäs Luku.

Perille päästyänsä, lankesi Repolainen polvillensa valtaistuimen edessä, tervehtien kuningasta tavallisella kunnioituksella ja liehakoiten parhaasta päästä kuninkaattaren edessä. Kaikki hovilaiset, jotka tunkeusivat katsomaan valtiokiroukseen heitettyä, ihmettelivät surutonta käytöstänsä. Mutta kuninkaassa paloi ankara viha eikä ollut hän niin helposti lepytettävä.

"Orpanasi, Martti Apinja", lausui Kettu, "otti toimittaaksensa Paavilta minulle pannasta-päästön, jott'en itse tarvinnut lähteä sille pitkälle matkalle". — Sitten koki hän sukkelilla valheilla kumota Kaniinin ja Vareksen kanteita. Viimein lupasi hän heittää oikean asiansa Jumalan-tuomion ratkaistavaksi, vaatien päällekantajansa kahden-taistelukseen. Kaniini ja Wares Waakkujainen, kun tämän kuulivat, lähtivät heti matkoihinsa. Mutta kuningas huusi: "missä ovat päällekantajat?" Vaan kaikki pelkäsivät kovin suu-taistelusta Repolaisen kanssa ja tästäpä oli Kettu hyvillä mielin. Kuningas nyt nousi kovin vihoissansa valtaistuimelta ja puhui ankaria sanoja Jänes Wääräsäären murhasta ja Oinas Ollikan kuolemanrangaistuksesta.

Repolainen sitten huusi: "mitä mä kuulen? onko Jänes jo kuollut ja tuo Ollikka kadonnut näiltä ilmoilta? No, sitten on minulta suuri aarre hukkunut; kaikki nuot

kalliit tavarat, jotka heidän oli määrä viedä kuninkaalle ja puolisolensa, ovat kaiketi menneet palaamattomiin. Kuka olisi voinut uskoa että tuo Ollikka olisi tahtonut murhata Wääräsäärtä, ryöstääksensä kuninkaalle aiottua omaisuutta. Oh, tämä maailma on täynnänsä ilkeyttä ja petollisuutta!"

Mutta Kuningas ei ottanut kuullaksensa Repolaisen valituksia maailman pahuudesta, vaan lähti vihastuneena kammioonsa, missä puolisonsa piti keskustelun Apinjan vaimon, rouva Ryppynaaman kanssa. Rouva Ryppynaama puolusteli kaikin voimin Repolaista, muistuttaen Heidän Majesteettiansa hänen ky'ystänsä monenmoisiin toimiin, mainiten esimerkiksi, kuinka hän eräässä taisteluksessa käärmeen ja talonpoian välillä oli näyttänyt erinomaista viisauttansa. Kuningas tästä vähän leppynyt palasi oikeushuoneeseen, vieläkin uhaten Ketulle kuolemaa. Mutta tämä valitti haikeasti aarteen hukuttamista, ollen muka vakaa päätöksensä, elää ainoastaan sen löytämiseksi, jos pääsisi vapaaksi.

Kymmenes Luku.

Repolainen rupesi nyt semmoisella tarkkuudella, jotta sanansa kuuluivat hyvinkin todenmukaisilta, luettelemaan kaikkia, mitä tuo kuninkaalle lähetettävä aarre sisälsi. Siellä oli muka sormus, johon oli kirjoitettu taikakirjaimia, joita ei voinut kukaan muu kuin Juutalainen Abryon Trevesistä selitellä. Joka tämän sormuksen kantoi, se ei muka ikinä voinut nälkää eikä janoa nähdä; ei missään taisteluksessa joutua ahdinkoon, ei koskaan joutua sen vihoihin, jonka näkyvillä oli, eikä milloinkaan vahingoittua vedestä tahi tulesta. Vielä monta muuta taikallista ansiota oli tällä sormuksella. — Siellä oli myöskin kuninkaan puolisolle yksi erinomainen kampa ynnä merkillinen pitkä-silmä. Nämät olivat Repolaisen kertomuksen mukaan vielä kummallisemmat kuin tuo sormus. Vielä lisäksi oli kummankin päälle kuvia piirrelty, joista Repolainen jutteli aivan merkillisiä satuja. Näin puheensa venyi kovin pitkäksi. — Viimein muistutti hän kuningasta isä vainajansa tekemistä ansiotöistä, kotilääkärinä ollessaan. —

"Mitä isä vainajasi ansiotöihin tulee", vastasi Hänen Majesteettinsa, "ovat he jo muistostani kadonneet. Mutta mitä hyötyä on minulla ollut sinusta?"

Repolaisella oli kohta vastaus valmiina. Hän jutteli toisen kertomuksen, missä parhaasta päästä koetti sortaa Susi Jolkan kunniaa. Tässä puheessansa keskeytti häntä kuningas, sanoen: "Oikeuden-tutkinto on aljettava; päällekkantajat astukoot eteen."

Mutta nämät eivät uskaltaneet kanteitansa esitellä, kun tiesivät selvän totuuden ei voivan paljon Repolaisen kavaluutta vastaan. Jo olisi Repolainen päästetty vapaaksi, aarretta muka hakemaan, ellei samassa Susi olisi tulla astunut esiin Ketun taistelus-vaatimusta vastaanottamaan.

Yhdestoista Luku.

Susi Jolkka antoi nyt lavean ja surkean kertomuksen siitä, mitä hän ja rakas vaimonsa Hukatar oli kärsinyt Repolaiselta. Ketun vastaukset olivat heti valmiit; hän väänsi taas kaikki Suden kertomat ilkityönsä omaksi ansioksensa. — Hukatar jutteli vielä toisen kertomuksen; Repolainen teki tästä vallan toisenmoisen selityksen.

Nyt huusi Susi Jolkka: "emme täällä voita sanoilla mitään. Oikeus on aina oikeus ja on aina vakaana pysyvä. Sinä, Kettu, olet valhettelija, sinä olet murhaaja, petturi ja varas. Minä vaadin sinua mies miestä vastaan taistelemaan. Heitän asiani Jumalan ratkaistavaksi."

Kuningas otti nyt takaus-miehet molempain saapumisesta oikeus-taistelukseen, joka oli tulevana päivänä pidettävä, ja määräsi laipioita asetettavaksi tappelupaikalle.

Yöllä kokoontuivat kaikki Repolaisen ystävät hänen ympärillensä ja rouva Ryppynaama puhui lohduttavaisia sanoja ja antoi hyviä neuvoja. Sitten ajeli hän Ketulta kaikki karvat pois ja voiteli ruumistansa öljyllä ja rasvalla. Aamulla tuli Saukko ja Mäyrä kiihoittamaan sukulaistansa, tuoden hänelle kyyhkyisen-poikaa eine-ruuaksi. Repolainen suurusti suruttomasti ja lähti sitten laipioille, sukulaisensa ja ystävänsä ympärillään.

Kahdestoista Luku.

Kuningas nauroi ylimäärin, kun näki Repolaisen voideltua ruumista. Nyt tuli Susi Jolkka ystävinensä, jotka uhkauksilla ja herjaus-sanoilla toivottivat Ketulle kuolemaa. Sitten lähestyi pappi ottamaan valan taistelusmiehiltä. Kukin vannoi että hänellä oli oikeus kaikissa ja että vastustajansa oli väärässä. Sitten jätettiin molemmat laipioin sisäpuolelle, johonka nyt kaikkien silmät kääntyivät.

Susi ahdisti ankarasti. Repolainen asetti itsensä niin, että oli hänellä myötä-tuuli, ja rupesi maasta kaaputtamaan santaa Suden silmiin. Kaikin neuvoin koetti hän vimmata vastustajaansa. Niinpä hätyytti hän sitä pahimmasti, kun sen silmät

olivat täynnänsä santaa ja tomua. Viimein onnistui Repolaiselle kuokaista Suden toinen silmä pois. Mutta nyt kallistui taas onni Suden puolelle. Repolainen rupesi sitten huutamaan ja vanhan-aikaisten urosten tavan mukaan herjaamaan vihollistansa, jotta tämä vihan vimmoissa heittäisi kaiken varovaisuuden. Mutta Susi pani hurjistuneena kaiken voimansa liikkeelle ja sai viimein Ketun toisen etu-jalan hampainsa väliin. — "Tunnusta, Tunnusta itsesi voitetuksi, konna!" kiljui nyt Jolkka. —

No, Repolainen, kun ei tiennyt, miten tästä pulasta olisi pääseminen, lupasi hiljaa tunnustaa Suden voittajaksi, ruveta orjaksensa ja tuoda perheensä Sudelle kunnioitusta osoittamaan, jos vaan tästä pääsisi. Kaikki kyyhkyset, hanhet ja kalat, mitä tästä lähin saisi valtoihinsa, tahtoisi muka tuoda Sudelle. Paljon muuta vielä lupasi; mutta ei tahtonut Susi enään ruveta hänen pilkattavaksi, vaan olisi tehnyt koko taisteluksesta lopun, ellei Repolainen juuri samassa silmänräpäyksessä olisi kiinnittänyt toisen kyntensä arkaan paikkaan Suden nahassa. Tästä Susi kauheasti huutamaan, jotta Kettu sai jalkansa vastustajansa suusta. Kettu, joka nyt oli saanut toisen jalkansa irti, rupesi molemmin kynsin repimään sitä Suden arkaa paikkaa. Molemmat vierivät maahan ja veri purskahti Suden päästä. Nyt nostivat Jolkan ystävät valitushuudon ja pyysivät kuningasta lopettamaan taisteluksen. Näin loppui kahden-taistelus ja Kettu jäi voittajaksi.

Kaikki Repolaisen ystävät riensivät nyt tykönsä onnen toivotuksia sanomaan ja eiliset päällekantajatkin soittivat nyt huiluilla ja torveilla hänen kunniaksensa. Kuningas julisti, että Repolainen oli kaikkiin syytöksiin viaton ja teki hänen paikalla Korkea-kansleriksensa.

Suuressa kunniassa palasi Repolainen nyt Veitikkälään ja suuri joukko suosionhakijoita tuli mukaansa Rouva Revottarelle kunnioitustaan osoittamaan. Mutta pimeään huoneeseen jäi Hukatar voitelemaan unohduksiin joutuneen Suden haavoja.

Näin pääsi Kettu Repolainen suureen kunniaan. Ja ompi moni hänen vertaisensa samaa tietä kulkenut kunnian kukkuloille.

Sukeltaja.

(Schiller'in mukaan.)

"Ken tohtisi knaappinen tai ritari
Sukeltaa tähän pyörteeseen?"

Kädestäin putos kultainen pikari —
Kita musta jo niellyt on sen. —
Pikarin ken mulle sen saattavi jälleen
Pitäköön omanaan, mä sen lahjotan hällen!"

Kuningas näin lausuen vuorelta,
Joka jyrkkänä longottaa
Meren uhkaten aaltoja valkeita.
Pikarinsa Karybdihin langettaa.
Ja virkkavi taas: "ken tohtivi teistä
Mullen pikarin tämän noutoa veistä?"

Ritarit sen kuulevat knaappinehen.
Sen ääneti kuuntelevat,
Ja katsovat hurjahan pyörteesen
Ja päättään kaikki he puistelevat;
Kuningaspa nyt mielessänsä jo suuttuu:
"Vai niinkös miehiä joukkoni puuttuu?"

He ääneti kuuntelit moitetta.
Vaan poikapa miehuinen
Edes astuvi pelkurijoukosta;
Vyön päästää, riisuvi nuttuisen —
Ja miehet kaikki ja neitoset poikaa
Nyt ihmehin katsovat nuorta ja hoikkaa.

Hän kallion reunahan astuvi
Ja katsovi pyörteesen:
Karybdi nyt kaikki min nielaisi
Ulos syöksevi jällehen mylväillen —
Kuni ukkonen paukkoava etähällä
Veet vaahdoten kumpuavat jyrinällä.

Kas kuohuen nyt kohisee kihisee. —
Tuli kuin sekauu vetehen —
Yhä aaltonen aaltoa toist' ajelee
Ja höyrynä roiskuvi taivahasen.
Vesist' ei näy yhtään loppua noista,
Kuni siittää pitäis meren mertä nyt toista.

Vaan hyöky jo viihtyvi vihdoin —
Ja mustana vaahdoistaan
Kita haukkoo pohjaton hirmuisin.
Manalaan kuni viepä ois suorastaan.
Ja lainehet kuohuen vyöryvät taasen
Nyt pyörtehen kurkkuhun vaahdokkaasen.

Nyt ennen kuin vesi taas palajaa
Alas poika jo syöstäiksee —
Väki säikähtäin kovin parkahtaa —
Hänen pyörre jo nielaisee;
Kita salpaus: hänt' ei enää näe silmin,
Ei tulle hän kuuna, ei päivänä ilmi.

Jopa viihtyvi pyörre nyt päältäpäin.
Se pohjass' ulvovi vaan.
Vavisten väki mieltä mielessään:
"Jalon poijan pyörre nyt vei Manalaan."
Yhä pohjass' ulvovan kuuluvi vielä —
Vaan kansapa raskaall' oottavi miellä.

"Jospa kruununki heittäisit rakohon.
Luvaten: ken tuosta sen saa,
Kuningasna sen päässähän kantanohon! —
En palkkoas sittenkään halaja,
Mitä tuo sisältää pahast' ulvova nielu,
Ei kertoa voi eläväinen sielu."

Moni laiva mi virtahan erhettyi.
Katos pohjaan sen sujahtain;
Ulos pirstoja jällehen ilmestyi
Suust' aaltojen kaikkea lainoavain. —
Jopa pauhaten taas kuni ankara myrsky
Nyt pyörtehen suust' ylös nousevi hyrsky.

Ja kuohuen taas kohisee kihisee,
Tuli kuin sekauu vetehen;
Yhä aaltonen aaltoa toist' ajelee
Ja höyrynä roiskuvi taivahasen,

Kuni ukkonen paukkaava etähällä
Veet vaahdoten kumpuavat jyrinällä.

Kah — jossa on mustana pyörtehen suu,
Mikä välkkyvi valkoinen?
Käsi tuossa ja niskaki paljastuu,
Joka pyrkisi rantahan soudellen.
Se on hän! Se on hän! Kädellään kohotellen
Pikarin hän näyttävi riemuitellen.

Hän huokasi kauvan ja riemuiten
Kun taas näki auringon;
Ja toinen huusi sen toisellen:
"Hän elää, hän on tullu, hän säilynyt on!
Hän vallasta vihasen vesinielun
Ylös ilmahan taas elävän toi sielun."

Väki saattavi hänt' ilohuudoillaan
Hän tulee kuninkaan etehen,
Pikarin hänell' antavi polvillaan —
Kuningasp' oman tyttären kaunoisen
Pikarilla nyt käskevi viinoa kantaa;
Vaan poikapa juotua tietonsa antaa:

"Eläköön kuningas ja se riemuitkoon,
Ihaella ken päiveä saa!
Sillä kauheita minä nähnyt oon!
Ei ihmisen koittaa piä Jumalaa!
Ijäkseen pitäis syntinen pois halu heittää
Se nähdä min Luoja syvyyksihin peittää!"

"Minä nuolena pohjahan vierähdin;
Vaan kallion luolasta
Tuli vastahan virta nyt toinenkin —
Niin tempasi pyörre mun kahtaalta
Ja kuin kiekkoa alkoi pyörrähtellä;
Mä vierin, en taitanut vastustella."

"Jumala, jota aukseni huuvahtin

Tähän hirveähän hätähäin,
Mun saattoi korkeahan karihin;
Siihen tartuin henkeni säilyttäin, —
Tähän virta se myös pikarin oli tuonut;
Se muuten pohjattomiin olis puonnut."

"Alahallani purpurankarvaista
Syvyytt' oli vuorittain,
Siell' ääntä ei milloinkaan kajaha.
Vaan hirmuksein sen nähdä sain;
Lohikäärmeillä sisiliskojen kanssa
Se helvetin kattila ol' majanansa."

"Ja vilskuvan siellä ma näin, sekasin
Mytyss' yhdess' uiksellen,
Monipiikkisen rohkan ja tursaankin
Sekä moukkuripään ison venkalehen.
Mull' irvisti hirveät hampahat siellä
Meren kauhistus haj, mua pyytäen niellä."

"Siinä riipuin miettien hirmuksein
Apu kuin oli kaukaisna;
Minä ihminen vaan ypöyksiksein
Meren mittaamattoman pohjassa,
Johon ei voi kuulua ihmisen kieli, —
Petojoukoss' ainoa järkevä mieli!"

"Sitä miettiessään — yhtäkkiä, hyi,
Satajalkanen luokse mataa,
Mua haukkaisee — minä peljästyin.
Karist' irti kätein jopa luikahtaa; —
Hetä tempasi virta mun pois etäähälle;
Se ol' onneksein, se mun vei ylähälle."

Tätä kuulevi kummastuin kuningas
Sekä lausuu: "Palkka on sun!
Tämän sormuksen pidän myös varallas
Kivin kallihin kirjavin kaunistetun.
Jos uudestaan menet tuomahan tiedot,

Mitä siin asunee meren pohjaset hiedat".

Kuningattaren sääli jo poikoa ois;
Sulosilmin hän anelee:
"Isä heitä jo leikkisi hirveä pois!
Hän on tehny min toinen ei tee.
Vaan jospa et mieltäsi hillitä voine.
Elä häntä enää, jo nyt käskeös toinen".

Kuningaspa jo kaappaa taas pikarin
Ja sen nakkaa pyörteesen.
"Sinust' arvoisan heti teen ritarin
Pikarin tään mulle kun tuot kätehen.
Hänen myös saat morsiameksesi vielä,
Joka hempeell' armoa pyytävi miellä".

Sydän poiijan toivoen innostui!
Tuli säikkysi silmistään. —
Sulo neitonen poskiltaan punastui,
Vaan vaipuen vaaleni äkkiään.
Pojan tempaa toivo sen saalihiin voittaa.
Hän kuollaksein eleäksehen koittaa.

Taas kuohuvi hyrsky, se taas palauu,
Ylös nousten nyt kohajaa —
Sulo neitinen katsoen kallistuu —
Vedet vaahdoten kaikki nyt taas kohoaa.
Alas pyörre ne vie, ylös taas kohouttaa —
Vaan poikoa sieltä ei tuo kadonnutta.

Runebergin Puutarhahoitajan kirjeet.

(Suomennos.)

Ensimmäinen kirje.

20 p. kesäkuuta -36.

Vanhan palvelijani kastellessa kukkasarkoja ja harjatessa matoja hedelmäpuista,
minä kauniilla iltasella tartun kynään ja piirustan tahtonne ja vuotisen tapani

makaan sanan pari terveisiksi meiltä ja puutarhalta. Vielä kerran sanon, mitä ennen olen sanonut, etten ymmärrä, miksi te, herraseni, usein kirjoitate minulle ja pyydätte vastausta, kun kaikki, mitä minulla on kerrottavaa, koskee ainoastansa pientä maatilkkää, jota hiellä ja lemmellä olen raatanut, ja kolmea neljää ihmistä, joidenka päivät sen keskellä kuluvat, suuritta vaiheitta ja muutoksitta, joita saattaisi olla hupaisa kuulla. Kuitenki minä teihin luotan aina siitä asti kun sen vähän ajan olitte luonani, jolloin usein silmistänne näin teidän lempivän kukkaisiani, ja varmaanki mielestäni joku side meitä yhdistää toisiimme. Niin taas alan ujostelematta ja pyydän vaan teitä olemaan paheksimatta, jos ihastukseni pienimmistäki asioista täällä omassa maailmassani hokuttelee minun pitkiin puheisin ja kyllästyttämään.

Kiitos Jumalan, kahteen kymmeneen vuoteen, tahi vuodesta ennen omakseni päästyäni, en ole nähnyt kevättä nykyistä kauniimpaa. Huhtikuu tosin oli sateinen ja myrskyinen ja toukokuu alkoi kylmillä, että täytyi taimilavatki peittää sydänpäivällä; mutta sitte muuttui ilma lopulla kuuta, ja ihmetellen katselee, miten kaikki nyt menestyy ja joutuu.

Nyt olisi aika meillä käydäksenne, te joka rakastatte kevättä ja kaikkea kasvussa olevaa. Nyt viherjötseivät puistoni täällä ja kaikki saaret ja rannat järven ympärillä. Tulpanit ja narsissat ovat jo kauvan kukkineet. Omena- ja pääronapnut vaahtasevat kukista ja kaikkia näitä kiertelevät syrenihäkit sinivöinä. — Miksi en suosittelisi syreniä? Ne vievät paljon tilaa, sanotte te, eivätkä kanna hedelmiä! Näkyypä, että kesä oli enemmän joutunut teidän täällä käydessänne. Tulkaa nyt, toistapa puhutte. Minä puolestani rakastan syreniä lapsuudestani asti. Niiden pireys ilahuttaa minua, niiden ihanuus, kukoistusaikana, viehättää sieluani. Vaan heittäkäämme eri mieleemme arvoonsa. Lausun ennemmin pari sanaa niistä laitoksista, joita, täällä käymisenne jälkeen, olen kyhällilyt, osaksi omain neuvoinne ja suunnitelmienne mukaan. Halua minulla tosin ei paljon ole muutoksiin, mutta osaksi olen tahtonut tehdä mieliksenne, osaksi ovat eräät seikat, jotka tuonnemmalla osoitan, pakoittaneet minua tavoistani poikkeemaan.

Tietkää kun se pienen lystihuoneen suunnitus, jonka teitte kirsikkasaarella, näyttää juuri somalta valmistettaissa, varsinki Rosan ikkunasta, josta, pitkin vaahteritanhuaa, sen näkee kohoavan niinkuin ison ulpukan järvestä. Pidin teistä pitämistäni, kuta enemmän työ joutui. Kaunis alku on tehty tilan laajentamiseen kyökkikasvuille, niin että hedelmäpuitten istuttamiseen olen saattanut ottaa koko alan aina vanhasta kirsikkametsästä järveen saakka. Oksastuksista on hyvä toivo, kun vaan voin pidätellä madot. Vanha Antti on näinä päivinä saanut tätä

toimitella. Vielä pilkahtelee siellä täällä turmeltuja lehtiä taikka kääriytyneitä lehtikerppuja, mutta kauhistuksella muistan ne vuodet, jolloin ihan kukoistuksen ja lihavuuden ajalla hävitys tuli ja tuhoi vihannuuden ja loisteen, peitti vaaleaan kuolopukuun paljastuneet oksat. Hukkaan makasivat puut ihanimmat päivänsä ja säikäyttivät jähmittyneiden aaveitten tavoin pois koko kesäisen riemun. Vasten mieltäni muistelen tätä, sillä kaikesta luonnossa ei minusta mikään ole niin kauheata, kuin nähdä elollisten, viattomain olentojen vähitellen riutuvan ja ennen aikaansa kuolevan sen madon kalvamisesta, jota he itse tietämättänsä suojelevat ja elättävät. Oi, mitäpä olisi elo rakkaudetta tomuunsa, mitä on kasvu, jos ei se iloisesti ja hilpeästi kanna katoovaisia kukkia ja lehtiään?

Sitä soreaa leppäistä lehtimajaa, jonka laitoitte rannalle, johon asti nyt hedelmäpuita olen istutellut — unohdin siitä sanoa teille — en ole hentonut liikuttaa. Se seisoo vielä keskellä omena- ja pääronapuita, rakkaana muistona teistä. Rosa ompelee joskus siellä ja kiittelee korkean kunnaksen ja kirkon näkyä toiselta puolen järveä. Minäpä tästä paikasta vähemmän pidän sen pahan kivikarin vuoksi ulkopuolella, ja kalalokkien alinomaisen porun tähden, jotka ovat tottuneet siellä aina oleskelemaan. Oikein ihmettää, kuinka pieninki melu minua vaivaa. Tullee tämä kärsimättömyyteni ehkä siitä, kun asun koko ikäni näitten hiljaisten ja säveäin olennoitten joukossa, joiden kovin melu on hiljainen kuiskutus, tuulen tuuvitellessa heidän notkuvia oksiansa ja lehtiänsä.

Tietkääs, herraseni, harmiseikoista, joista emme edes mekään täällä saa olla rauhassa, tapahtui joku päivä takaperin muuan erinomaisen merkillinen. Koko aamun oli selkeää ja jää oli kaunis, vaan ilma erinomaisen palava ja hikinen. Puolipäivän rinnassa alkoi pilviä kokountua ja ukkoinen kuulua. Pian musteni taivas yli kaiken, vettä satoi rajusti ja salamoita välkkyi tiheään, oikein erinomaisen tiheään. Istuimme juuri ja söimme aamiaistamme, minä ja Rosa, kun vanha palvelijani astui huoneesen. En milloinkaan unohda hänen kamalaa muotoansa. Oli muka, niinkuin sittemmin sain kuolla, kauvan jäykkämielisesti peiteltyt taimilavoja ja, kun sade kävi rajummaksi, hakenut suojaa muutaman ison pihlajan alla niemellä. Mutta mitä suojaa siitä oli semmoista rajuilmaa vastaan? Vanha olkihattu roikkui kostean rievun tavoin kädessä, sisään tullessansa, suvitakki niinkuin kaalinlehti pitkin raajoja, hapsset hajalla ja vettä vuotaen pitkin naamaa, ja tervehdykseksi ei muuta kuin vohkasi. Ensi tuokiossa en voinut naurua pidättää, vaan tämä häntä niin vihaksi pisti että kielensä heltisi.

"Niin, niin", sanoi hän, "helppo on nauraa, vaan nyt on loput kädessä!"

"Oheh, mielteseni", arvotin minä ja pidäitän yksitotisena. "Ota vaan illesi

Olihan, miekkosemme, arveimmme minua ja piduimme yksin oisella, ota vaan yhesi kuivat vaatteet, niin tuletta taas toimeen."

"Ken minusta huolii", lausui hän enemmän närkeästyen; "nyt on loppu Rosa mamselin, sanon minä, Jumala minua auttakoon ukko raiskaa! Niin, niin, tuossa hän nyt istuu nuorena ja punottaa, mutta lieneepä toista tulevana vuonna."

"Mitä ennustusta se on, Antti", sanoin minä ja nousin seisaalleni, "mikä sinun on?"

Ja nyt puhui hän viimeinki asian. Ukkoinen oli iskenyt Rosan jalavaan, siihen kauniiseen puuhun, jonka kai muistatte seisonen juuri asuin-rakennuksen nurkalla vasemmalla kädellä mannerpuolelta tultaessa, oli pirstonut oksat ja murtanut rungon juurelta. Arvannettehan, miten se minulle kävi harmiksi. Siinä oli jotain erinomaista siinä puussa. Niin nuori vielä, ja kuitenkin niin tuuhea! Runko niin suora ja pitkä, ja latva sitte — muistatteko juuri sanoneemme, kuinka luonnikas se oli? Anttia olen kokenut lohduttaa minkä olen voinut. Näyttääki totisesti Rosa häntä enemmän huolestuttavan kuin puu. Rosa itse laskee usein leikkiä hänen kanssansa tästä lystillisestä säikäyksestä; mutta ukko pudistaa vielä aina arvelevaisesti päätänsä, kun tästä puheeksi tulee. Paha vaan että on pannut ennustuksellensa niin pitkän ajan, sillä nyt hän pysyy kai aina tulevaan kesään saakka erhetyksesssänsä.

Mutta vielä yksi paha kohta. Heti en tiedä muuta neuvoa kun muuttaa aidan, joka eroittaa pienen saarekkeeni muusta maailmasta, tuonnemmaksi saaren puolelle kannasta, kun valtamaantie, joka nyt kulkee ihan sen vieritse mannerpuolella, vaivaa ja häiritsee minua pölyllänsä ja alituisella melullansa. En tiedä, vaan minusta tuntuu kun matkustavien luku enenisi vuosi vuodelta. Joka aamu täytyy minun tomuttaa ja ruokota aidan läheiset kasvut, ja pitää viipymän tällä paikkaa kauvemmin kuin missään muualla puutarhassa. Usein sattuu silloin, että joku tuntematon seisattaa hevosensa, nähdessään minut, ja pyytää sisään päästäksensä katselemaan laitelmiäni; ja vaikka minä kernaasti suon jokaiselle sen pienen huvin, joka niistä lienee, sattuvat toki nämät vieraiset ei harvoinkaan sopimattomalla ajalla. Tämä ei kuitenkaan ole, mikä minulle enin on vaivaksi. Paljon enemmän on minulla tuskaa nähdessäni joitakuuta naapureistani, jotka päivittäin juuri huomeneksella kävelevät tästä ohitse. Olisin luulla saman madon, joka viime vuosina on hedelmäpuita säästänyt, muuttaneen ihmisiin. Herraseni, täällä elelee lahko jumalisiä, äänettämiä, kolkkoja olennoita, jotka lukevat voitoksensa maallisten riemujen hylkäämisen ja ovat poskiensa kastehiviällä ja silmänsä tulella maksaneet sen, minkä pitävät ylevämpänä omaisuutenansa.

Mikä eroitus luoda silmäni pireistä, ilosista kukistani näihin kalveoihin!
Tämmöisistä kohdannoista tulen aina alla päin, raskaalla tunnolla, joka pitää minua koko päivän, ja vastentahtoisesti lepää ajatuksissani se huoli, jonka minä tuntisin, jos olisin yksi näiden ihmiskukkain ylempi veikko ja ne minun hoitoni alla, niinkuin tässä tomukukat ovat puutarhassani.

Ja nyt lopetan pitkän kirjeeni lämpimimmillä tervehdyksillä Rosalta. Hän käskee kysymään, kuinka kynsilaukat, jotka viimein lähetti tyttärellenne, menestyvät ja kasvavat. Syksyksi hän lupaa joukon toisia laukkoja. Ehkä silloin itse seuraa niitä, jos sen suvaitsette. Hänen on tarve vähän nähdä maailmaa; hän on jo kuudentoista vuotias. Ah, herraseni, teidän täällä käydessänne oli hän ainoastansa lapsi; nyt on täysikasvuinen, ja miksikä peljännen ilolla sanoa, kuinka kaunis hän on? Mitä olen kuitenkin itse tainnut tehdä hänen sivistyksensä, minä täällä pölyisissä helmoissani, kädet tomusta mustana ja pää täynnä huolta kukistani ja puistani! Äitinsä on aikaa haudassa levännyt, minä olen vaan osannut nähdä hänen kostumistansa ja iloita siitä. Itse on hän kasvanut, mittäkään ihmiskäden johdotta, taivas sininen isänä, äitinä kodin tyyven kukkamaailma. En tiedä, miksi ajatukseni nyt semmoisella hartaudella viipyvät hänessä. Ehkä ikävyys enentää lempeäni häntä kohtaan, sillä nykyjään on hän muutama päivä sitte kodista poissa. Hän tulee nyt olemaan yhtä mittaa erään sukulaisen luona, kunnes valmistuu ensimmäiseen ehtoolliselle käymiseensä. Kolmen viikon perästä häntä odotan takaisin.

En saata häpeemättä lukea päästä päähän pitkää kirjettäni, jossa on niin vähän sisältöä. Anteeksi antakaa herraseni vanhalle ystävällenne, hän antaa, mitä on, ja puolusteleksellä, että täyttää teidän oman pyyntönne. Olen aina j.n.e.

Toinen kirje.

Elokuun 16 p. -36.

Nänyt olen heidät, nänyt tuskalla, ehkä kolkolla aavistuksellaki. Olen nänyt heidät, ne pimeät hahmut kalpein poskin, puoleksi sammunein silmin. Oi, herraseni, ukonpilviä on kauvan hiljakseen kulkenut säilysuojani vieritse; nyt on heistä heittänyt ukkoisen nuoli, elämäni parhain onnellisuus on lyöty ja murrettu. Kentiesi ikuisesti? — Minä — toivon vielä.

Oli aamu. Rosa tuli kotia päivää ennen. Aamu on minun iloni. Päivän kanssa nousin ylös, työ kävi ripeästi, ja mielessäni, samate kuin kukissaki, oli vielä aamukaste. Oletteko havainnut, mitä silloin mielessä on, kun sydän mehiläisen

tavoin imee mettä joka paikasta?

Muutamat panin-oksat siivottuani, kävin rantaan leppämajalle, siellä istui Rosa.

"Rosa, kah Rosa!" — Hän nousi seisaalleen ja teki hyvän huomenen. Aivoin häntä jollaki työllä huvittaa. "Tule, Rosa", sanoin minä, "mennään ja kastellaan kukkasarat; näyttää tulevan lämmin päivä." Olin samassa mennä, vaan huomasin Rosan viivyttelevän. Kääntyessäni kohtasi silmäni hänen silmänsä. Sanomatoin lempi kuvailihe katsannossansa, joka oli synkeä, säikäyttävä, vaivaava, sillä ilo ei sitä nyt sulostanut. Mutta silmämme pysyivät kauvan toisissansa, minä katsoin, kauhistuin ja olin ääneti. Niin alkoivat hänen silmänsä itkua vastustella, ja kyyneleet voittivat ja murtivat sulkunsa, ja hän kävi kaulaani ja huokaavan kuulin hänen: "Oi, isäni, isäni, kun toki pitää olemanne niin hukassa!"

Minussa vavahteli aavistus, pidätin kumminki itseni ja koin olla tyyven. "Oletpa kipeä, lapsi hyvä", sanoin hänelle, "tule, saatan sinua levolle!"

Mutta Rosa otti askeleen taaksepäin. "Kipeä?" lausui hän jalolla vaan suruisella äänellä, "kipeä olen ollut, terve olen jälleen. Olen samate kuin teki painanut paremman eloni tomuun, joka tänäpänä välkky, huomenna katoaa; elämään olen nyt oppinut sitä eloa, joka ei vaiheista tiedä. Isäni, oletteko milloinkaan ajatellut Jumalata?"

Nyt näin, minkä olin kadottanut, mieleni musteni, minä vihastuin. "Lymyite päivältä, madon panema kukkainen", sanoin minä, "ruttoa sä hengit viattomiin lapsiini ja peloitat aamun enkelit puistosta." Leppyä en ehtinyt, kun Rosa totteli ja meni. Mutta sivutse mennessänsä näin hänen silmin tarttuvan minuun, kuin olisi mielinyt temmata minua sydämeensä. Astui harvaan pitkää käytävää myöten alas ja katosi vaahteriston taakse. Minä notkistin polveni, anoin lastani Jumalalta jälleen ja itkin. Herraseni, rauha tuli takaisin ja tyyven mieli, ja minä noudatin Rosan jälkiä. Päästyäni kammionsa ovelle kuulin äänensä. Se oli rukoilijan ääni, vaan hiljainen, ja tuulen henki suhahteli jalavan latvassa huoneen seinuksella. Kului hetkinen, tuuli herkeni hengittämästä, kuulin sanoja; "Hänessä, hänessä on sinulle välikappale; minä olen ainoastansa nainen heikko. Ota häntä ylös valkeuteesi, jospa vaikka heittäisitki minun takaisin yöhöni."

Sydämeni oli sulaa lemmestä ja huolesta. Avasin oven hiljaa, aivan hiljaa, ja astuin kynnyksestä. Sen havaitsi Rosa, ja tuli vastaani, naurusuin kuin enkeli. "Olen rukoillut edestäsi, isäni", kuuluivat sanansa, "ja rukoukseni on kuultu, kun tulet tänne tyköni ja olet leppeä." Minä suljin hänen syliini ja suutelin otsaansa.

Mutta en tahtonut meitä sanoilla häiritä, olin vaiti vaan ja kävin työhöni etsimään lohdutusta.

Puolisen aikaan tapasimme toisemme tavallisuuden mukaan. Pöydässä ei hiiskuttu sanaakaan aamun seikasta. Karttaa tahdoin ja unhottaa. Rosa haasteli paljon sakulaisestansa ja olostansa siellä: millä helleydellä hän häntä oli kohdellut, kuinka paljon oli oppinut häneltä ja niiltä hyviltä ihmisiltä, jotka hänen luonansa oli nähnyt ja tullut tuntemaan, miten tähdellistä olisi minunki — tässä vaikenin hän ja keskeytti lauseensa. Voi, voi, herraseni, että niin vähän olen silmäillyt ulos kukkatarhastani ja niin vähän oppinut ihmisiä ja maailmaa! Ymmärrättehän kaikki. Pois lähetin kukkaisen valossa vaalittavaksi, ja tuleen hän istutettiin. Ei kuitenkaan kovuutta; maltoin mieleni, ja Rosan sanat jäivät selittämättä. Koko muun ajan oli hän tyyvenneempi ja naurahti joskus, joka muistutti entistä. Mutta kasvojensa helevien vivahduksien seassa näin nyt kuvan, joka vaan harvoin haihtui, kadonnut ei koskaan, vaivan ja kuihtumisen kuvan, sen varjon tapaisen, joka ensi kerran pimentää valkean lemmenkukan lehdellä, eikä edes päivänkään kimeltäessä ole ilmaisematta kukkimisen loppuansa lähenevän.

Jälkeen puolipäivän en Rosaa nähnyt, mutta iltapuoleen hänen käsketin alas puutarhaan. Tulikin, otin kätensä käteeni, ja yhdessä kävelimme lehtokujia, parhaastaan ääneti. Olipa aikomukseni puhua, mutta ilta oli ylen ihana ja sydämeni ylen täysi. Viimein tulimme rantaan. Vuosi takaperin olin yhdenlaisena iltana seisonut Rosan kanssa samalla paikalla. Kaikki oli yhtä kuin silloinki; hän vaan — — mutta näinpä nyt ki silmästänsä ilon vilahtavan, tullessaan pimennoiselta käytävältä, kun laaja kirkas järvi rantoineen, saarineen ja aleneva aurinko, ja kullastava taivaan kansi aukenivat hänen silmäinsä eteen. "Tässäpä", sanoin Rosalle, "kerran minulle teit kysymyksen, joka vieläki minua iloittaa, vaikka paljon sitte on muuttunut."

"Mitä silloin kysyin?" sanoi hän ja silmäili minua kummastellen.

"Vähän, aivan vähän; tuskin olikaan se kysymys, oli vaan huokaus, oli lyhyt rukous. Sinä levähdit tässä, työskenneltyäsi kaiken päivää kukkien keralla puutarhassa. Itse istuin lähellä ja katsoin milloin seutua milloin sinuun, sillä silloin olitte yhdennäköisemmät nykyistänne, ja se yhdenkaltaisuus teki minun onnelliseksi. Kun joka tuulen vilakka oli levolla, ja järvessä kuvasti maa ja taivas, ja taivas kuvastimen tavalla heijasti maan monenkarvaiset kukkauset, ja aurinko valosyliinsä sulki kaiken tämän, niin naurusuin kysyit minulta, kumpi oli kauniimpi: maa vai taivas? Se oli sinun taivaallinen ja viaton kysymyksesi

kauniimpi, maako vai taivas: Se on sinun taivaanmen ja viaton kysymyksesi, lapseni, ja sen vielä muistan." — Mieleni heltyi, luulin jo kohdanneeni Rosan sydämen; mutta hän kävi käteeni ja sanoi vakaasti: "ne olivat sanani unessa, isä hyvä, unohda ne herättyäni."

Vielä kerran ratkesin puhumaan ja sanoin:

"Eipähän sanoja unenpäissä, Rosa; ylistysvirsihän se oli, enkelein laulaman tapainen, sillä enkelein jumalanpalvelus on riemu jostaki ihanasta ja totisesta. Silloin taisi tuntosi käsittää ihanuuden vielä, ja totuus oli selvä silmissäsi, sillä se paistoi sinulle Luojan koko maailmasta, ja maa oli sinusta silloin suloinen kuin taivas. Mitä on sinulla nyt sen sijassa, jonkas kadotit ja hylkäsit?" —

Mutta minun lapseni vastasi minua tällä haikealla kysymyksellä:
"Langenneen maanko ihanuuden sijassa, ja katoovan tomon totuuden?" —

"Sielusi rauhan", lisäsin kiivaudetta, "sydämesi viattomuuden, ja rakkauden lempeätä luontoa kohtaan?"

"Murhe", sanoi hän, "siitä mikä silloin olin, ja toivo ett'en kuitenkaan tule kadotukseen."

"Sano", lausuin minä tulistuen, "valhekuvitus oman mielesi siittämästä epäjumalasta, joka on sortanut nuoruutesi kukoistuksen ja kummituksena osoittaa tulevaisuuttasi haudan hahmussa, epäjumalasta, joka sormellansa osoittaa ijankaikkisen kirkasta maailmaa, hänen viheriöivää maatansa, hänen lempeätä taivastansa, kaikkea pyhää ja armasta, omia kukkajäseniäsi, sydämesi rauhaa ja isäsi harmaita hapenia, ja sanoo uhaten ja kolkosti: katso, tuo on mitätöntä kaikki, kiellä, hylkää, kiroo se, jos tahdot omani olla, minun, jolle kaikki, mikä hehkuu, rakastaa, henkii, elää, on kauhistus, ja jonka valtakuntana on se ikuinen tyhjyys, kussa ei ainoakaan olento elähytä tomuansa, yksikään voima riemuitse voitosta, heikkous itke rakkauden armossa."

Puheeni oli tulla, sillä totuus syttyi liekiksi sielussani, ja lapseni harhaili yön synkeydessä ja oli valkealla saatettava takaisin.

Oi, armaani, mitä piti minun tehdä? Rosa itki ja pyysi laupeuden herraa olemaan kuulematta sanojani. —

Ei ole koskaan minun niin vaikea ollut saada voittoa itsestäni, kuin silloin oli. Rakkaus oli apunani ja voitto oli minun. Masensin vihani — en vihaani —

tuskani, ja totuuden kirkkaus tuli rauhallisesti sieluhuni jälleen.

Sen puun juurella, jonka siimeksessä seisoimme, kasvoi viaton ihana, heikko, valkea lemменkukka, hiljan kasvinhuoneesta ulos tuotu, raittiin kesälämpöön vaalittavaksi, ja elinkauden vapaasti kukoistaaksensa. Yhden päivän oli kukka kaunoinen vasta katsellut kuorestaan, ja muodollansa kantoi vielä sitä hohdetta, joka näyttää olevan epätiedossa, kuuluneeko maahan vai taivaaseen, ja joka tekee, että silmän on mahdollisesti eroittaa, missä lehti loppuu, ja missä väri, koste, ilma, päivä alkaa. Sen uhrasin lapseni tähden, tempasin ylös mullasta ja siimeksestä, puhalsin toisen sen juuresta ja panin puun oksalle, hennon kupunsa vasten auringon seisahtumattomia säteitä. Otin Rosaa kädestä, kävelimme ääneti puistoa ja palasimme entiselle sijallemme.

Kukka oli jo alkanut kellastua; poissa oli ihana loiste iholtansa, ja lehdet olivat kuolleina päivän valossa. "Katso", sanoin Rosalle, "äskettä kasvoi tuo kukka matalana, ja juurensa oli maassa, ja varjo peitti hänen elämänsä, ja toimensa oli toivossa. Mutta eikö hänen olentonsa silloin ollut enemmän taivahinen kuin nyt, ja eikö hän silloin ollut iloinen, murheinen nyt? Oisiko nyt omin valloin temmainnut siitä paikasta, mihin lempeni hänen sai, ja oisiko, heti puhdistuaksensa sulaksi kirkkaudeksi, erkaunut toivusta ja kohonnut auringon tuleen, rakastaisinko häntä siitä? Enköpä sanoisi: kuole, kukkainen typerä, sillä siten et elää voi!"

"Kuolla", sanoi Rosa naurahtaen, "onkos kuolemisessa pahuutta?"

"Kuolema", sanoin hänelle, "on syntyminen elämään, kuolema on myös syntyminen hävitykseen. Ah, Rosaseni, kuolla niinkuin tämä kukka eilen kuoli kuori-elon kuoleman, tänään avataksensa hopeanvalkeata kehäänsä, se on kuolla eloksi runsaammassa ihanuudessa ja iloksi valoisemmassa maailmassa. Senlaisen kuolon kuoli lemменkukka, murtaessaan kätöksensä, ja hän ei sitä sen vuoksi kuollut, kun olisi ollut lakastunut kuorestaan, vaan sen tähden, että oli pimeässä kodissansa terveenä ja uskollisena hoitanut lehtiänsä, kunnes luonto ne näki valmiiksi kohtaamaan päivää. Niin se kuolee, joka kuolee elääksensä. Hän ei hätäile ulos kuorestaan, vaan täyttää sen kauneudella ja elolla, ja sitte ei hän varista lehtiänsä, vaan levittää ne iloon ja valkeuteen."

Näin puhuin. Hetki kului äänettä. Kaikki oli hiljaa, juhlallisena, odottavana. Minulla oli toivo. — On hirmuista, herraseni, ja minua kauhistuttaa sitä sanaa. Lapseni rukoili ja manasi minun isänsydäntäni viettelemästä hänen heikkoa, turvatonta sieluansa.

Päiviä, viikkoja on kulunut siitä kun tämä tapahtui. Rosa kuihtuu. Selvenemistänsä selvenee minusta se oppi; jonka myrkkyä hän on imenyt, tämä helläin sydänten murhaava harhaus, hyljätä hiljaisuuden rauha ja sydelle polttaa itsensä, ollaksensa kykenemättömät tykyttämään heikkoudessa. Eiköstä kaikki kauneus kirkastu ja elä heikkoudessa ja tomussa, niinkuin aurinkoki elää tuhansin hohtein kasvujen katoovassa suvussa? Miksi siis hävittää asuntoa, kussa ihanuus saattaa elää loistossa ja rauhassa? Kuolemattomuudenpa elämää he etsivät, ja maallista elämäänsä he sanovat kuolemaksi. Ah, herraseni, koska olette odotellut sen kasvun kukkimista, joka siemenessänne lakastui? Te uskotte kuolemattomuuden! Senkö vuoksi, että maa on niin synkeä ja elo täällä mitätöin? Ei, ei, sen vuoksi odotan minä taivaallista maailmaa, ylevämpää eloa, kun tämä maa on niin ihana, tämä elämä, kaikkine huolineen, niin pyhä ja niin suloinen.

Lopetan nyt. Mitä saatan toivoa lapselleni? Onko teillä neuvoa antaa, niin alkää viipykö. Syksyn tulevan, ja hedelmäin kypsyvän, olen sivumennen havainnut. Lähettäkää minulle jokin kirja, jossa rauhalla on mietitty hiukkainenki elämän ihmeellisyydestä. Hyvästi.

Kolmas kirje.

Kesäk. 20 p. -37.

Herraseni, tässä lähetän teille päiväkirjan, jota olen kirjottanut Rosan sairastaessa. Näistä muutamista muistoonpanoistani tainnette arvata ne seikat, jotka ovat tapahtuneet, ja joita en uudelleen saata kertoa.

— — Tammikuun 1 päivänä -37. Oi väärää, sokeata oppia, hyljätä viattomuuden maallista iloa! Mitäpä on tämä ilo muuta kuin sen taivaallisuuden nautintoa, joka kaikessa vallitsee? Myrkkyä! Milloin imeepi mehiläinen myrkkyä! —

Anna silmääni valoa, taitaakseni katsella ihmiskuntaa, niinkuin silmäilen jonkun kasvoja, ja näytä minulle niissä yksiki paikka, jota ei viattomuuden mahti voita ja joka ei enennä sen eläväistä suloa. Oi, te jalouden puhuvat kuvat, valonenne ja pimentonenne, oi ylenkatsotut kukkani, teistä toki olen oppinut, elämän luovan ihanuuttansa pimeydestä ja valkeudesta. —

Täydellisyys. Turhaanpa sanotaan: täydellisyys on pysyvä. Täydellisyyttä on ajan jokaisessa hetkessä, ja tähän täydellisyyteen kuuluu itse se puuttuvainen silmäki, joka sitä ei näe.

Helmik. 7 p. — Sydänyö. Rosa valvoo. Valkealla hangella näen valon paistavan akkunastansa. Olen itseki sytyttänyt lamppuni unen puutteessa. Ah te säteet hangella, jotka todistatte siitä valon lähteestä, josta on syntynne, teissä olen yöllä mielinnyt nähdä kuvaelmia ihmiskunnasta, Jumalan pyhästä valovirrasta. Rosa, eksynyt lapseni, elä soimaa sadetta siitä, ett'on mennyt niin kauvas valosta; mitä kirkkaampi se on, sitä edemmä se ehtii, sitä kirkkaampaa syntyä se osoittaa. Paistakaamme täällä rakkaudesta ja uskosta, niin yö ympärillämme on päiväksi muuttuva, elköämme vavisten heittäykö takaisin lähteeseemme, se on sen säteiden kieltoa, se on sen valon kieltämistä.

Helmik. 17 p. — Ensimmäinen kevätpäivä. Aurinko anastaa valtansa jälleen. Ilma huokuu sulaa elävyyttä, se on herännyt pimeästä talvi-unestansa ja maaki herääpi heti. Rosa on lähtenyt huoneestansa ensi kerran isoon aikaan. On istunut hetkisen portahilla, kuullut varpusen visertävän ja nähnyt kimeltävään pisarten herahteleavan katolta. Silmänsä näin loistavan, kuulin hänen syvältä janoten henkeänsä vetävän, luulenpa hänen tuokion etsineen Jumalaa huomenriemuissaki maailmassansa. Ah itse riemu, joka nostattaa muiden mielen pilviä kohti, on hänestä ylen raskas, pienin ryyppäys luonnon terveysmaljasta sulattaa hänen olentonsa. Väsyneenä, miltei vaipuneena saatettiin hän jälleen huoneesensa. Millainen loppu kaikesta tästä?

Huhtik. 17 p. — Kukkia jo! Kirsikukkia on lasissa Rosan pöydällä. Ihmeellistä, mitä enemmän itse kuihtuu, sitä paremmin näyttää hän taas rupeevan rakastamaanpireyttä ja eloisuutta. Eron aikako lähestynee ja tehnee hyljätyt armaiksi jälleen?

Huhtik. 25 p. — Selkä on auvennut, jää on poissa. Päivän laskussa näkyi kurkiparvi välkkyvän järvellä. He ovat jo kohottaneet lentimensä ja muuttaneet. Mikä ihaninta on, se ei ole jokapäiväinen vieraamme, se on matkamies, joka vaan käypi katsomassa.

Toukok. 1 p. — Hän tahtoo täältä, tahtoo eritä. Mitäpä etsii? Mihinpä pakenee? Maan alla, pilvien takana, ylempänä maailmain maailmoja, mitä siellä löytää muuta, kuin minkä täällä on hyljännyt: luoman ja Jumalan? Olisiko minulla keinollinen mahti, istusin tautivuoteen ääressä ja kuvaisin kuolevalle suloisia muistoja. Näyttäisin hänelle maan juhloistossaan, panisin vuoden vaihtelevat ajat kiertelemään kauniina silmäinsä ohi, johdattaisin mielensä kuviteltaviksi lapsuutensa, nuoruutensa, miehuus-ikänsä riemut, kaikki kohtaamansa lemмен silmäilykset, kaikki ne voitot, jotka on nähnyt hyvän voittavan, ja tekisin niin vmmärinsä kesämaailman sanoista Siinä hän nukkuisi niinkuin nilvettömänä

ympäristöä kesäaikaan sanoista. Tämä hän nauttii, minkä päivän kesäiltana nukutaan, iloisena olleesta päivästä ja odottaen auringon ja ilon koittoa aamulla.

Toukok. 28 p. — Tulla tänne, pyrkii hänen vuoteensa ääreen, lohduttamaan! Pois, pois, mustat aaveet, lohdutuksenne tunnen! — Mikä on jalointa, tosinta, pyhintä, sepä välikappaleena viettelijän kädessä. Ei pahalla, vaan parhaalla kahleitaan sydän. Kuvaan yhden niistä teistä; tuhansia ovat. Majassa pyörii vanhempain ja siskosten seassa viatoin tyttö, ja muistaa iloisissa vaivoissaan ainoastansa heidät. Siitä välttyy sitte päivä ja ilta tulee, ja hiljaiselle tienoolle nousee tähtiä loistavia. Uusi maailma, täynnänsä hartautta ja rauhaa, kypsyyi ulkona. Tuossa lähenee viettelijä. — Tule viatoin, sanelee hän, ett'et hautaisi pienten huoltesi tomuun, vaan oppisit elämään ylevämpää eloa. — Ja hän menee myötä, ja majasta ulos tullessansa kuu kohoo vuorten takaa ja kaunistaa hänen seutunsa kaksi vertaa. Tuntonsa taipuvat, sydämensä riemastuu. — Katso, sanoo taluttaja, eikö tämä ansaitse silmäystä? — Hän näkee hänen puhuvan totta. Tuopa sitte teroittaa äänensä ja nuhtelee entisestä tylyydestä, että on maannut hartautensa, ett'ei ole useasti etsinyt hetkeä, jaloa kuin nykyinen. Tyttö säikähtyy, sillä sydän on täynnä ihastusta, ja hän näkee, minkä on hyljännyt. — Ja elo, jotas elät, kuiskaa viettelijä, ja ne tunnot, jotka sinussa liikkuvat, keilläpä osaa semmoisista? Ylennä silmäsi ja katso, josko tuhansista olennoista ympärillämme ainoakaan nostattaa itsensä jokapäiväisestä elämästään, elääksensä kuin me. Näetkö ainoatakaan rinnallamme? — Ja hän katselee, ketään ei näe. Silloin häneltä mustenee maa, ja ihmiskunta on hänestä aaltoileva meri sielutoin, ja hän nojaakse viettelijän rinnoille ja sanoo: me seisomme kalliolla merellisellä, elä luovu minusta, sinutta olen yksin! — — Mieletoin! miksi et sanonut: niin, pyhä on ja ihana minulle avaamasi maailma, mutta onpa majanäki pyhä maailma, siskosteni silmät ovat myös kirkkaat, suloiset tähdet, ja vanhempaini sylissä elän runsaudessa kuin täälläki; opeta minua rakastamaan, eläkö hylkimään!

Kesäk. 1 p. — Koko päivän vaan äidistänsä! Hehkuvien silmin, kuulaana, melkeen kirkastuneena ainoastaan äidistänsä! Olipa vaan lapsi, vakahainen lapsi, kadottaessansa äiti armaansa, ja muistaa kuitenkin kaikki. Eikö hän ollut semmoinen? Eikös rauhallisena ja vakaana kävellyt kukkaistesi keskellä, hoitanut niitä, hoitanut sinua ja minua? Kysymys kysymyksen perään! Ah, rakkaudella muistelee äitiänsä, ja iloitsee elettyänsä, niinkuin eli. Onpa pelastettu! Voinko uskoa hänen — — Minua käsketään luoksensa. — —

Kärsiväisyyttä, malttavuutta, toivoa! Kohtaammehan jälleen toisemme!

* * * * *

Täkäläisen tilan näette tästä ilmoituksesta, jota pyydän teitä hyväntahtoisesti panettamaan johonki sanomalehteen.

Hän lepää nyt järven toisella puolella. Kirkas selkä, joka ennen oli ihastukseni, on nyt musta, kolkko hauta, jonka yli harvoin hirviän luoda silmäystäkään.

Päivät ovat hitaita ja muuttelehtamattomia. Hämärää saan odotella melkeen sydänyöstä sydänyöhön, se on vuoden ajan syy, ja hämärän ei aina ole uni mukana.

Vuoden päivät olen yhä enemmän havainnut vanhenevani, ja vuosien kanssa vähenevät voimat, herraseni, voimain kanssa mielilaatu, niin on luonnon tapa.

Vanha palvelijani ijästyy niinkuin minäki. Joku päivä takaperin menin puutarhaan. Hän kasteli kukkasarkaa, mutta huolimattomasti, äkäisesti, että loukkailiki kukat vesikannulla. Nuhtelin siitä. "He niin", sanoi hän, "kelle niitä hoidamme?" Ukko kääntyi katkeraan itkuun, minä jätin hänen ja läksin pois.

Tunnetteko ketään hyvää, turvainta tyttöä seitsentoista vuotiasta, joka mielisi isää saada? Yhtäläisyys! Nuoruudessa ovat ihmiset toinen toisensa kaltaisia, toisella tytöllä on aina jotakin toisen sielusta.

Antakaa anteeksi, herraseni, ett' on niin lyhyt kirjeeni. Minun on kovin vaikea pitää ajatuksiani koossa. — Vielä kerran: hellän sydämenne tähden lähetän päiväkirjani, johon olen pannut yhtä ja toista viime ajoin. Sen takaisin saapuessa odotan mielellistä kirjettä. Hyvästi!

Suomennoksia Runebergin Runoelmista

Suomenmorsia Ruotsin Ruotsin.

Kuoleva Sotilas.

Jo veri-päivä päätynyt
Oil Lemun rannalla,
Ja lyötyin huoku viihtynyt
Jo kuolo-kentalla;
Merellä, maalla pimeni.
Yö haudan tyyneen hiljeni.

Reunalla aallon pimiän.
Mi näki metelin.
Suursaaren aioilt äkiän
Havaitsi soturin;
Hän istu, käsi otsallaan,
Oil juossut veri povestaan.

Hyvästiäns ei lausua
Hän tainnut tutulle,
Isäins' ei ollut seutua.
Min vuoti verelle;
Kotins' oil Wolgan rannalla.
Hän täällä vihan alalla.

Silmänsä, vaikka sammuvan,
Loi välist' ylös hän.
Sannalla saman lakean,
Lähellä uron tän,
Mies nuori makas kuoltunut,
Hänt' ukko katsel' uupunut.

Kun kuula viuhui, sota soi,
Kun vert' oil povissaan,
Vihansa vastakkain he toi
Kalpaansa koittamaan;
Nyt vanh' ei riitaa hakenut,
Nuorenki miel' oil masennut.

Mut yö se yhä etenee.

Ja soutu kuullahaan.
Kuu pilven raost' antelee
Seudulle kuumettaan;
Jo saapuu venhe rannallen,
Siin' impi yksin soudellen.

Hän kuolon käypi jälkiä
Kuin haamu rauhatoin.
Käy vaiti ruumis-riviä.
Vaan itku-karpaloin;
On kulku kumma ukosta,
Hän havahtavi horrosta.

Vaan heltyin hetki helkettään,
Mink' impi eteni,
Ja miettivämpi entistään
Näkönsä lieveni;
Kai aave iski mielehen,
Hän ties', kut' etsi neitonen.

Se ootti; impi läheni
Kun sanan saanna ois.
Niin vakaan, vait, niin ääneti.
Kun häntä henki tois;
Hän tuil ja näki edessään
Jo ruotsalaisen pitkänään.

Jo näki, huusi nimenkin, —
Vastett' ei kuulunut —
Jo varsin vaipui sylihin —
Se hänt' ei sulkenut;
Kylm' oli rinta rikkunut.
Ja kaikk' oil vaiti, riutunut.

Nyt kyynel — sanoo runotar —
Juoks' ukon poskelle;
Hän sanan sanoi — Ilmatar
Sen korjas tuulelle;
Nyt nousi hän, käv' askelen

Ja näänty neidon etehen.

Mi miel' oil suru-näkönsä,
Sanainsa salaisten?
Tuo kyynel hellän silmänsä —
Ken selittävi sen?
Hän kun käv' immen etehen
Ja kuoli — mi tuil mielehen?

Tunnollenkohan lepoa
Viel' ano äänensä?
Rukoillakohan rauhoa
Viel' oli mielensä?
Vain osoako ihmisen
Hän itki ilkeen, vaivaisen?

Hän vihan maalt' oil lähteinyt,
Sen kalpaa kantaen;
Vaan, veikko, vihas heitä nyt.
Käy käteen leppyen.
Ah! eloon kosto katsovi.
Sen himot kuolo katkovi.

Poika ja Lähde.

Lähtehelle vihoin virkki poika!
Lähde, niityn silmä, lemmen lähde!
Tuhannesti muotoons' armahani
Sini-povessas on silmäillynnä.
Vaan sa sen et sulo-kuvaa vaali,
Säilytä et muotoo impyeni.
Hän kun poistuu, pois on kuvansakin.
Ja ma etsin suotta sitä sitten,
Rankaisenko sua, lemmon lähde,
Sekoanko, kaivanko sun kuiviin,
Talloanko kauniit kukka-reunas?

Lähde taasen rukoili ja lausui:
Poika, miksi rankaisisit mua,

Aaltoin sekaisit ja loisit kuiviin.
Tallaisit mun kauniit kukka-reunain?
Minä veen on vieno tytär vainen,
Lämmint' ei oo veri-suonta mulla,
Lempee mull' ei muille, muill' ei mulle;
Pahempipa kun ei sun povessas,
Oman poves lämpö-lähteessä
Kultas kuva viikompahan viivy,
Kuin hän kukkan' ompi silmäis eessä.

Yhtyminen.

Impi kesä-illan' istui
Kuvaans' ihaellen veessä:
"Kaspa, ah! kuin oon ma kaunis!
Vaan mit' onpi siitä mulle:
Nuorukainen, lemmittyni
Nää ei mua eikä kuule!
Ruusu, vieressäin ku kukit,
Puna ota huulillani!
Ilman purpurainen pilvi,
Purpur' ota poskiltani!
Tähti kalpee pilven päällä,
Kirkkaus sa silmäin ota!
Loput ota sa, o hauta!"

Tänp' on kuullut kulta kiltti
Lähimmästä lehdiköstä.
Ja hän tytön tykö rientää,
Hän tuo etsitty, tuo löytty.
Vaan hän suuta sille suikkas:
"Ruusu vei nyt huulen punan!"
Ja hän posken liitti poskeen:
"Posken purpuran vei pilvi!"
Ja hän tytön katso silmään:
"Silmän kirkkaun vei tähti!"
Ja hän syliin tytön sulki:
"Loput hauta vei nyt viimen,
Sill', o! tyttö, tää on hauta,

Kust' ei kukaan poies pääse."

Lähtehellä.

Ma katson, lähde, reunallais,
Kuin pilvet kulkevat;
Kun taika jokin johdattais,
Ne veessä vaihtuvat.

Tuil tuossa pilvi puna-suu
Kuin ruusu tupessaan;
Hyvästi, ah! se poiestuu;
Ei pyörrä polvena.

Kas, tuossa toinen selkeemmin
Jo eessään loistelee;
Ah! rientäin vielä vireemmin
Pois sekin pakenee.

Jo toinen taas; se jämiä.
Ei käy se joutuhun;
Vaan, lähde, tää on pimiä.
Se pimentävi sun.

Mä mietin, kun sun näin mä nään,
Mun mieltäin muuttuvaa;
Kuin monta kulta-pilveään
Silt' yhä katoaa;

Kuin moni pilvi pimiä
Loi yön sen poveheen.
Ja tulless', ah! oil' viriä.
Vaan meni verkalleen.

Mut mennessään kun tullessani
Nuo tyynni tunsin mä;
Ne pelkät pilvet olit vain
Mun mielein peilissä.

Ja peilin varjo, valoisuus

Niin niist' on rippuva! —
O! lähde, kosk' on lepoisuus
Aalloissas asuva?!

Soturi-vanhus.

Nousi vanhus vankka loukostansa,
Miss' oil maannut pimennossa pirtin.
Ikä, ennen raskas hartioilla.
Kevenneeksi näytti nyt. Hän seisoi
Mittavana, paljon muuttunutta.
Varsi suora kuni sotamiehen. —
Ruoti-vaivaiseksi vanhoillansa
Utaunut oli uljas ukko.
Muiston' oli hällä muinosista
Tappeluista — arvet ainoasti.
Koditoinna kauan käveltyä,
Matkattua viikon, pääty viimeen
Tiensä Röikön tölliin Alavuuteen.

Niinkuin horroksista herännynnä
Pystyälle hän nyt pyrähtiin,
Ryhtyi arkipuvun riisuntahan
Kulunehen, mutta päälleen puki
Pyhä-vaattehensa ukko vanhat,
Hopee-hapset korjas korvain taakse.
Valmis lähtöön pirtist' oli tuossa
Soturimme, arvosana asuin
Keltasinisessä puvussansa,
Hattu vaski-päärmehinen päässä,
Laen koskeen, pyöreen partahalla.
Kuolon vaka tyyni katsannossa,
Kädessänsä sauva käypäläisen.

Ulkon' armas paistoi aurinkoinen,
Kauan pilviin piiltyänsä, taasen;
Elokuun oil päivä seitsentoistas
Selvä, sulo, kesä-heltehinen;
Kentän, järven pintaa puhalteli

Kevein löyhäyksin vieno tuuli.
Mihin piti vanhan sotamiehen?
Mihin säällä sulosella tällä?
Minne ohjas ukko askeleitaan?
Minne meni tällä kertaa tiensä?
Tokko kolkoks' oli käynyt kolo,
Ahtahaksi loukoss' asuntonsa?
Ja nuo pyhävaattehensa vanhat
Miks' oil päällens' ukko pukenunna?
Kirkkohonko käkes hän nyt käydä,
Templihinkö Herran piti matka?
Kuulunut ei soitantoa sieltä,
Kaikumist' ei kimeen kirkonkellon;
Kiinni oli kivimuurin portti,
Kiinni kirkko, väestäkin tyhjä.
Ja mit' oiskaan tänäpä nä ollu
Huonehessa tekemistä Herran;
Seitsentoistas päivä elokuuta
Sunnuntai ei tänä vuonna ollu.

Vaanpa niinkin vanhan mielest' oli
Parhaillansa kiihkun kirkonmeno,
Kirkon sisäss' ei se tosin ollu,
Lähistöllä toki likimmällä;
Sillä siinä seuduin kunnahalla,
Kankaalt' asti järven partahalle
Soti juuri Suomen sotajoukko
Edest' isänmaan ja kuninkaansa.

Elokuun oil päivä seitsentoistas
Selvä, sulo, kesähelteinen,
Ja se sotur, vanhukselle oli
Juhlapäivä, jalo, kaunis, suuri.
Hänpä suoraan kävi kukkulalle,
Minn oil pystytetty Suomen sotalippu.
Tahtoi tänään Adlercreuts'in nähdä
Jumalata julki palvelevan.
Miekkain kitinätä teki mieli
Ukon vanhan vielä kerran kuulla.

Kuulla kanuunien laulantaa.
Säveleitä tuiki tunnetuita,
Juohutella muistiin muinosia,
Noita nuoruutensa urotöitä.
Katsastella, kuin tuo nuori suku
Kiistat kesti veritantereella.

Näin on ukon mieltä selitetty,
Ehkäp' oikeahan osattukin;
Tuumiansa tok' ei nähnyt kukaan.
Kävelynsä, sen vaan nähdä saatti.
Vakavia astuin askeleita
Hänen näki yhä etenevän.
Kunnes kirkon kunnahalle pääsi.
Missä sodan rajuin liekki riehui.
Varteen tien hän siinä sioittihen.
Oppimahan istaht' ottelua,
Silmäns' iski siitä Suomalaisiin,
Venäläisiin samon, vuorotellen.
Missä vaimen raivos vastatusten
Joukkoin viha, vanhan silmä viipyi,
Kuultip' usein kuni kirkastettu
Muoto ukon ani mieltynehen.

Vihaisina vihisivät kuulat
Sokeoina yhä ympärillään,
Viljoin kaatui kuolon jalo touko
Likell' uron utelevan siinä.
Hänpä tok' ei tuosta liikahtanna.
Mielens' yht' oil iloinen ja tyyni;
Ja nuo kuulat kaikki ohi kuljit.
Ukkoon yksikään ei kajonnunna.
Vaihetellen yhtä yhtenänsä,
Mukaan onnen oikullisen aina,
Saarti häntä parvi sotilaita,
Päälle-käypä tahi pakeneva.
Vaan kuin kävivätkin sodan vaiheet.
Rikkonut ei ukon rauhaa kukaan,
Kunnioittain kulki ohitsensa,

Suomalainen, samoin Venäläinen.

Mutta ehtoo ehti; aurinkoinen
Lännen veräjillä väjyin seiso.
Silloin miehuus Suomen sotilasten
Heille voiton tuotti vihdoin viimen.
Silloin sorretuksi näkyi vastus,
Vihollinen poies pakenevan.
Ja tuon urheen ukon ympärillä
Kaikki taas oil tyyntä turvallista,
Koska sitten joukko jälkimäinen
Kunnaan kukkulalta töytäis alas,
Ja se sotilasta sivuutteli.
Kookas kohos tämä seisaallensa,
Vakaisella virkkoi lausehella:

"Nuoret, urheet, somat Suomen poiat.
Onko joukossanne, kuka kuulis
Harmaahapsen sanaa sotilahan?
Kiitos suuri — se on lausehensa —
Teille päivän kunniasta tämän?
Ilmoiss' ikänäns' ei oo hän nähnyt
Tappelua tätä loistavampaa.
Jumalalle kiitos, kunnioitus!
Vielä viepi voitot Suomen kansa,
Isäin henki viel' on hereillänsä,
Vielä miehi' ompi maalla meidän."

Kirkko.

Vaikeet vaiheet, koetukset kovat
Oiva tilalt' olit Onnelaisen
Syvään sysännehet köyhyytehen.
Min kov' onni säästi, sen vei aika.
Talvee viisi kahdeksatt' oil tuonut.
Päähän lumen, jot' ei sulaa suvi.
Yks vaan hätiä kaikest' oil, mi muinen
llons' oli, yks vaan, luja luotto
Jumalaan, ku onnens' ohjann' oli;

Ja hän oven loukossa nyt asui
Toisen taloss' ylenkatsottuna,
Armo-leipää syöden pitäjäänsä.

Mutta Juhannuksen juhla koitti.
Väki heräsi ja vanhat, nuoret
Juhla-pukuun pakenivat, kaikki
Herran huoneesen nyt rientelivät.
Sama halu heräs ukollenkin
Ja hän haluns' isännällen haasti:
"Veli armas, suoppa seuraan sua
Templiin tänään, koko kevät-kauden
Kivun tuskiss' oon ma taistellunna
Sopessani; vuotta puoli sitten,
Jumalan kun sanaa kuullut olen."

Järveen viittas isäntä. Se vielä
Vahvan sumu-vaipan vallass' oli.
Saart' ei näkyviss', ei vett', ei rantaa.
"Ootko itse osoava, lähde",
Sanoi hän, "muut venein eivät mene;
Vaan on matka pitkä maata myöten,
Eik' oo varsoja sun varaksesi."

Kovan kuultuansa lauseen läksi
Vaiti vanhus rantaan, veneen työnsi
Vesille ja soudun sumuss' alko.
"Joka kalain retket veessä johtaa,
Lintuin ilmass', että ennättävät
Kunne kutsuu lakinsa, Hän suopi
Minun myöskin templinsä nyt löytää."

Aika kului, vettä vaan ja usmaa
Näki ukko, uralt' eksynynnä.
Voima oil jo vaipumassa, soutu
Työläämpi ja hervotoin jo käsi.
Aamu-tyydessä kun selän yli
Korviins' ensi kerran soitto kaikui,
Hiljaist' oil se huminaa ja vienoo.

Ja hän kaukan' oivals' olevansa
Kirkosta, jo kotoo kauempana.
Kaikui toiste, kaikui kolmannesti
Soitto, vaanpa kaukaa sekin.
Ja hän silmäns' iski taivahalle,
Katsoi ylös pilvihin, kuin kysyin,
Voimaa vailla, neuvoa ja toivoo.

Vaan samassa vene, verkan kulkein,
Päätyi paadellen, ja himiästi
Paaden yli sumun suusta siinti
Silmiin tanner, lepoo tarjoava.
Rannall' astui ukko, uteleva.
Tunsi paikan, tunsi tyynni saaren.
Miss' oil nuorna monet kerrat käynyt.
Ja hän kalliollen istui, syvään
Miettien, ja kolkkoo oil nyt kaikki,
Pimee mieli, pimee maa ja taivas.

Mutta yhteen-soitto kaiku. — Oilko
Korkeimman turvissa nyt vanhus? —
Hän kun taivolle loi toivotoinna
Silmät, sini-juova selvä näkyi
Pilvein rakoloista, valon aave.
Kirkossa nyt veisuu al'ettaman
Piti; saarell' autiolla saman
Ensi-kerran tuuli henkee veti
Lehtein lomissa, ja kiuru kiiti,
Valon herättämä, ylös ilmaan.
Luonnon horto pian haihtui. Sävel
Säveltä nyt seuras, ääntä lisäs
Mäkein, laaksoin linnut. Riemu raikui
Sumuiss' ilman, raikui rannan puissa
Ukon ympärillä, ja hän laulun
Viehäyksessä huolet poies heitti
Ja sai sanat säveleille. Kesän
Virsi ihana "Jo joutuu armas
Aika" hiljasena hyrinänä
Huulilt' ukon hartahasti sointui.

Ja jo joutunn' oli armas aika.
Suvee, josta lauloi, muuri mikään
Häneltä ei sulkenunna. Sulo
Kukka-kenttä eessä oil ja lintuin
Liverrykset kuuli hän; ja Kristus,
Kuta Saaronin kukaksi kutsui,
Laakson lemmityksi viherjäisen,
Tuli kukkana ja lempen', aivan
Niinkuin rukoillut hän oli, mieltään
Joka löyhäyksessä lämmittäen.

Kun hän virren päätti, sekehessä
Oil jo taivas, alhalla vain asui
Sumu vielä. Silloin päivyt nousi
Idän pilvi-vuotehelta, valain
Sädet-virran usmiin maan ja veden.
Vaikeni nyt ilma, ja sen parvet
Lepoo etsit, jok' olento näytti
Katsella vain tahtovan, ei laulaa;
Myöskin vanhus silmillänsä seurasi
Hartaulla, vaiti valon teitä. —
Sumeaa mi äsken oil, se seestyi
Tuossa tuokiossa. Niemi niemen
Perään usmast' ui nyt ylös, saari
Saaren viereen syntyi; mailma täynnä
Kauneutta kasvoi hiljallehen
Varjon tyhjyydestä, rajautui.
Värin sai ja kirkkauden.

Mennyt

Aikoja jo aamu-hetki oli,
Kuinpa vanhus, kirkas katsannolta,
Otsa pilvetöinnä, liikutettu
Mielessään ja kiitollinen nousi
Paikaltaan ja palas venehelle.
Mutta hyvästiksi loi hän vielä
Silmäyksen rannalle. "Nyt Herran
Rauha teille", lausuvan hän kuului.

"Linnut kaikki, veikot, siskot nuoret.
Herran seurakunta, jotka kanssain
Kirkoss' yhdess' tänä-pän' olette
Hänen kunniaansa veisannehet.
Ja nyt kiitos sulle, kirkas päivyt,
Tulkki opin taivahisen, joka
Saarnan meille pidit, sydämmemme
Taivuttelit Hänen hyvyttänsä
Tuntemaan ja silmin näkemähän."

***END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK MANSIKOITA JA
MUSTIKOITA I***

***** This file should be named 61117-8.txt or 61117-8.zip *****

This and all associated files of various formats will be found in:
<http://www.gutenberg.org/dirs/6/1/1/1/61117>

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg-tm electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG-tm concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for the eBooks, unless you receive specific permission. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the rules is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. They may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE

**THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU
DISTRIBUTE OR USE THIS WORK**

To protect the Project Gutenberg-tm mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase "Project Gutenberg"), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg-tm License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg-tm electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg-tm electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg-tm electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg-tm electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. "Project Gutenberg" is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg-tm electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg-tm electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg-tm electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation ("the Foundation" or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg-tm electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg-tm mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg-tm works in compliance with the

terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg-tm name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg-tm License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg-tm work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country outside the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg-tm License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg-tm work (any work on which the phrase "Project Gutenberg" appears, or with which the phrase "Project Gutenberg" is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this ebook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase "Project Gutenberg" associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg-tm trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the

1.E.3. If an individual Project Gutenberg-tm electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg-tm License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg-tm License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg-tm.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg-tm License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg-tm work in a format other than "Plain Vanilla ASCII" or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg-tm web site (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original "Plain Vanilla ASCII" or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg-tm License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg-tm works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg-tm electronic works provided that

* You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg-tm works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments

(or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, "Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation."

* You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg-tm License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg-tm works.

* You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.

* You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg-tm works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg-tm electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from both the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and The Project Gutenberg Trademark LLC, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg-tm collection. Despite these efforts, Project Gutenberg-tm electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain "Defects," such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the "Right of Replacement or Refund" described in paragraph 1.F.3, the Project

Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg-tm trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg-tm electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing

copies of Project Gutenberg-tm electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg-tm electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg-tm work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg-tm work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg-tm

Project Gutenberg-tm is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg-tm's goals and ensuring that the Project Gutenberg-tm collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg-tm and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's principal office is in Fairbanks, Alaska, with the mailing address: PO Box 750175, Fairbanks, AK 99775, but its volunteers and employees are scattered throughout numerous locations. Its business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

Foundation's web site and official page at www.gutenberg.org/contact

For additional contact information:

Dr. Gregory B. Newby
Chief Executive and Director
gbnewby@pglaf.org

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg-tm depends upon and cannot survive without wide spread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg Web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg-tm electronic works.

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg-tm concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg-tm eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg-tm eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our Web site which has the main PG search facility:
www.gutenberg.org

This Web site includes information about Project Gutenberg-tm, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.